

ARHIVELE - - OLTEHIEI.

· APARE LA DOXA LXI ·

- SUB DIRECȚIA D-LOR:

DR. CH. LAXGIER și prof. CD. FORTINESCU

IN NUMĂRUL DE FAȚĂ
ARTICOLE SEMNATE DE:

N. IORGĂ
C. J. KARADJA
C. V. OBEDEANU
T. G. BULAT
G. CATANĂ
C. N. MATEESCU
N. G. DINULESCU

OLTEHIA FOLKLORISTICA
ACTE și DOCUMENTE
NOTE și COMUNCĂRI
OLTEHIA CULTURALA
RE CENZII
CRONICA REVISTELOR

REDACȚIA
și
ADMINISTRATIA

Ste Jules Michelet 2
—
— CRAIOVA —

ARHIVELE OLTENIEI

PUBLICAȚIE BIMESTRIALĂ

Directori: Dr. CH. LAUGIER și Prof. C. D. FORTUNESCU

DELEGAT CU CONDUCEREA REVISTEI: C. D. FORTUNESCU

Colaboratori: Prof. Al. Bărcăcilă (T.-Severin).—Prof. T. G. Bulat (R.-Vâlcea) — Prof. C. N. Mateescu (R.-Vâlcea).—C. J. Karadja (Grumăjești-Neamț).—C. V. Obudeanu (București).—Prof. Tr. Simu (Lugoj).—R. S. Molin (Oravița).—Prof. D. Izverniceanu (Oravița).—G. Mil-Demetrescu (Craiova).—D. D. Stoenescu (Craiova).—Prof. M. Roska (Cluj).—Prof. Luc. Costin (Caransebeș).—I. C. Băcilă (București).—Prof. N. G. Dinculescu (Craiova).—Prof. Ilie Constantinescu (Caracal).—Prof. C. Gerotă (Calafat).

SUMARUL No. 20.

Orașele oltene în pragul vremurilor nouă	Prof. N. Iorga
Câteva tipuri din țara noastră	C. J. Karadja
Ceva despre neamul Jienilor	C. V. Obudeanu
Diviziunea proprietăței rurale în Oltenia la 1837 .	T. G. Bulat

Oltenia folkloristică: *Poezii populare din Banat*, culese de G. Catană. — *Fetele noastre*, din colecțiunea lui Ananie Vuc.—*Glume cu descântecă*, adunate de G. Catană. — *Cântece din Banat*, culese de P. Muntean și de Lucian Costin.

Acte și documente: *Acte și scrisori din trecut: Clerul oltean în turbările revoluționare dela 1848*, comunicate de C. N. Mateescu — *Carte de hotărnicie din 1712*; — *Carte de hotărnicie din 1723*; — *Carte de alegere și hotărnicie din 1811*; — *Cartea postelnicului Stancu Buduhăleanu din 1820*, transcrise de N. G. Dinculescu.

Note și comunicări: *Inscripții din Bisericile oltene: Mănăstirea Manu-Vâlcea*, adunate de T. G. Bulat.—*Ecaterina Toderoiu*, de Preot D. Lungulescu. — *Dela frații Comloșeni*.—*Notițe astronomice*, de Ing. Al. I. Popescu. — *Din comuna Bengești-Gorj*, de Al. Grigorescu.

Oltenia culturală: *Mișcarea culturală în Craiova* de Fortunato.—*Din T.-Severin*, de Al. B — *Întemeierea unui Muzeu industrial la Lugoj*, de Al. Petit — *Răbojul nostru*.

Recenzii: *Du nouveau sur Constance de Hohenstaufen, impératrice de Nicée*, de Const. Marinescu, recenzat de T. G. Bulat. — *Clasele sociale în trecutul românesc*, de I. C. Filitti. — *Contribuții la ștîrimea creștinismului în Dacia*, de Const. C. Diculescu. — *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, de A. D. Xenopol. — *Probleme băndărene*, de P. Nemoianu. — *Elementul slav în dialectul aromân*, de Th. Capidan. — *Exposition de l'Art roumain ancien et moderne*. — *Darul Voievozilor*, de Lt. St. Bălceschi. — *Poezii*, de Gr. Alexandrescu. — *Antologia poeților de azi*, de Pillat și Perpessicius — *Dumitruche Varlaam*, de Giurge Pascu. — *Meglenoromânnii, Istoria și graiul lor*, de Th. Capidan. — *Epigrame*, de Cincinat Pavelescu, recenzate de C. D. Fort.

Cronica revistelor, de C. D. Fort.

Pentru orice preveste Direcția, Redacția, e și Administrația acestei reviste, se va adresa D-lui Prof. C. D. Fortunescu, Craiova, Str. Jules Michelet, 2.
Corespondența de orice natură: articole și comunicări, cărți pentru recenzat, publicații pentru schimb, mandate postale destinate „Arhivelor Oltealei”, cum și orice reclamații cu privire la Administrație, să se îndrepte la aceeași adresa de mai sus.

ARHIVELE OLȚENIEI

SUB DIRECȚIUNEA D-lor

DR. CH. LAUGIER și PROF. C. D. FORTUNESCU

Sprijinitorii ARHIVELOR OLȚENIEI pe anul 1925

D-nu VICTOR POPP, Craiova	1000 lei
D-nu Profesor N. COCULESCU, București . . .	1000 lei
D-nu J. BELIGRĂDEANU, București	3000 lei
D-nu EMIL MARIAN, Craiova	2000 lei
PRIMĂRIA ORAȘULUI, CRAIOVA	5000 lei
D-nu R. S. MOLIN, Oravița-Banat	500 lei
Prințipele BARBU STIRBEY, București	1000 lei
Decanatul BAROULUI de DOLJ.	5000 lei
D-nu C. POENARU, Craiova	1000 lei
BANCA VIITORUL, Craiova	1000 lei
CLUBUL UNIREA, din T.-Severin	500 lei
D-nu Dr. I. TRĂILESCU, T.-Severin	500 lei
D-nu IULIAN VRĂBIESCU, Craiova	500 lei
MINISTERUL CULTELOR ȘI ARTELOR	5000 lei
D-nu Mitu S. Andreeșcu, Craiova	2000 lei
Tipografia „Scrisul Românesc“ Craiova	10000 lei
D-nu Dr. Th. Hoenig, T.-Severin	500 lei
Doamna P. Craiova	1000 lei
D-nu MIȘU SĂULESCU, București	1500 lei
CERCUL MILITAR-CIVIL, din Timișoara	5000 lei
D-na Dr. Gh. Dem. Cristea, T.-Severin	500 lei
BANCA COMERȚULUI, Craiova	3000 lei

Lista celor rămași datori din 1922—1923

Din județul Mehedinți n'au plătit abonamentul de 100 lei pe anul 1923 Domnii: *Victor D. Dinculescu*, avocat din Baia de Aramă; *Emilian Dobrovicescu*, institutor, Baia de Aramă; *Dr. David Gani*, fost la Spitalul din Cujmir; *Prefectura județului Mehedinți* (pe 1922 și 1923)¹⁾; *G. Cornea*, Strehala; *Mihail Cornea*, Menții din Față; *N. Saidac*, Strehala; *Const. C. Dumitrescu*, judecător fost Strehala; *D. Dîtescu*, agronom Strehala; *P. Blagovici*, proprietar, Isvorelu; *Gh. Topală*, învățător, Bistrița; *Dr. M. Metzger*, T.-Severin; *Sava Bărbătescu*, revizor școlar T.-Severin.

Din județul Gorj, Domnii: *Dr. Al. Bădescu*, Novaci; *Primăria orașului T.-Jiu*¹⁾; *General Mihail* deputat; *Tache Călinescu*, proprietar, Cărbunești; *Dumitru Anescu*, învățător, Brădiceni; *Ion Florescu*, învățător, Pestișani; *Căminul Cultural* din Brădiceni; *Pantelimon Goga* învățător, Brădiceni.

Din județul Vâlcea: *Preot Ilie Popescu* din Lădești; *I. Theodorescu*, dela Serviciul Sanitar al comunei R.-Vâlcii; (pentru 1922 și 1923); *Măldărescu*, proprietar din Măldărești (pentru 1922 și 1923); *C. I. Scutaru*, profesor, R.-Vâlcii; *Gh. Grigorescu*, primar Ocnele-Mari; *Anastase Stoiculescu*, avocat, Ocnele-Mari; *Petre Ionescu*, proprietar Ocnele-Mari; *Grigorie Oțetelișanu*, R.-Vâlcii (pentru 1922 și 1923); *Alexandru Zugrăvescu*, revizor școlar Drăgășani (pentru 1922 și 1923); *Protoereu Ioan Z. N. Popescu*, Drăgășani; *Mărăcinescu*, învățător, Smeuret (pentru 1922 și 1923); *C. Stefanescu*, proprietar ferma Fulgulescu, R.-Vâlcii (p. 1922 și 1923); *E. Vangler*, Director la Soc. Govora-Călimănești, R.-Vâlcii; *I. Rosenthal*, dentist, R.-Vâlcii.

Din județul Romanați: *Dr. Dulgherescu*, Deveselu; *Dr. I. Bădescu*, Arcești; *Prefectura jud. Romanați* (p. 1922 și 1923,¹⁾) sub prefectoratul D-lui Oroveanu; *Dr. Oprescu*, Corabia; *Dr. Turlui*, Balș.

Din jud. Dolj: *Preot C. Popescu*, Cloroiași; *G. Marincu*, mare proprietar, Bârca (pentru 1922 și 1923); *I. Stanciu*, învățător, Stoina (pentru 1922 și 1923); *Nicolae C. Stefăchi*, Calafat; *Dr. Ch. Stoenescu*, Bârca; *Tache Șerbănescu-Spaimă*, Plenița; *Preot D. Raicea*, Moțălei; *C. Stoenescu*, comerciant, Str. Sf. Dumitru, Craiova.

In numărul viitor vor urma rău platnicii din 1924.

Administrația A. O.

¹⁾ Ne-a scris că nu a primit revista. Totuși i s'a trimis regulat. Probabil că vreun funcționar a păstrat-o pentru sine. Era totuși drept să se refuze plata aceasta modică unei asemenea publicații de către administrația unui județ sau capitală din Oltenia?

ORAȘELE OLTENE

și mai ales Craiova pe pragul vremilor nouă

(1760—1830)

O viață orășenească *adevărată* n'a existat niciodată în Oltenia. N'au fost aici, ca în părțile muntoase ale Țerii-Românești, ca mai în toată Moldova, cetăți întemeiate de străini, de Sași, de Unguri, de Nemți, de Poloni, de Armeni, cari aduceau cu dânsii un anume drept municipal, o anumită orânduire, anumite datine.

Aici s'a împrumutat cel mult de acolo felul de cărmuire prin județ și pârgari, fără ca privilegiile domnești, necontentit în noile sau pastrate în amintirea locuitorilor, să apere viața, măcar în unele privințe de sine stătătoare, a orașului.

Aici centrele s'a alcătuit la întâmplare. Din cele cinci vechi reședințe de județ, Cernețul a început ca satul de lângă Cerna, a trait mai mult astfel și de aceia s'a măntuit atât de răpede. Târgul-Jiului a fost întemeiat pe o moșie a Buzeștilor numai în vremea lui Mircea Ciobanul, la mijlocul veacului al XVI-lea; niciodată el n'a avut hotare bine statonice, nici cea mai slabă întăritură. Râmnicul-Vâlcei pleacă dela o mănăstire: mănăstirea de lângă Râmnic, de lângă „heleșteu“, — un heleșteu de mult secat, ale cărui ape veniau dela marele Olt ce curge în apropiere.

Episcopia Severinului s'a adaptat acolo, venind dela Strehaia, și atunci mănăstirea s'a umplut de o mai puternică viață, din care a răsărit un târgușor, în mijlocul căruia apoi Petrașcu-Voda, tatăl lui Mihai Viteazul, venit bolnav acolo, clădi biserică Sf. Paraschiva. Când, la cucerirea Austriacilor, s'a așternut drumul cel nou pietruit al generalului Stainville de-a dreapta Oltului, însemnatatea Râmnicului a crescut. Nici odată orașul n'a biruit însă ca însemnatatea biserica, apărată odinioară și prin zidurile dela Cetățue, încununate cu o bisericuță veche. Caracălul, — din Cară-cule, turnul „negru“? — un sat unde Mihai Viteazul își punea lagărul în 1598, când pândia pe Turcii dunarenii, nu s'a putut înjgheba orășenește până în timpurile din urmă. Însăși Craiova era la 1500 încă, numai satul de obârșie și una din moșiile neamului lui Neagoe Vornicul, dela care pornește seminția de Bani olteni numiți după dânsa: Craioveștii. Chiar după mutarea aici a Băniei, ea n'a fost un oraș ca Târgoviștea sau Câmpulungul. Logofătul lui Mihai Viteazul, Teodosie, zice, în prelucrarea Silesianului Walter, care a petrecut câțiva timp în țara, despre Craiova din 1596: „Craiova,

reședința Banului, oraș mare, împoporat și plin de tot belșugul, dar *fără ziduri și cetățue*.

Totuși, în aceste sate-orașe cu județ și pârgari, de o parte, cu drepturi boerești asupra lor și cu dregători domnești în frunte, de alta, se petreceau o viață însemnată, nu numai prin accidentele ei. E interesant să o știm, e greu însă să o urmărim. Nefiind o dezvoltare, nu se poate da o povestire. Pentru a schița cronica vieții lăuntrice, n'ajung documentele, de tot puține, aşa de puține, încât n'avem nici o singură *carte* dela județul și pârgarii vreunui dintre cele cinci orașe.

Calea cea mai firească de a străbate în traiul lor de toate zilele e acela de a urmări *clădirea bisericilor* din ele, legând de fiecare asemenea zidire ceia ce se poate afla despre oameni și împrejurări. Scurte notițe despre dregătorii ce stau în ele se pot adăogi. Aceasta se încearcă pe scurt în paginile ce urmează. Când vor fi mai multe documente oltene în tipar, schițele acestea vor putea fi, neapărat, foarte simțitor mărite și chiar în chip cu adevărat mulțamitor prefacute.

I.

Dintre capitalele, *Scaunele*, județelor oltene dela sfârșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui următor, Cernețul era cel mai mic, mai sărac și mai puțin împodobit. Nu se afla nici în mijlocul unui bogat Ținut de țărani mândri, n'avea nici legături de comerț însemnate și nici amintiri istorice glorioase nu erau legate de pământul său.

Veche aşezare satească, Cernețul avea, înainte de epoca fanariotă, care a așezat *isprăvnicile*, un *căpitân*. Aceasta pentru că era lângă hotar; deci capitanul acesta era un „capitan do margine“, având slujitori dintre moșneni supt poruncile sale. Căpitânul era supus Banului craiovean; și Dumitrișco Brailoiu, mai târziu călugărul Dosofteiu, a fost capitan la Cerneți, supt Vodă Brâncoveanu. Pe acolo mergea drumul de pe malul Dunării la Mehadia, și turmele de porci, pe atunci o mare bogăție a Olteniei, treceau pe acolo la Nemți. Pe acea vreme se vedea în Cerneți biserică zidită, cu vre-o jumătate de veac în urma, de Grigore-Vodă Ghica cel vechi, în 1673,—o temeinică și destul de frumoasă clădire cu turn puternic, care era închinată Sfintei Troițe.

Căpitănia era la Cerneți și pe la jumătatea veacului al XVIII-lea, când, într'o descriere a țerii, se pomenește că este acolo o biserică și o „mănăstire“.

Era în Cerneți și una din vămile țerii, carăle cu mărsurile

sosind dela Vodița, unde încă de pe atunci era cu totul în ruine vechea mănăstire din veacul al XIV-lea.

Și, de pe la jumătatea veacului XVIII-lea, în Cerneți stătea ispravnicul cel nou al județului Mehedinți.

Către sfârșitul aceluiasi veac, începu o nouă biserică, purtând un îndoit hram, al Sf. Nicolae și Sf. Spiridon, boerinașul Radu Pleșoianu, împreună cu rudele sale Stoian și Dimitrie Pleșoienii. Din acest neam era să se nască și fiul lui Petru. Grigore Pleșoianu, unul dintre cei dintâi autori didactice și traducători din franțuzește. Dela Grigore Pleșoianu avem o bună carte pentru începători, — „Cele dintâi cunoștințe“ din 1829—, o gramatică franceză, împreună cu un abecedar, și niște dialoguri pentru această limbă. Tot el a dat cel dintâi manual de caligrafie, pe care-l tipări la Sibiu, cu cheltuiala boierului Scarlat Roset. A lăsat un mare număr de nuvelete, tâlmacite din franțuzește, cu destulă cunoștință a limbii și cu cele mai bune gânduri de a folosi prin această osteneală a sa: *Aneta și Lubin*, apoi *Telemac*, *Genoveva de Brabant*, *Copilul pierdut și licuriciul. Canarul*. Invățase la Gheorghe Lazăr, în școala românească „națională“ din București și funcționă mai târziu și ca inginer, tipărină și o hartă a poștelor. Era un om foarte cuminț și avea o adevarată și rodnică iubire pentru țara și neamul sau, pentru învățaturile și scrisul literar prin care li se putea da, odată cu lumina, mijlocul de a înmâna. Numele lui se cuvinț a fi pomenit cu recunoștință printre ale celor dintâi dascali dela noi, firi desghețate și harnice, oameni de credință și de munca, împlinind prin nesfârșita lor bunăvoiință lipsurile așa de mari ale unei creșteri școlare lăsate mai mult la întâmpinare. Vedea în respectul sever față de morală, în simțul frăției cu ceilalți oameni, în buna gospodărie frumos chibzuită, cu iubire purtată și spornică în foloase, primele datorii ale unui neam ce se ridică de supt apasări grele și din mari nenorociri.

Din aceiași familie face parte un Gheorghe Pleșoianu, care era prin 1830 fost Clucer de Arie, și un Ioniță din 1820. Acesta era, prin urmare, unul din neamurile vechi ale acelui târg al Cernețului, dela care au ramas astăzi maldare de căramidă stricată pe locuri pustii, acolo unde, de o parte și de alta a drumului, erau odată casele cu căte două rânduri ale locuitorilor fruntași din această Căpitanie, mai târziu reședință de județ.

Pleșoienii n-au putut împrăvi biserică lor. După zece ani de pustietate, s'a apucat să urmeze lucrul, „dela ferestre în sus“

— zice inscripția păstrată încă, — un Glogoveanu, Ion, Mare-Logofăt titular și membru al Divanului austriac, care o și îsprăvi în 1794, puind pe un zugrav împodobit cu un tillu dă boierinaș, pe Gheorghe, fost al doilea Portar, să-i facă sfintii.

Glogovenii, de loc din satul Glogova, unde a fost ucis, în veacul al XV-lea, Basarab-cel-Tânăr, rudă cu boierii Craiovești, erau așezați la această dată în Cerneți. Dintre dânsii întâlnim pe la 1800—20 pe Păharnicul Nicolae, pe Alecu Pitarul, pe un Constantin, care și cere odată dela Sibiu „puști de vânăt“, „războiu de struguri“ și „bricege“. În casa Glogovenilor vor fi fost gazduiți la 1790—1 fruntașii oștilor germane, care și făcură aici una din magaziile de căpetenie.

In ajunul răscoalei lui Tudor, trei locuitori din neamuri mai nouă ale Cerneșilor înălțau biserică Sf. Ioan Botezătorul. Anume: Ioan Grecescu, care fusese polcovnic, Ștefan Miculescu fost Clucer de Arie și Ioniță Armeanul: cei doi dintâi sănt și îngropați acolo. Lucrul zugravelii îl făcurea preotul Mihai din Târgu-Jiuului, care și zice „cleric“, și un fecior de popa, Ioan al lui Dobre.

Tudor el însuși, care începu ca logofăt în casa din Craiova a Glogovenilor, își avea case la Cerneți. El stătu aici mai multă vreme, având legături cu unii din boierii și boierinașii localnici, cu Ion Gardăreanu, cu acest Miculescu dela biserică Sfântului Ioan, cu un var al sau, Ioniță Burileanu. După moarte a lui, Turcii se așezară în târg, petrecând în el mai multe luni de zile.

Pare că rămăsese din acele timpuri o sămânță de turburare în Cerneți. După ce Alexandru Ghica-Vodă chemă, în anii 1830, la viață Turnul-Severin, și vechea reședință începu să cadă în ruină,—în 1846 aici fură arestați 'conspiratorii împotriva lui Vodă Bibescu. Printre ei era un Burileanu și vărul acestuia, Șomănescu, pe lângă un Hârgot, un Lideșan, un Țimbru, un Hâldan, un Cârstoianu, tot neamuri de răzăși, și preotul Dinu.

II.

La Târgu-Jiiului, „oroșanii“ avea în fruntea lor un județ, pe lângă care se întâmpină firește și un căpitan. Datinele de pe vremea Nemților, când o colonie de Bulgari catolici, de Chiproviceni negustori fu așezată și aici și întări încă puterea acestui vechiu element orășenesc, fac din Târgu-Jiiului un târg mai democratic, am zice, decât altele.

Astfel când, în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, se prefacu biserica de căpetenie, se înseamnă cu mândrie că zidirea ei întreagă se datorește numai „dumnialor negustorilor“ Târgului-Jiiului: unui Petru Giurgiu, unui Dobre Sârbu, din vechii Chiproviceni, trecuți pe încreștul la legea noastră, unui Radu, care-și zice pe slavonește „cupețul“, unui Constantin Veardeș, Român adevărat, unor Rovinari, din Rovine în Jiiul-de-jos, unui Roșianu, unui Grec și unui locuitor din Giurgiu, unui Giurgiuvean; și un bărbier se vede pe lângă ei. În mijlocul lor să rălacește un singur boier, Logofătul Constantin Pâha. Și, ceea ce e tot atât de interesant, într'un colț se înseamnă alt nume de boier, ca al ispravnicului, îngrigitorului cladirii: Manea Păharnicul. Cei mai mari cheluiorii sunt Sârbul Dobre și „cupețul“ Radu. La clopot se înseamnă numele de mai sus și, pe lângă dânsenele, altele: un Petru Ursu, un Tămășescu, un alt Sârb, Stoian, un abagiu, lucrător de dimie, Preda, și ale boierilor Ioan Bălteanu și Dumitrașco Romanescu. Unul dintre cei dintâi morți aduși în biserică dreasă e Grecul Adam.

Această veche biserică, Sfinții Apostoli (mai pe urmă Sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie), în care se îngroapă la 1801 Clucerul Bengescu, se zicea la 1717 încă Biserică Domnească.

Aceasta ne-ar făcea să căutăm pe vre-un Domn drept ctitor al ei, și mai potrivit decât oricare ar fi Matei-Vodă, boier oltean, care a dat lupte prin părțile acestea, ale Jiiului-de-sus împotriva, boierilor și slujitorilor lui Leon-Vodă și a stat câteva zile în Tismana, apărându-se de dușmani și stând în cumpănă de moarte. Lucrul stă însă altfel. Biserică cea veche, cea „puschie, parăsită, dărăpată și lipsită de toate cele trebuin-

cioase“, era a unor ctitori oarecare; reparația, deși s'a facut cu bani negustorești, a fost săvârșită din indemnul și cu supravegherea ispravnicului, care se întâmplase a fi Dumitrachi Varlaam Stolnicul, cronicarul, și Domnul a dat privilegii, care au președat noua biserică a Sf. Gheorghe și Dimitrie în *biserică domnească*. Ispravnicii erau să șadă în casele bisericii, pe când epitropii trebuiau să fie aleși „de obștea negustorilor și orășenilor dintre pământeni“. La începutul veacului al XIX-lea, era pe lângă biserică și o școală domnească, cu venituri din vinariiciul Gorjului, din bâlciorile dela Cărbunești și dela Târgu-Jiului chiar.

Cealaltă biserică a Sf. Apostoli, care nu și-a schimbat hramul, zidită în 1747, are drept ctitori pe un Giurgiuvean, pe un „cupeț“, pe mai mulți oameni din popor, fără nume de familie, și, afară de ei, pe un simplu logofat. Pentru zugraveala plătește iar Dobre Sârbul, cu Sârbul Nedelcu. Numai la reparația din 1852 apar numele boierești.

La bisericuța de lemn a Sf. Impărați „din Baroiu“ numită așa după o mahala a orașului, — căliva boierinași (Pâlhă, Bozianu, Lupulescu, Balteanu, Roșianu, Ștefulescu), se afla lângă strainul Holingher, trecut la ortodoxie, lângă un croitor, un „Giurgiuvean“ și doi mahalagii.

Biserica în adevăr boierească e numai Sf. Nicolae, a carii inscripție înseamnă ca întemeietori, pe lângă protopopul Târgu-Jiului, Andrei, care a indemnăt, pe un Simion Mergeanlı, soț al unei Brăiloaice, pe un Frumușan, pe o Crasnareasa cu fiili, pe o Măldărească, pe un Cămărașescu, pe Șerban Măgheru și doi logofești (1820). Cum se vede, boierimea gorjana și chiar vâlceană; și o Argetoiancă din Dolj a ajutat. Mai târziu însă și aici se adaoga la binefacători un negustor de brașovenie.

In acest oraș nu era nici frumusețea stradelor „podite“ (abia se așternea pe la 1793 puțina piatra pe baltoace) și a largilor case boierești din curți ca o moșioara, precum se vedea la Craiova, nu era nici liniștea mănăstirească a unui târg vlădicesc ca Râmnicul, nici mișcarea unei carvasarale de lângă hotar, ca în Cerneți. Viața de meșteșug și negoț a celor mulți și mici, dintre cari cei mai bogăți se apropiau de boierimea maruntă a unui ținut depărtat de către munte, accea slăpânia.

Vama și-o avea și Târgu-Jiului, și, pe vremea lui Brâncoveanu, încă, și aici strângeau dregatorii domnești „mortasipia“, vama târgului, și „oluc-hacul“ pe vânzarea vitelor.

Încolo, vechile vremuri aveau, cum am zis dela început, un

capitan, iar cele nouă, după reforma lui Constantin-Vodă Mavrocordat, aduc pe cei doi ispravnici, cu sameșul lor.

III.

Ca și la Cerneți și Târgu-Jiului era un căpitan și la Râmnic, păzind la această laltă margine; el avea supt ascultarea lui ostași anume „slujitorii Râmnicului”, „vânătorii”, catanele zise ale Poterei și ale Marcului.

Din vremuri vechi apoi, era și aici la Râmnic un târg, a carui însemnatate a scăzut mult cu ridicarea Râurenilor.

Lacașurile bisericești sănt în cea mai mare parte vechi.

Episcopia fu zidită de Vlădica Mihail în veacul al XVI-lea; pe vremea Nemților o făcu din nou Clement episcopul și ce avem astazi e o prefacere din 1847. Știm că Petrașeu-Vodă cel Bun e ctitorul dela Sf. Paraschiva. Biserica din dealul dela Cetație vine dela Șerban-Vodă Cantacuzino și dela Mitropolitul Teodosie, din 1680.

La Sf. Gheorghe e ctitor rivalul lui Varlaam Teodosie Mitropolitul. Biserica din Olteni, unde tradiția pune începuturile episcopiei, e dela Mihail, urmașul lui la Râmnic (mort înainte de Decembrie 1590); el în adevăr a dăruit bisericii acesteia a Sf Nicolae moșiiile Olteni și Bujoreni.

Biserica Tuturor Sfintilor primi în veacul al XVIII-lea moștenire dela negustorul Hagi Dinul. O zidiseră după cea mai bună datină, cu stâlpi săpați de un preot meșter, Vlădica Grigorie și un negustor, un hagiu care în tinerețea lui făcuse păcate ce trebuiau rasplatite. Sf. Dumitru, cu pridvorul sau împărțit în trei, cu puternicul turn sprijinit pe acest pridvor unic, vorbește prin arhitectura sa de o vechime ce nu se poate desluși prin mărturii scrise. La Biserica Precistei, ca întemeietor al careia se pomenește un Mircea-Vodă ce pare a fi Ciobanul — deci aceiași vechime ca la Sf. Paraschiva —, un Logofat din veacul al XVIII-lea, după întoarcerea Olteniei supt slăpădirea românească e înnoitorul, în cel mai frumos stil. În sfârșit particularii au zidit, la începutul veacului al XIX-lea, biserică Sf. Ioan de pește apă.

La Episcopie trăia amintirea marelui episcop Grigorie Socoteanu, care dresese biserică, adăusese paraclisul și întemeiasc curțile de locuință. Niciunul dintre urmașii săi nu se arătă însă vrednic de această moștenire.

Cum se trăia la Râmnic în 1806, putem ști după un caiet de societăți păstrat din ferieire.

Prea Sfinția Sa, când nu e la București ori în pribegie peste munte — căci vizitații canonice nu se prea fac și nici chiar primblări mai puțin canonice—, petrece în cămările sale cu clericii episcopiei, arhimandritul, eclesiarul, protopopul, preoții, diaconul. E o mare gospodărie acolo, cu portarii, jimblarii, chelarii, bucătarii — și „marele-bucătar“ — cu ciobanii, purcarii, vizitiii, vierii, boarrii. Intr'o parte lucrează tipografia, în alta e „școala românească“; colo învață pe copiii mai înaintați „das-călul grecesc“. E o mare bucurie când vin oaspeți, anume, sau în trecere spre „lazaretul“ dela Turnu-Roșu și spre Sibiu. Astfel, în acest an trec boierii Știrbei și Brăiloiu, Căimăcameasa Craiovei, a lui Dimitrie Hangerli, Păharnicul Gheorghe, câte un Turc de cînste chiar. Când nu sănt ei, episcopul găsește, dintre mireni, numai pe ispravnici pentru „ziafeturi“ mai neobișnuite.

Și aici se simte înrâurirea vechii vieți negustorești privilegiate a Bulgarilor din vremea austriacă. Dintre dânișii sănt cei mai bogați prăvăliași, ca Iova Iovepalin dela începutul veacului al XVIII-lea și fiul său Ioța, cari n'au uitat încă drumul la biserică franciscană a „bărăților“, ce ține și pana acum. Poate din mijlocul lor să fie luat și pârgarul Vasile din 1736. Dintre Nemți a ramas, după înlăturarea pajurilor, Anton Mastaller Vornicul, aproape romanizat.

Marii negustori din Râmnic ramân Iovipalii. În a doua jumătate a veacului se întâmpină unul din ei, Niculița, cu fiili săi. Alt bogataș, Antonie Nicolantin, e și dânsul urmaș al vechilor companiști bulgari. Se întâlnește însă acum câte un Oriental de proveniență mai nouă, ca Sevanos și Mavrodoglu.

Boieri nu prea sănt la Râmnic. Doar câte un Gurani, câte un Hulubescu, câte un Olanescu dacă vin dela moșie, ori din Târgușoarele vecine: din Ocne, din Olanesti. Boieri de Râmnic adeverăți sănt numai Socotenii, dar neamul se stânge la începutul veacului celui nou. Socoteanca cea batrâna își marita fala după Iancu Lahovari, care se aşează în Râmnic și ia în stăpânire averea Socotenilor. Curtea acestora se ține și pana azi, cu zidurile înalte pe care nu le-au dărâmat încă adversarii politici. Lahovari e dintr'un neam nou; frații sai Mihai și Nicolachi vin de se aşează lângă dânsul. Un alt Lahovari, Manolachi, se întâmpină ca ispravnic la Vâlcea încă din 1792: el clădește în 1811 școala grecească și un spital la Craiova. Si între boieri deci, ca și între negustori, neamuri noua ajung la stăpânire.

IV.

Caracălul începe, de o potrivă, cu un căpitan și ajunge să aibă apoi doi ispravnici.

Și aici era apoi, firește, un județ al negustorilor.

Cea mai veche biserică din Caracăl ar putea să fie a Sfinților Apostoli, unde, în zugrăveală urâtă nouă, apare clitorul d'intâiu, Dumitru Parșcoveanu. Părșcovenii însă se aşează în veacul al XVIII-lea la Craiova.

Totuși ar ieși mai veche biserica Sfântului Gheorghe, dacă mențiunea din inscripția ei că la început s'a făcut de „Barbu sin Preda“ ar privi pe cel de-al doilea Barbu dintre Craiovești,— cum se pare că și este.

In veacul al XVIII-lea, târgul traia mai mult pentru viața de Duminecă și de sărbători a sătenilor din împrejurimi. La biserică lui „Barbu sin Preda“ înnoitorii din 1817 sănt un „boltaș“ Ienachi, un băcan, Peiu, un Coiciu, cu numele bulgăresc, un boiangiu, Stoian, un tabac, Ecu, un brașovean, doi cojocari (unul: Stavarachi), un săpunar și un zaharagiu, un număr de mahalagii din neanurile Otinceală, Curuia, Cocea. Dintre boieri apere numai Clucerul Costachi Greceanu, și niciunul din ramura Jienilor ce stătea alunci în Caracăl.

In sfârșit la biserică Tuturor Sfinților, zidită în 1812, boierul Costachi Greceanu, acum Medelnicer, stă lângă Stoica Boruzescu Postelnicul. Dar, încolo, și aici tot meșteri și negustorăși: doi băcani, un bogasier, un cojocar, un boltaș, un boiangiu, un cizmar.

Aici, de sigur, e puțină deosebire între târg și între sat. Târgul e o piață pentru cară și vite și o stradă pentru „boltași“ și meșteri, mai mult străini. Casele mahalagiilor sănt ca și ale sătenilor, de cari nu se deosebesc în felul și sporul îndeletnicirilor locuitorilor din ele.

V.

Craiova era și mai înainte de 1600, măcar reședința Băniei.

Banul era înlocuit de cele mai multe ori în limpurile mai nouă de „ispravnici ai Scaunului“, cari erau une ori boieri mari, precum a fost în 1656 Stroe Clucerul, care nu e altul decât Stroe Leurdeanul, dușmanul Cantacuzinilor. Acești dregatori dadeau porunci întocmai ca și Banii: așa face Dragotă Postelnicul, de pildă, cam în același timp cu Stroe, sau Dumitrașcu Paharnicul din 1684, sau Bunea Grădișteanu din 1706. Ca și Banii, ei dadeau părșilor în gâlcavă pentru pământ șease sau doisprezece sau douăzeci și patru de boieri sociitori, prin carți scrise pe bucați mai mici de hârtie pecetuite cu roșu, dar nu cu o pecete deosebită, ci tot cu o pecete a Domniei.

Mai târziu, în sfârșit, rostul ispravnicului de Scaun a trecut asupra unui Caimacam, adecă „locțiitor“, Bănia ajungând acum numai un titlu.

Banul, ispravnicul sau Caimacamul avea pe lângă dânsul un număr de dregători ai săi: un vataș, pe care-l putea trimite cu poruncile și orânduielile sale, un Portar, care aduce pe împriacinați la dânsul, un logofat al treilea și un logofat de Divan pentru cancelarie, un Armaș al doilea pentru pedepse, un polcovnic de călărași pentru urmăriri. Vameși stateau și în Craiova.

Orășenii erau supuși judecății magistratului lor, județul. Din nenorocire avem puține nume de județi ai Craiovei și puține cărți de-ale lor. În vremea Austriilor, locul acesta îl avea Tudor Birdeiu. Pecetea din 1650 a târgului are o cruce și două stele în cerc dublu și cuvintele „Craiovă oraș“.

Despre vechea înfățișare a orașului țutem spune lamurit că nu se știe nimic. Craiova nu era în calea drumetilor, cari veniau din Ardeal pe valea Prahovei spre București și Giurgiu. S-ar crede că Nemții cuceritori începura a face *poduri* pe *ulii* încă din cele dintâi decenii ale veacului al XVIII-lea și că ele nu erau cele dintâi, fiindca și Nemții găsiseră ..*poduri vechi*..

Pe vremea noastră, printre cei mai bogăți negustori e Hagi Gheorghe, ctitorul de la Precista, caruia îi urmează fiul sau Zamfir. Cam în același timp găsim pe Iordachi Gheorghe. Todoran Mihail e în fruntea unei case trainice care lucreaza și goși de matasa. Hagi Crăciun, mort în 1790 — „Hagi Craciun, acum scriind, îi-au lasat sanătate, și-i trag clopoțele“, scrie alt negustor, — eră și el printre fruntașii negoșului oltean. Baluța Ioan Teișanu, Matei Popovici au lasat multe răvașe către angrosiștii din Ardeal. Alții poartă nume sârbești, ca Velic Pavlovici, Hagi Mladen Stoianovici, Nistor și Vasile Pavlovici, Sava Ioanovici, Nicolae Radovici; dar ei nu sunt Sârbi de curând trecuți în țara, ci compauniști, pe deplin romanisați, din vremea Austriilor. Nicolae Iota din 1826 arata să fie un Banațean.

Deși stateau în cea mai mare parte pe la moșii, mai toți boierii fruntași ai Olteniei trebuiau să-și ţie case în Craiova.

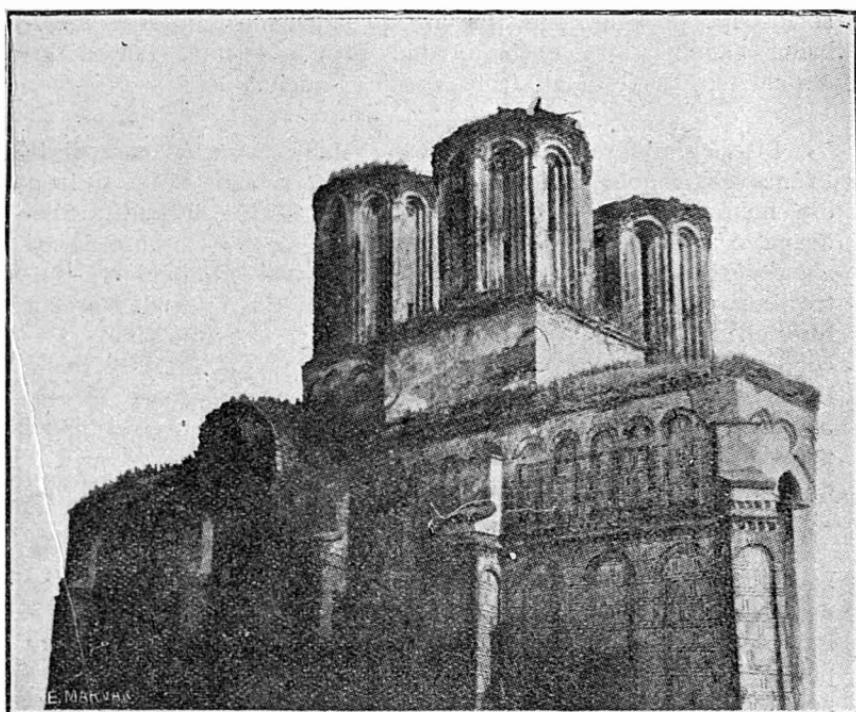
Intre ele se înseamna, înaintea marclui foc din 1801: ale Brăiloilor, ale Glogoveanului, ale Bengescului, ale Jianu lui, ale lui Farfară, ale Parșcoveanului, ale lui Șirbei, ale lui Geanoglu, ale Cocei, ale Tircai, ale lui Manu, care scapara de prădenie. Cele mai multe din ele se arată cu pietate și mândrie de localnici și până astăzi. Câteva au scapat de prefacerile în urât pe care le aduce moda de astăzi: ar fi o datorie a moș-

tenitorilor să nu le strice un rost aşa de potrivit cu adevăratele poveşte ale artei de a clădi ca şi cu nevoile cerului şi ale vieţii noastre.

VI.

O statistică din anii 1770—80 înseamnă în Craiova treizeci şi trei de biserici de lemn, cinci de piatră şi opt mănăstiri (biserici cu chilii).

Dintre dânsenele, una eră în adevăr foarte veche, deşi nu din vremurile bulgăreşti sau româno-bulgăreşti, cum s'a crezut.

Biserica Sfântu Dumitru.

Avea hramul Sf. Dumitru, dar i se zicea încă pe la 1800 „Baneasa”. Aceasta înseamnă că a fost zidită de o soţie de Ban. E vorba, de sigur, de una din jupâneşele Craioveştilor celor vechi, boierilor din Craiova cari, căpătând cinstea Băniei, au ridicat în acelaş timp şi satul Craiovei de odinioară la rostul de târg. Soţul ei va fi fost deci sau unul din fiii lui Neagu de Craiova, Pârvu Banul din 1505 ori fratele său Barbu (Pahomie

în calugărie, ori nepotul lor, Preda, fiu al lui Pârvu, Banul de subt Basarab Neagoe. Dar se știe că soția lui Barbu s'a făcut însăși călugăriță, luând numele de Salomia: această femeie evlavioasă poate fi deci ctitorarea Sf. Dumitru.

„Biserică Domnească“ se va fi numit acelaș sfânt locaș pe vremea lui Neagoe, a cărui mamă, Neaga, era sora Craioveștilor. Nu trebuie să se uite însă că soțul sau iubitul Neagăi a fost și el Domn, Basarab cel-Tânăr, Domnul cu rădăcini olteniști care și-a căutat scăparea tot peste Olt, până în colțul mehedințean din Glogova, unde l-au ucis boierii.

Craioveștii nu stăteau însă în Craiova ca Baui, ci, după datină, în Strehia, unde biserică poartă încă pe zidurile ei, ca și Bistrița vâlceană, fundația lor de căpetenie, chipurile membrilor familiei lor: Barbu, Banul prin excelență, Pârvu, însemnat ca Vornic și alt frate Vornic, Danciu.

Biserica ajunsese în ruină când Matei Basarab, care și la Brâncoveni înnoise ctitorii craiovești din celalalt veac, o facu din nou, „din temelie“, în 1651—2. La 1723, Constantin Obudeanu o acopere. Peste vre-o cinzeci de ani, ea ajunge iarăși „la proastă stare și dărăpanare“. Data aceasta, Domnul era dintr-o Fanarioții trecători și săraci cari nu faceau biserici. Norocul bisericii fu evlavia boierilor Argetoieni și a economului episcopal râmnicense, Partenie, cari o aduseră iarăși în stare bună, la 1774. Deci se întăriră vechile privilegii privitoare la un trunchiu de carne în oraș și la multe scutiri pentru cei patru preoți, pentru diaconi și pentru dascalul slavonesc, ce se afla din timpuri depărtate la această *cea mai școală veche* a Craiovei.

Biserica al cărui nume era „Madona-Dudu“ se chema mai de mult *Maica Precista de la Dudu*, de lângă cine știe ce dud bătrân, vrednic de-a numi o clădire sfântă, sau din mahala numită după un dud. Năș crede că Nemții din 1788—91 au prefăcut-o, pe vremea lor, în biserică catolică, închinând-o Madonei; înainte de aceasta, în adevăr, catolicei aveau numai o bisericuță de lemn și de lut în care abia daca puteau începea două sute de oameni. Numele de „Madona“ trebuie să fie din vremea, nouă, a pretențiilor în cuvinte. Era socotită ca fruntea bisericilor craiovene, și în 1780 Dumitrana Șirboaică, și ea o ctitoră de biserică, cerea să i se facă niște sfesnice „mai groase de către cele de la Maica Precista“.

Hagi Gheorghe Ion o zidise la 1766, cu ajutorul fostului Logofăt de Visterie Constantin Fotescu, a cărui familie o făcu metoc al Episcopiei Râmnicului.

Sfințirea se săvârși în 1778, fiind de față Caimacamul și mulți din boierime și dintre negustori. Hagi Gheorghe căută preoți potrivici cu frumuseță clădirii. El se îngrijia să i se facă o „răspetie, au de nuc, au de alun, au de teiu să fie, cu două rânduri de săpături împrejur“ și cu candelete de argint. Mai doria să-i se lucreze la Sibiu un stihar ca la Veneția, un orariu pentru diacon. Bogatul ctitor adăuse bisericei și „două părechi de case, cu cămară, cu hunie (*sic*), cu grajdii cu tot“.

Biserica Madona-Dudu.

In 1801, în focul cel mare, biserică fu cuprinsă și ea de flăcări. Cu o adâncă durere scrie un contemporan, dintre boieri, despre halul în care ajunse clădirea: „De la ușa bisericii până la sfântul altar au fost trei focuri, adecă în sfânta biserică înăuntru, și pe foc ce au fost jețurile toate, jățul episcopului, foisorul unde ședea femeile, amvonul diaconului de sus, din sfintele icoane,—care de două sfinte icoane mi-au ars inima; stâlpii cei mai poleiți de lângă sfintele icoane, sfânta respectie,

răstignirea de sus. Și fumul focului au negrit sfânta biserică, iar prapăditele de chilii au fost stânđ.

Sfântul Gheorghe e pomenit în 1780 lângă Maica Precista, pentru frumusețea sășnicelor sale. E poate frumoasa biserică, pastrată până acum în stilul brâncovenesc, cu două randuri de firide și brâne sculptate în flori, care poartă numele de Sf. Gheorghe Nou, spre deosebire de biserică Sf. Ioan Botezatorul și Sf. Gheorghe, clădită din vechiu și reparată pe la 1760-70 de o samă de negustori. Sf. Gheorghe Nou a fost clădit la 1755, și are drept ctitor pe un fost staroste de negustori, Milco Stoienescul, împreună cu câțiva membri ai familiei sale.

Sfântul Ilie nu mi-e cunoscut mai de aproape decât prin lânguirea unei biete femei ce se adapostia în chilile acestei biserici, care și ea avuse călugării sai: „Maria vaduva cu trei feate“, „cu trei pietre de feate din curtea bisericii Sfântului Ilie“.

E o ctitorie a lui Ilie Oțetelișanu, consilierul împarătesc de pe vremea Austriacilor (1751). În timpul din urma, familia i-a schimbat rostul cu desavârșire, dând o foarte luxoasă biserică de cărămizi aparente, fără nici un rost de arhitectură.

Sfântul Nicolae era tot manastire, iar *Sf. Ioan*, de și clădit din piatra, a fost numai biserică obișnuită.

De fapt avem azi patru biserici cu hramul *Sfântului Nicolae*: una, zisă Brândușul, a familiei Mainescu; alta, din Dorobanție, unde erau locuințile vechilor ostași dorobanții, ființă la 1774, cum se vede de pe o notiță de Mineiu. A treia, din suburbia Craiovița, zidita de boerinașii Belcenii: astăzi numai stilul cel frumos, din vremea clasica a architecturii muntene, oprește luarea-aminte. A patra, din mahalaua Ungurenilor, e facută de doi Becheni, la 1774.

Cât privește *Sf. Ioan*, și el e zidire din al XVIII-lea veac, o însemnare din 1787 o laudă ca fiind de piatră și cu tîrn, și-i dă drept ctitor pe Vasile Talpășanu, boerinaș.

Biserica *Pătru Boj* are un nume ciudat, pe care nu-l poți tamuri, fară a vedea inscripția din stânga ușii de intrare, care da în fruntea ctitorilor din 1731 pe „jupan Patru Boj, seiorul lui jupan Tudor Boj, den oraș den Craiova“. În a doua jumătate a veacului al XVIII-lea ea era în sâma batrânlui boier Hagi Stan Jianu. La 27 August 1787, acesta scria pretențului sau Hagi Pop dela Sibiu să-i trimeată „zece copuri de ulei“, că aici la biserică, la Pătru Bodu (*sic*), tâmpla fiind veche, așa surpat-o

și am făcut-o din nou, și cu ștocaturi și stâlpi de dveri, și coroanele foarte frumoase, și am tocmit un zugrav mare, ca să o poleesc cu aur și cu argint: am trimis la Beciu de mi i-au luat Raicovici“. Biserica avea mai de mult hramul Adormirii, dar l-a schimbat apoi cu al Sf. Mina.

Pe lângă aceste biserici, Craiova numără, în sfârșit, mănăstiri de-ale boierilor celor mari.

Una era a Obedeanului,—nu Patru, ci Constantin, care ținea pe fiica bogată a călugarului fără astămpăr ce a fost Dositeiu Brăiloiu. Anul clădirii e 1748. Ctitorul, mort în 1795, e înmormântat la locul de cinste, supt o piatră, a carei inscripție vorbește de cladirile lui, „spital de saraci“ și palaturi, și-l arată ca pe un om „numit și cinstit foarte“.

Ea fu îngrijita apoi de boierul Ștefan Pârșcoveanu, care parea că va fi Domn: el ținuse, în adevar, pe Elena, fiica Obedeanului. Dela 1759, biserică era un metoc al Râmnicului. Avea școală grecească și slavonească.

Deși boeri mai săraci, *Găneștii* făcură și ei, în 1752, o biserică de acestea, cu epitropi dintre membrii familiei intemeicitoare. Si aceasta e o ctitorie din veacul al XVIII-lea. Hramul dela manastirea Gănescului era Sf. Nicolae și Sf. Ioan Botezătorul. I se zicea și „Episcopia“, pentru lunga petrecere a Vladicaii Chesarie, marea cărturar, în zidurile ei. Si orașenii: dascalul Barbu, Tudor Săpunarul, ajutaseră la zidirea ei.

Zatrenii erau și ei ctitori aici. Clădirea s'a darâmat în 1884.

O biserică a *Jianului* are drept ctitor pe Hagi Stan Jianul cel batrân, care fusese la Ierusalim pentru Hristos și apoi la Constantinopol pentru Domnia Pârșcoveanului. Traia încă pe la 1790, având familie multă, dar simțindu-se nenorocit între fii stricați și bolnavi, între nurori lenje și trufașe și cu un nepot de fiu mut și idiot.

Biserica avea privilegii dela Alexandru-Vodă Ipsilanti, înțarite de Nicolae Caragea, peste vre-o zece ani. Hagi Stan Jianu, laudând fapta lui Obedeanu și Gănescu, prin care li s'au păstrat averile și casele, se mai gândia să facă și o școală, să învețe de pomană“, și un așezământ pentru măritat fetele sarace, cu venitul moșiei sale, Preajba. Pare să fie biserică pre-faculă cu totul, care se zice astăzi „Bășica“.

Biserica Vlădoiencilor, din 1758, Sf. Nicolae și Sf. Spiridon, nu vine din vremea când familia se înnașă prin mareă căsalorie

a lui Constantin Vlădoianu cu Eufrosina, sora lui Milai-Vodă Suțu celui de-al doilea. Căitorul ei a fost Fota Vlădoianu, care întemeiește pe lângă dânsa și o școală, ba chiar o școală de elinește. El și soția lui, Ilinca, lăsară biserică, pentru școală mai mult, moșiile Novaci (în Gorj), „cu șepte munți“, și Cerăș (în Dolj). Pentru mai multă siguranță, biserică era închinată mănuștirii Hurezului, și egumenul, viind în Craiova, avea odăi de „conacit“ lângă ale școlii, în „casele cu foișor“ din „curtea de piatră“.

Știrbei trebuiau să-și aibă biserică lor. De fapt, întemeerea ar veni dela evlavia „Știrboacei“, bătrânci jupâneșe Dumitrana, fiica Strâmbbeanului celui învățat și văduva lui Constantin Știrbei, care fusese și Logofăt-Mare.

Biserica era îsprăvită încă din 1768, dar, toata viața ei, Dumitrana avu grija împodobirii lăcașului evlaviei sale. În 1781 ea comandă pentru dânsa un policandru cu douăzeci patru de sfesnice. În același an ea scria unui prieten, negustor în Sibiu: „Cu ajutorul lui Dumnezeu, zugrăvesc sfânta biserică, și nu am aur“, cerând să i se aducă douăzeci de tufe de aur bun leșesc, câte 3 lei și jumătate teseaua. Zugravul fusese tocmai din Sibiu în anul trecut, de Barbu, fiul Dumitranei. și în 1782 se cerea la Sibiu facerea unui policandru pentru dânsa. La 1790 i se aduceau și un clopot de 100 de funți.

Dar în 1821 o parte dintre Arnăuji veniți dela București împotriva lui Tudor se închideau aici la Sf. Troiță, și biserică trebuia supusă peste câțăva vreme unei reparații, care-i alinse caracterul, până la o a doua care i-l strică cu totul.

Biserica de azi e o refacere în stilul moldovenesc după reparația din 1840. În ea s-au îngropat Dumitrachi Bibescu, tată a doi Domni, și soția lui, Catinca Vacăreasca.

Tot printre bisericile de piatră își ieșă locul cca „din pisc“, pe care n-am putut-o identifică (să fie Precista, zisă *Bota*?). Fu clădită în 1724 de Gheorghe Cantacuzino, fiul lui Șerban-Vodă și Ban oltenesc. Clopotul ei a călătorit însă până la Târgu-Jiului, unde se păstrează în biserică Sf. Nicolae.

Și tot dintre acestea trebuie să fie și biserică Sf. Arhanghel, la care erau ctitori Murgășenii; la 1809 Cluccreasă Stanca, soția unuia din ei, căulă să pue un ceasornic în ea, cu clopot în toată rânduiala, fiind gata a plăti pentru aceasta și până la 800 lei. Clădirea e încă din 1785, și ca întemeietori ai ei se înșiră în pisanie un polcovnic, un mălașariu, negustorul Ilagi Crăciun, un bogasier, un cojocar, un „bechiar“ sau *beciar*, bu-

cătar, și alții ca dânsii. O icoană a corporației rachierilor de supt Regulamentul Organic o împodobește încă.

In mahalaua *Sârbilor* eră altă biserică de lemn, dar împodobita cu privilegii domnești.

Mai avem astăzi biserică polcovnicului Așu (*Arșu*) din 1802. Apoi cea zisă a lui *Hagi-Ienuş*, care își înseamnă ca fundatori pe un Ceașescu, împreună cu târgovești și mahalagii, băcani, cojocari, săpunari. Biserică eră la *Târgul-de-afară*.

Biserica *Firului* vine dela un polcovnic Zamfir, din anul 1732.

Clerul eră reprezentat în Craiova printr'un protopop și printr'un eclesiarh, pe lângă cari se întâmpină o sumă de preoți. Însuși episcopul venia dese ori în oraș, de sătele săptămâni întregi. Vladica Inochentie, din vremea Nemților, a murit la Craiova, în ziua de 10 Februarie st. n. 1735.

Clisiarul sau eclesiarhul locuia la Biserica Domnească.

VII.

Multele și felurile scrisori îndreptate către Casa Hagi Constantin Pop din Sibiu dela 1778 pâna la 1830, și chiar după aceasta dată, de mai toată boierimea și negustorimea olteană, ne ajuta să putem privi în viața craioveană dela începutul timpurilor nouă.

Viața socială era strălucitoare. Modele nouă aduse din Sibiu, din Viena aveau multă trecere și, amestecându-se cu vechile datine, dadeau societății din Capitala olteană o înfățișare ciudată, dar plină de coloare. Rădvane, carăte englezesci, butci „cu coperiș dinainte“, cu „drugii modă de Beciu“, *naimod*, văpsite roșu sau în alte culori batatoare la ochi și căptușite cu „flus“, strabateau străzile prăfoase sau noroioase. Câte un boier sau cocoana aveau chiar „cort nemțesc“, adeca umbrelă. Se dădeau mese cu tacâmuri și șervețe de cele nouă. Se aşezau, pentru placerea oaspeților, între farfurii de porțelan „pui de lamăie și de naramză cu rodul lor sau cu flori“ în lăzi. Păharele „caranfile“, „butelurile“ sănt de „criștal“ gros. În sticluțe se vede untelemen care vine din Provență sau din Luca. Câte o zăharniță uriasă, un „aufsat“, „naimod“, și el, cu o „dumbravă și cu jigani“, cum obișnuiesc de le fac, și de argint, se ridică în mijlocul mesei. Sfeșnice de argint răspândesc lumina lumânărilor

albe, care nu sănt de său. Să bea vin „mușcatu“, de Frontignan (*Fruntiniag*), vin de „Span“, de Spania, dar și vin de Tokaj și vin de Rin, vin de Brabant „(brabanțel)“, în care se înting „pișcoturi dă cele lungi“. „Rozolul de Breslau“, cel de Franța, aperitivul epocei, fac gust de mâncare. Se cronțează după masa „confeturii“ și „condite“. „Vutca franțozașă ce să chiamă rum“, află călduroși prieteni. Se bea șampanie și „sirop do ponciu“, precum și „siropuri de lămâie, de migdale“. Din ciubuce se sumează tabac de Pesta și alte feluri străine. Se cere într'una ananas. Bucătăresele străine, fie și numai Sasoaice, care au „praxis de uscături, de bucate, de zaharică“, *socăciile* meștere de „copturi“ sănt foarte căutate.

Prezentinul, salamul se aduceau de dincolo la fiecare casă mai mare. „Ciocolata“, ceaiul, romul, erau bauturi obișnuite.

Imbrăcămintea se prefaçuse mult. Erau alte pieptanaturi, neacoperite de maramic, și chiar peruci.

Se cerea ca ele să fie bine „amestecate“, „lung cu lung și scurt cu scurt“, cu țesătura tare, potrivite și nu aşa încât, „fiind, par prea mult, să se facă capul cât o bañiță“, apoi usoare, ..50 dramuri, cu scufă cu tot“.

Se purtau „orbote albe faine“, basmale de piept. Manuși de piele, albe, albastre, înfașurau trândavalele mâni albe. Penele ce cap sănt mult dorile. „Panlofi“, „șuhuri“ înlocuiau condurii de Tarigrad. Si cutare era mai bucuroasă să poarte ..ștrimpis decât ciorapi.

Tolodala pătrundea ..apele de obraz“ vieneze, din Beciu, care stricau pelița curată și nu dregeau pe cealalta. Se cauta mult „săpunurile pentru spălat cocoanelor pe obraz“.

Catinca Știrbei știe cum se face a flulură elegant un evantaliu, care se zicea pe atunci, mult mai românește și mai frumos, *apărătoare*. Iar în brațele vre unci cocoane mai în vîrstă se alintă cățelul pitic, care se numiă cu un nume frumos franțuzesc: *Milord* sau, pe românește, *Miliort*, și ce jale era când „muria“ draguțul, „aşa de frumoșel și costirii“, de „cilibiu“, — o adevarată „englengaș și petrecere“!

Se căută sa fie „flocos, cu părul slobozit și mare“, și, la cerere, se spunea apriat că „să nu mai fie în toala Evropa mai mic decât acela“. Slujbașul care voiă să înainteze rapede, nu uită sa trateze cu astfel de cadouri pe căte o domnișoară din protipendadă, căte „un manuzel cu plăcere de câini mici de tot, cu parul mare, de care au damele cele mari pe lângă dânsenele“.

Șloafe apusene se cereau necontenit. Sânt pânze de Eperjes, *carloane, maltehuri*, „batiste de musulin“, „telalinuri“, pomenitele batiste de Linz de legat la gât, „croazele cu flori mărunte și vărgale“, „creditori cu vergi măruntele“, „parcal“, *camarhol, șistuh*. Plac ceasornicile engleze.

Câte o boieroaică doria chiar să aibă cusătoreasă în casă: „o practicoasă muere care să aibă știință a face doaleta și a îngriji pentru haine, spălături și de rochii“, dar femeie „așezala, și să aibă și curătenie“. Ba chiar „spălătoarele“ din Ardeal sănt dorite.

Mobila căpătă canapele și scaune, cu „postav fiștichiu“, foarte prețuit. „Sobe de her de cele supțiri“, înlocuiau pe alocuri vechile și bunele sobe de zid. În cuști prinse de păreți cântau „canari buni, învățați bine, cântece frumoase“. Tot aşa de mult place sunetul *minavetelor*, de care Constantin Socoteanu cere, la 1796, „două sau trei“. Până și tapetele de pânză apar. ca „pânza de cea zugravită ca o materie“, la 1824, în casa lui Constantin Brăiloiu.

Celirea palrunde. Se cer ziare franceze, italiene și germane. Barbu Știrbei dorește chiar romane și povestirile despre ispravile, vrednice de Alexandru Machedon însuși, ale lui Napoleon I-iu.

Sanatatea se căuta acum cu medici, aduși de peste hotar sau din București. Se comandaau ape minerale, „apă acră“, apă de Spa pentru Știrbei, — „piluri de curătenie, ce se numesc piluri de Frankfurt“. Ba Tânărul Știrbei plecă până la Karlsbad, unde ramase încântat de „duchi și duchez“; de baluri, de *soarele*, de con vorbirile cu ambasadori dela „Spanea“. Boierul Fălcioianu facu și el o călătorie în Ardeal, dar pentru afaceri, pe când alătura alții, un Brailoiu, un Greceanu, se așezau pentru stagiuinea bailor la Mehadia, mult cercetata pe atunci. Lui Hagi Stan Jianu i se recomandase Borsecul ardelean. „Vațina pentru altuitor copiilor“ era cerută de Ștefan Bibescu la 1824.

Copiii începeau să crească acum cu tot felul de guvernante care fugau de sarăcia de acasă, aducând moravuri discutabile și învățatura destul de puțină. Încă din 1796 vedem că ei fac cunoștință cu biberonul, „ploschița de sticlă din care trage copiii“.

Inrăurarea apuseană are însă și o parte mai serioasă. La școala greco-germană a lui Trautmann din Sibiu, la mănăstirea din acelaș oraș a Ursulinelor, la Viena și la Paris învăță o sumă de tineri și tinere din Oltenia. Studenții în Europa fac parte din familiile Bibescu, — amândoi fișii lui Dumitraci Bi-

bescu, minunatul gospodar Barbu, care va fi Știrbei-Voda, și Iorgu, adecă Vodă Bibescu. Apoi, dintre Bengeșli, Grigorașcu, viitorul director al Teatrului din București supt acelaș Știrbei. Din neamul Brailoilor, învăță la Ursuline o fată a lui Nicolae Brăiloiu în 1822. Un fiu al acestuia, Gheorghe, merse la Institutul francez din Odesa. Altul, Costachi, intră într-o școală din Geneva și se facu vestitul jurist de mai târziu. Un Dineă Brăiloiu, văr cu Costachi, plecase, încă din 1810, la Viena. Costachi Glogoveanu urmează și el la Trautmann din Sibiu.

Prin aceștia se pregătă o nouă vreme, care nu mai era să aiba caracter particular oltenesc, ci un caracter românesc general.

N. IORGA

Câteva tipuri din țara noastră

Reproducem azi câteva desenuri în aqua-forte făcute în anul 1855 de cunoscutul artist francez *Théodore Valério*, care cutreeră o parte din provinciile române (Ardealul, Muntenia, Dobrogea, Banatul), în timpul războiului din Crimeea.

Rezultatele artistice ale acestei călătorii le avem într'o serie de costume reproduse în parte în trei albume, in-folio, din care cel mai frumos este publicat sub titlul: *Costumes de la Hongrie et des Provinces Danubiennes, Dalmatie, Monténégro, Croatie, Slavonie, Frontières Militaires. Dessinés d'après nature et gravés à l'Eau-Forte par Théodore Valério, avec une notice par Henri Vuagneux, Paris, Librairie Centrale des Beaux-Arts. Impr. Jouast.*

Acest album de 72 planșe, din nefericire foarte scump și rar, este una din cele mai frumoase colecții de costume care s-au executat vre-o dată, putând rivaliza cu admirabilele lucrări al lui Raffet. Artistul a știut să ne redea toate modelele lui, fie Unguri, Montenegrini, soldați arabi în Dobrogea, sau Români, cu o exactitudine minuțioasă, dând țăranilor înfățișați o demnitate care face din mai fiecare plansă un tip reprezentativ al unei națiuni întregi.

Dorobanț din Muntenia.

Desenuri de Valerio.

Tărancă din satul Tunari.

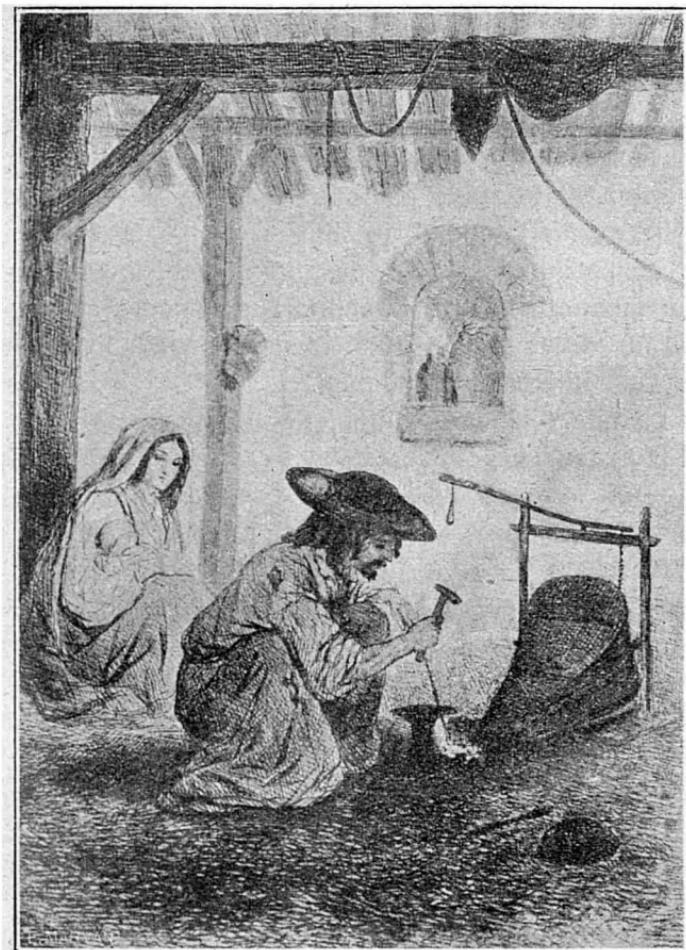

Tăran român din Dalmatia (Morlac).

Vácar din Oradea-Mare.

Planșele date aici (afară de Dorobanț și Văcar) n'au fost reproduse îmânte, căci mai nimeni nu s'a ocupat la noi de Valério, în afară de D-l I. C. Băcilă, care ne-a

Ferar țigan din Banat.

descriș aceste costume în «Pictori Francezi prin țara noastră», Bibl. Astra No. 8, Sibiu 1923.

Morlacii sunt, precum știm, Români din Dalmatia.

C. J. Karadja

P. S. Fotografierea planșelor originale s'a făcut de fotograful Pascu, din Tg.-Neamțu, iar clișeele sunt lucrate în atelierele E. Marvan din București.

Ceva despre Neamul Jienilor

Iată un neam oltenesc care începe să se ridice—după cum arată și d. Iorga — în secolul al XVIII-lea, însă în scurt timp ajunge la dregătorii importante în țară; se aliază cu familii din boeria cea mare a țării; unii membri ai acestei familii, iubitori de drumuri îndepărtate, călătoresc la Sfântul Mormânt și cu aceiași evlavie chivernisesc averile locașurilor sfinte, unde au fost lăsați epitropi și purtători de grije de mari fondatori; alții se dedau la haiducie din spirit de patriotism și de desperare pentru urgiile ce le făceau fanarioții asupra țărănimii; un neam ale cărui mădulare au arătat personalitate în istoria vieții lor și de care e oarecum interesant a pomeni.

Familie oltenească, din județul Romanați, cu legături și în Dolj, numele ei vine dela Jiu, pe malurile căruia au trăit primii strămoși ai neamului Jienilor. Răposatul Nicolae Blarembarg în opera sa: „Institutions de la Roumanie“ pag. 232 zice că la Celei, în jud. Romanați, cu ocazia unor săpături arheologice, s'a aflat o tabelă romană din vremea colonizării Daciei, pe care se găsește scris numele unui Șef de legiune romană: „*Plautio Caesiano*“. Fi-va oare acesta un strămoș al Cezienilor de azi? Ori și cum o fi, în Romanați însă este moșia Cezieni, care a fost obârșia numelui de Cezianu¹⁾.

Unii din Jieni s'au iscălit de multe ori Zianu, pe când o altă ramură s'a numit Cezianu, însă cu toții având aceeași obârșie a familiei oltenești, Jianu.

Cel d'intâi personajiu ce întâlnim în documente din această familie este Stan Jianul, pe care Marele Paharnic Constantin Obedeanu, bogatul fondator din Craiova îl lasă epitrop al averei sale la „Biserica, Școala și Spitalul Obedeanu“, în diata din 1753, 24 Martie²⁾, alături de marii

¹⁾ Azi această moșie aparține Prințesei Const. Basarab-Brâncoveanu, născută Cezianu.—²⁾ Const. Obedeanu, Mare Paharnic, Stolnic, Vornic, Consilier imperial al Olteniei pe vremea când ea era guvernată

boieri Constantin Strâmbbeanu³⁾, Ștefan Pârșcoveanu⁴⁾ gineri-său, cel ce era mai târziu să fie ales Domn, și de chir Hagi Gheorghe, negustorul politiei⁵⁾). Și în adevăr, în diata lui Obedeanu din 1753, unde el lasă moșiile: Giurgița, Saca, Petrojani, Tăncănaș, Sularii, Hamaradea, Mogoșani, Albești, Balota, Cibrovu, Stănești, cu viile: Turcinești, Sutești, dela Caracal, dela Plopi, locurile din Dorobăntie, (numite aşa dela marele Căpitân de Dorobanți Petru Obedeanu, tatăl său, din mahalaua Obedeanului de lângă Biserică), odoare, vite, țigani, scule, „Bisericei și Școalei Obedeanu din Craiova“, se vede că lasă pe cei patru arătași mai sus") — „epitropi și purtători de grije pe iubitul meu frate (adică prieten) Constantin Strâmbbeanu, pe gineri-meu Ștefan Pârșcoveanu, i pe chir Stan Jianu, i pe chir Hagi Gheorghe“.

In documentele aşezămintelor Obedeanului se vede o corespondență întreagă a acestui epitrop Stan Jianu cu Biserica, Divanul Craiovei și Episcopul de Râmnic, de oarece fondațiunea Obedeanu devine o instituție națională. In 1777 Iunie 5, el scrie divanului și cere 6 galbeni olandezi, că a adus doctori la spitalul Obedeanu. In 1777 Iulie 3, el singur scrie: „Sunt îngrijitor și chivernisitor lăsat cu diată la *hospitalul* lui Obedeanu“, căci Constantin Obedeanu fondatorul murise în 1755. In 1780 16 Dec. Stan Jianu scrie Episcopiei că a primit pe Țiganca recomandată de acolo, Dumitrana. In 1783 Sept. 12 face un lung memoriu către Domnie despre administrarea imensei averi lăsată bisericei Obedeanu, și se iscălește: Hagi Stan Jianul. Acolo spune că în 1759 a fost la Sfântul mormânt, apoi arată cum a păstrat

de Nemți, fiul marelui Armaș Petru Obedeanu, avu de soție pe Stanca, fiica lui D-träșco Brailoiu, fiul M. Ban Cornea Brăiloiu.—³⁾ Strâmbenii erau Șirbeii dela Strâmba.—⁴⁾ Pârșcoveanu, M. Vornic, ales Domn la 1774, ținu pe Ilinca Obedeanu, fiica lui Constantin.—⁵⁾ Hagi Gheorghe, în imitația lui Obedeanu fondă și el mai târziu Madona-Dudu în Craiova, de-i lasa avere.—⁶⁾ Testamentul original în păstrarea D-lui C. V. Obedeanu. Vezi și în condica Mănăstirei Obedeanu într'un fo- liant la Arh. Statului.

hrisoavele lui Obedeanu, că a plătit datorii mari Ia Turci, ale fiului lui Const. Obedeanu, Stolnicul Dumitrașcu zis și Băluță Obedeanu, care era un mare risipitor și plin de fantazie, cum în 1759 a murit și Stanca, jupâneasa lui Const. Obedeanu, născută Brăiloiu, cum el fiind în Gorj în acel timp și venind voluntirii muscălești el a fugit de a trecut munții cu alți boeri, și cum a îngropat hrisoavele Bisericei Obedeanu într-o ladă mare ce i-o dădu Stanca Glogoveanca, soția Stolnicului Glogoveanu, și aşa au scăpat documenturile lui Obedeanu ca să nu arză¹⁾. Dîn anaforaua din 1794 a divanului Craiovei se arată că acest epitrop al averei bisericei Obedeanu, Hagi Stan Jianu, era un om cumpătat și iconom, care la un loc cu Stolnicul Socoteanu, numit epitrop acolo, la Biserica Obedeanu, de Vodă Moruzzi, chirvernisește bine lucrurile.

Hagi Stan Jianu are de fiu pe un Zamfir și de frate pe Amza sau Hamza Jianul dela Caracal.

Până la venirea Rușilor în țară, Stan Jianul era Vel Medelnicer. La 1774, când boierii aleseră Domn pe Ștefan Pârșcoveanu²⁾ în locul lui Ipsilanti, voind absolut o domnie pământeană, în locul solului Cocorăscu, care se bolnăvi, se hotărî să se ducă cu ceilalți boieri și Hagi Stan Jianul, ca unul ce călătorise prin acele locuri când fuse la Ierusalim, de cunoștea oamenii, și poate și limba turcească. Pe vremea Rușilor el fu făcut Paharnic; Vodă Mavrocordat îl ridică la rangul de Postelnic mare, a doua boierie din divan. De aceia și Hagiul, când vine Domnul în Craiova la 1787, îi face o primire cu un alai ne mai pomenit, pregătește benzeturiri și danțuri, scrie lui Hagi Pop la Sibiu, prietenul lui, cu care are o corespondență întinsă³⁾, să-i trimeată vin de Tokaier și de Rin, undelemn de Provența, tacâmuri scumpe, lămâi și portocale în ciubere, lumânări de cele albe de luxus, „o dumbravă cu jigăni de argint” de

¹⁾ Toate în păstrare la d. C. V. Obedeanu. — ²⁾ Ginerele lui Const. Obedeanu. — ³⁾ Vezi N. Iorga scrieri de boeri Olteni cu casa Hagi Pop la Brașov și Sibiu.

pus pe masă (adică o jardinieră cum am zice azi), un *aufsaț* (budincă) de zahăr, apoi ca un mare *raritet* să-i trimeată și cai de rasă din Ardeal, ca să-i dea lui Vodă. El cu stăpânirea turcească era prieten, căci sub noua domnie își păstră boieria. În 1793 erea bătrân și gârbovit de boală, în cât singur scrie: „poate să apropiat să fac călătoria cea de obștie“. Dar boala îl mai păsui încă doi ani. Cel mai iubit copil al lui Zamfir pierde rămânând cu ceilalți și cu nurorile, niște leneșe și cheltuitoare. În 1795 vine în București, la procesele de divorț ale nurorilor, pentru restituire de zestruri și se întoarce foarte bolnav; nu-i mai face efect nici *prafurile roșii*, nici *călăria*. În 1796 el moare.

Fiul cel mai mare al lui Hagi Stan Jianul, Zamfir, învață la școala din Sibiu, iar în 1780 se căsători, după voia tatălui său, cu o Ilincă — nu se știe din ce neam — cu care avu două fete și un băiat născut surdo-mut numit Ion. Zamfir muri în 1785, căutat prost de doctor. Tatăl său îl iubea ca ochii din cap și îl numea: *prea-iubit, procoposit* și *înțeleapt* și despre el scrie: „nu-l pot judeca mort, ci numai dus la vre-o călătorie sau slujbă“.

Gheorghiță Jianul, al doilea fiu al lui Hagi Stan, se însoară în 1781 cu Zoița, fiica puternicului boer Ștefan Pârșcoveanu; peștoare fuseseră o Șirboaică și o Bengească¹⁾). El este mare Șetrar. În 1793 Gheorghiță se bolnăvește greu, iar tatăl său este tare îngrijorat că-l va pierde ca și pe Zamfir. Bolnavul scăpă însă. În 1802 Gheorghiță se retrage la Câineni și e Medelnicer. Soția sa Zoița divorță de el și se mărită cu un grec: Lazăr Serdaru.

Al treilea fiu, Stănuță, devenit Vel-Serdar sub Mavrogheni, se însură cu fiica lui Ștefan Bibescu. Imboînindu-se de friguri, el se duce să se roage de tămăduire la Sf. Grigorie Decapolitul, la mănăstirea Bistrița. În 1835 se însoară a doua oară cu Smaranda, fiica unui grec din Târgiș, bogat și influent, Samurcaș, căreia îi zicea Smărăndica.

¹⁾ Vezi N. Iorga scrisori de boeri și negustorii Olteni, 1 vol. pag. L. V. 1906.

Un pitac domnesc din 1787 ordonă către Vel-Paharnic ca să trimeată gazeturile din năuntru la D. Vel-Postelnic Jianu¹⁾.

Gheorghita Jianu mai e ispravnic de Romanați în 1788.

Prin 1821 întâlnim în Caracal pe Grigorașcu, Dumitru și Iancu Jianu și o soră măritată cu Dumitrache Grecianu. O altă fiică a lui Jianu cel bătrân se mărită cu Nicolae Vlădoianu.

În timpul Zaverei, când populația se apelpisise de atâtea urgii ale Grecilor, câțiva patrioți ca Bujor, Cârjaliu, Tunsu, apucără codrii cu țăranii. Pe vremea lui Caragea, Iancu Jianu devine Căpitan de haiduci și poporul îl cântă:

„N'ați auzit de-un Jian,
De-un Jian, de un Oltean,
De-un viteaz de Căpitan“?

(Alecsandri, Balade populare).

Papazoglu în „Ist. Bucureștilor“ zice că acest Jianu erea antemergătorul lui Tudor Vladimirescu (pag. 99). Grecii fură terorizați de ceata lui Jianu; trupele lui Caragea îl prind și-l aruncă în ocnă la Telega în 1817. Evadând, fu prinși și condamnat la spânzurătoare. Doamna Raluca însă se rugă fierbinte de Domn și-l iertă; în schimb însă îl însură cu Suzana, o domnișoară dela Curte. La 1846 Iancu Jianu moare în Caracal ca zapciu. El era un vestit vânător, lăua cu carabina cu cremene uliul din sbor²⁾.

Din Ștefan Jianu nepotul lui Iancu sunt Jienii și Ceziennii de azi, un Amza Jianu, fost senator de Romanați, Iorgu, Ștefan și Iancu Jianu. Stănuță, care a avut moșia Cezienni în Romanați, s'a numit Ceziuanu și fiile săi sunt Ceziennii de acum: Demetru însurat cu Elena Bibescu, a cărui fiică e măritată cu prințul Const. Basarab Brâncoveanu, Constantin însurat cu Maria Brăiloiu, Ion cu Maria Ghermani, Nicolae cu Maria Florescu și o soră Lelia măritată cu I. Otetelișeanu.

Constantin V. Obudeanu.

¹⁾ Vezi Ist. Rom. V. A. Ureche I. pag. 109.—²⁾ Auzit dela Col. V. Obudeanu.

Diviziunea proprietății rurale în Oltenia la 1837¹⁾

de T. G. Bulat

Județul Dolj

Știrile din 1837, referitoare la cel mai mare județ al Olteniei, se amplifică prin acelea din 1845²⁾. Informațiunile noastre și dela o dată și dela alta însă nu pot fi desăvârșite, fiindcă arhiva Episcopiei de Râmnic,—de unde le avem,—, trecând prin multe vicisitudini, una din cele mai grele fiind și ultimul război, colecția ei nu este completă. Ceeace putem constata de o cam dată este că, în știrile din 1836 ne lipsesc plășile Câmpu și Balta, pe când din cele dela 1845, acelea a Gilortului și Amaradiei. Probabil că Balta și Câmpu nu existau în diviziunea județului de la 1836, în special cea din urmă fiind incorporată la Mehedinți. Aceasta se va verifica la timp. Pentru un moment însă ele se completează unele pe altele. În știrile din 1845 avem în plus și numărul familiilor, ceeace este un element important de statistică demografică. Am încercat un studiu comparativ între cele două izvoare, însă mi-a fost aproape imposibil, lipsind foarte mult din termenii necesari. Pentru acest din urmă motiv, voi însă plasă după plasă, cu statistică ei particulară, rămânând ca la urmă să ne raportăm la întregul județ.

Plasa Amaradia și Gilortul

1) *Ciorari* ai părintelui protopopului Costandin Căpreanu.

2) *Stoina* moșneni.

3) *Stoenița* moșneni.

4) *Paișani* ai d-lui coconului Costache Brăiloiu.

5) *Tologa?* moșneni.

¹⁾ A se vedea „Arhivele Olteniei“ No 12—19 p. 105.

²⁾ „Catagrafie de toți preoții, diaconii, cântăreții și paracliserii aflați în plășile Câmpu, Balta și Jiu de jos 1845“, formând un registru. Al doilea, din „Dumbrava, Ocolu și orașul Craiova Dolj 1845“.

- 6) *Slavuța* moșneni.
- 7) *Socoteni* a d-lui coconului Dincă Zătreanu mahalaua Ripeți moșneni.
- 8) *Văluța* moșneni.
- 9) *Valuța de jos* a d-nei cocoana Elinca Găneascăi.
- 10) *Mielușei* a d-lui coconului Dincă Zătreanu.
- 11) *Crușătu* moșneni.
- 12) *Laureo?* moșneni.
- 13) *Valea Boului* moșneni.
- 14) *Ohava* moșneni.
- 15) *Mierea Birnicl* a d-lui stolnicu Dincă Zătreanu.
- 16) *Talpașt* a d-lui pitarului Nicolae Vladimireanu.
- 17) *Golunbu* a d-lui căminaru Ștefan Bibescu.
- 18) *Tarcaș* moșneni.
- 19) *Amărăști* a dvornicesei Catincăi Bibeascăi.
- 20) *Bodăești* ai d-lui paharnicu Nicolaiță Brai[lo].
- 21) *Odoleni* moșneni.
- 22) *Pecvalea muteril de mijloc*(?) moșneni.
- 23) *Melinești* moșneni.
- 24) *Spineni* ai d-lui sărdarul Grigorie Bengescu.
- 25) *Godeni* moșneni.
- 26) *Negoiești* a d-lui Sărdarului Costache Brăiloⁱ.
- 27) *Pometești* a d-lui Dumitracă Pârâianu.
- 28) *Adâncata* a d-lui Vistierul Răduț Fratoștițeanu.
- 28) *Muereni* a d-lui Gligorie Murgășanu.
- 29) *Vladimiru* moșneni.
- 30) *Goești* a răposatului slugerului Băluță.
- 31) *Mălăești* a d-lui Manolache Pârâianu
- 32) *Almăju* moșneni.
- 33) *Milești* a d-lui Dumitracă Milescu.
- 34) *Cornetu* a d-lui cluceru Iordache Benescu.
- 35) *Murgașu* sfânta mănăstirii Sadova.
- 36) *Băzgărei*¹⁾ a d-lui Ioniță Murgășanu.
- 37) *Bulzăști* moșneni.
- 38) *Motoci* a d-lui Gheorghe Băcanu.

¹⁾ Azi în Romanați.

- 39) *Mischit* a sfintei episcopiei Râmnic.
 40) *Mălcănești* ai d-ei vornicesii Catincăi Bibeascăi.
 41) *Gărleștiil de jos* ai d-ei sardaresei Hristodoreascăi Zoița.
 42) *Pielești* moșneni.
 43) *Valea lui Câine*¹⁾ a d-lui Șärban Caramalău ipac mahalaua Parău moșneni.
 44) *Grosărea* moșneni.
 45) *Turburea de sus* moșneni
 46) *Valea Calului* moșneni.
 47) *Şipotu de sus* moșneni.
 48) *Spahit* moșneni.
 49) *Bulbuceni* moșneni.
 50) *Cocorova* moșneni.
 51) *Arpadia* a sfintei mănăstiri Căluiu.
 52) *Poeana de sus* a d-lui Petrache Poenaru.
 53) *Poeana de jos* a d-nei Mandi Poinăresii.
 54) *Florești* a d-lui Tache Orescu.
 55) *Căpinteni* ai d-lui slăgeru Marcu.
 56) *Tânțăreni* ai sfintei mănăstiri Căluiu.
 57) *Fratoștița* a sfintei Episcopiei Râmnicu.
 58) *Filiași* a d-lui sărdarului Tache Filișeanu.
 59) *Răcari* a d-lui răposat. Costandin Otetelișanu.
 60) *Tatomirești* a d-lui sărdarul Tache Filișeanu.
 61) *Meteu* al răposatului Manolache Pârăianu.
 62) *Brădeștiil dă mijloc* a d-lui Stefan Gioroceanu.
 63) *Brădeștiil dă jos* a d-lui Ioan Gârbu.
 64) *Coțofent* a d-lui Ghiță Coțofeanu Clucer.
 65) *Aimăju birnici* ai d-lui stolnicu Alecu Condoratu.
 66) *Şitoaia* a d-lui Iancu Socoteanu.
 67) *Mihăilești* a d-lui răposatul Stefan Jiiianu.
 68) *Ișalnița* a d-lui Ghiță Opran

In total avem deci, în plasa Amaradia și Gilortul, după statistica din 1837:

¹⁾ Azi în Gorj.

1) moșii mănăstirești . . .	5
2) " boierești . . .	39
3) " al moșnenilor	<u>24</u>
	Total . 68

Plasa Dumbrăvîl

- 1) *Coșovenil de jos* megieșească.
- 2) *Coșovenil de sus* megieșească.
- 3) *Coșovenil de mijloc* a lui Iancu Dăbuleanu.
- 4) *Ghindeni* a lui Dumitrache Chinezu.
- 5) *Săcul* a mănăstirii Bucovățu.
- 6) *Teascu* a mănăstirii Șăgarcea.
- 7) *Giormanu de sus* a lui Costache Orăscu.
- 8) *Giormanu de jos* megieșească.
- 9) *Bratovoești* a mănăstirii Hurezu.
- 10) *Giorocu mare* megieșească.
- 11) *Cacaleți* megieșească.
- 12) *Puțurile* parte a medelnicerului Măcescu? i moște-nească.
- 13) *Rojlștea* a Iancului Gofineanu și a d. Nicolae Păianu.
- 14) *Lăcostenii de sus* megieșească.
- 15) *Brabetii* megieșească.
- 16) *Lăcostenii de jos* megieșească.
- 17) *Dobreștii de jos* megieșească i altor cetași ai lor.
- 18) *Roba* a sfiagori i Căciulătești megieșească
- 19) *Damianu* a mănăstirii Sadova.
- 20) *Călărași* a schitului Roba.
- 21) *Ascunsa* tot a schitului Roba.
- 22) *Bîchetu* tot a schitului Roba.
- 23) *Ostroveni* a Jienilor, a mănăstirii Hurezu și a maicăi Precisti ot Dudu.
- 24) *Gânglova* a banului Brâncoveanu.
- 25) *Gighera* tot a răposatului ban.
- 26) *Belcînă* a căpitanului Iordache Belcineanu.
- 27) *Calopăru* a sărdarului Panait

- 28) *Drănlcu* a pitarului Iane.
 29) *Padea* a răposatului pitaru Iane.
 30) *Lipovu rumâni* ai mănăstirii Căluiu.
 31) *Intorsura* a schitului Fedeleșoiu ¹⁾.
 32) *Giubega* a moșnenilor și a mănăstirii Obedeanu.
 33) *Cioroi* ce-i zice și *Galiciulica* (sic) a sfintei Episcopiei.
 34) *Nedea* a răposatului banu Brâncoveanu.
 35) *Măcesu de jos* a răposatului banu Brâncoveanu.
 36) *Măcesu de sus* a mănăstirii Arnăuți a banului Brâncoveanu
 și alții.
 37) *Galicea* a c.-co.-lui Iorgu Bibescu.
 38) *Vărtopu* a sărdăresei Rusătoia.
 39) *Motăilei* a dvornicesei Bibeascăi, Nicolae Măldărescu
 și alții.
 40) *Hunia* a maicăi Precisti ot Dud.
 41) *Maglavitu* tot al maicăi Precistii.
 42) *Seća* a mănăstirii Obedeanu și a lui Nicola Hagi Enuș.
 43) *Băilești* a d. d. Barbu Stirbei.
 44) *Covelu* megieșească.
 45) *Catanele* a mănăstirii Arnăuți.
 46) *Bistrețu* a mănăstirii Tizmana.
 47) *Cârna* a mănăstirii Arnăuți.
 48) *Plosca* a schitului Hotărani.
 49) *Săpata* a mănăstirii Arnăuți.

În plasa Dumbrăvii găsim :

1)	moșii mănăstirești . . .	17
2)	" boierești . . .	16
3)	" megieșești . . .	10
4)	" mănăstirești-boierești	3
5)	" boierești-megieșești	<u>3</u>
	Total . .	49

Plasa Jijolului 1 Ocolu

- 1) *Vărății* a d-lui Parucic Ioan Rueșanu.
 2) *Ciulnița* proprietatea d-lui stolnicu Dincă Zătreanu.

¹⁾ Județul Argeș.

- 3) *Capu Glodului* a d-lui Dumitache Belcineanu.
- 4) *Padea mah. fântâna Telu* a moșnenilor Ghindeni.
- 5) *Panaghia de sus* a mănăstirii Șăgărcei.
- 6) *Padea Panaghia de jos* a d-lui Barbu Mosca și d-lui Dincă Poenaru.
- 7) *Fântânelele* a mănăstirii Bocovățului.
- 8) *Târnavaia* a sfintei Episcopiei Râmnicu.
- 9) *Perișoru*.
- 10) *Mărăcinele* al Maicii Precestii Dudului.
- 11) *Tencănu* al mănăstirii Obedeanu.
- 12) *Sâlcuța* a d-lui Pahărenicu Nicolaiță Brăiloiu.
- 13) *Vela* a Udri Veleanu și Dumitrașcu Veleanu i alti devalmăsie.
- 14) *Plopșoru* a d-lui Dincă Plopșoreanu.
- 15) *Bocoviciorul* a d-lui maior Vișinofscchi.
- 16) *Târpezlă* i a d-ei Elincăi Bibeascăi.
- 17) *Lazu* al mănăstirii Brâncoveni.
- 18) *Gabru de sus* a d-lui Dumitache Filipescu.
- 19) *Gabru de jos* a Precisti ot Dud
- 20) *Ciutura i mah Drăsasti* a mănăstirii Jitieanu.
- 21) *Vârvorul* a mănăstirii Bocovăț.
- 22) *Pleșoiu de jos* a megieșenilor.
- 23) *Mah. Pleșoiu de sus* a d-lui Mataiche Portărescu.
- 24) *Solomonești* a d-lui Polcovnicu Solomon.
- 25) *Milovanu* a megieștenilor.
- 26) *Troaca* a d-lui Hatmanu Vlădoianu.
- 27) *Obedeanu* a d-lui gospodar Blagoe.
- 28) *Breasta* a d-lui răposatu Cluceru Dinicu.
- 29) *Cretești* a d-lui Cluceru Dinicu.
- 30) *Lunca* a mănăstirii Bocovățu.
- 31) *Palilula Sârbă* a mănăstirii Jitieanu.
- 32) *Podari* a mănăstirii Jitieanu.
- 33) *Livezile de jos* a d-ei Elincăi Livezancăi și a d-lui răposatu Livezeanu.
- 34) *Ghercești* a megieșenilor.
- 35) *Șimnicu de sus* a megieștenilor.
- 36) *Romanestii* a d-lui Costache Argetoianu.

- 37) *Albești* a mănăstirii Obedeanu.
 38) *Moflea Bocovățu veichi* a mănăstirii.
 39) *Balta Verde* a mănăstirii Jitieanu.
 40) *Preajba* a lui Enaiche Teodoru și a d-lui Sărdaru Nicolae Chintescu i popa Banică ot Cârcea.
 41) *Cârcea* a d-lui Sărdaru Nicolae Chintescu i lăcitorii deavalma.

In plasa Jiului și Ocolu găsim :

1)	moșii mănăstirești . . .	15
2)	" boierești . . .	19
3)	" megieșești . . .	5
4)	" $\frac{1}{2}$ boierești $\frac{1}{2}$ locui-	
	tori deavalma . .	1
5)	" una ne categorisită .	<u>1</u>
	Total . .	41

Știrile care urmează cu privire tot la județul Dolj — anume asupra plășilor Dumbrava, Ocolu, Jiul de jos, Balta și Câmpu — sunt după statistica din 1845.

Plasa Dumbrăvii

- 1) *Obedinu*, 97 familii, proprietatea d-lui Ruscovski i d-lui Blagoe Sirbov și a d-lui Dimitrie Paleo i d-ei marea postolniceasa Arghiropolina i a d-lui Dumitraș Botraș.
 2) *Breasta*, 220 familii, a d-lui sărdarului Costandin și a d-lui pragorgicu Aleco frați Otetelișeni.
 3) *Leamna*, 65 familii, a mănăstirii Bucovățu.
 4) *Bucovățu nou*, 129 familii, proprietatea sfintei mă-năstiri numită Varlam din Grecia.
 5) *Pallula*, 55 familii, a mănăstirii Jitiean.
 6) *Podari*, 97 familii, a mănăstirii Jitiean.
 7) *Livezile de sus*, 105 familii, ale d-ei k. k. Stancăi Caragic.
 8) *Livezile de jos*, 147 familii, idem proprietatea.
 9) *Vărăți*, 40 familii, a d-lui parucicu Ioan Ruioșanu.
 10) *Capu Glodulut*, 95 familii, al d-lui pitaru Dumitra-che Belcineanu.

- 11) *Panaghile de sus și de jos*, 72 familii, ale mănăstirii Segarcea și a d-lor Barbu Moscu și Costandin Poenaru.
- 12) *Fântânelele*, 46 familii, ale mănăstirii Bucovățu.
- 13) *Vârvoru*, 294 familii, al mănăstirii Bucovățu.
- 14) *Clutura*, 149 familii a mănăstirii Jitiean
- 15) *Tăncăndău*, 85 familii, al Obedeanului.
- 16) *Târnăvița*, 68 familii, a sfintei Episcopiei Râmnicu.
- 17) *Mărăcinele*, 42 familii, a Maicăi Precesta Dudu, din Craiova.
- 18) *Sălcuța*, 136 familii, a d-lui marelui logofăt al credinții Nicolai Brăiloio.
- 19) *Plocșoru*, (sic), 61 familii, al d-lui pitarului Dincă Plopșoreanu și frații d-lui și alții lăcitorii.
- 20) *Bucoveceorū*, 73 familii, al d-ei k k Sevasti Ruscovschina.
- 21) *Vela*, 112 familii, a d-lor boeranașilor Veleni, și a lăcitorilor.
- 22) *Târpezița*, 116 familii, a d-lui paharnicului. Bibescu.
- 23) *Lazu*, al mănăstirii Brâncovenii.
- 24) *Gabrurile de sus și de jos*, 60 familii, ale d-lui Dimitrache Filip, și a Maicăi Precesti Dudu, din Craiova.
- 25) *Pleșotu de sus și de jos*, 205 familii, al d-lui pitarului Dimitrie Portărescu și Solomonești ai d-lui Polcov. Ioan Solomon.
- 26) Idem *Solomonești* i-mahalaua *Milovanu*, 166 familii.
- 27) *Calopăru*, *Dâlgă* și gura *Dâlgii*, 80 familii, ale d-lui Aleco Dâlgeanu.
- 28) *Carpenu* și mahalaoa *Boca*, 60 familii, proprietate sărdarul Costandin Braboveanu și a lăcitorilor, idem mahalaua *Carpenu*, 75 familii, a lăcitorilor, idem mahalaua *Gecelești*, 24 familii, proprietar lăcitorii.
- 29) *Călugărei*, 111 familii, ai d-lui serdarului Dumitracă Pleniceanu și alții dintre lăcitorii.
- 30) *Gubaucea*, a d-ei k. k. Stancăi Păianca și a d-lui Dincă Coțofeanu.

- 31) *Brăbova de jos*, 89 familii, a d-lui Șardarului Costandin Braboveanu.
- 32) *Brabova de sus*, 90 familii, a d-lui Barbu Izvoranu și a altora dintre lăcuitori.
- 33) *Bâlcomu*, 95 familii, sau *Răchita* a mănăstirii Jitiean.
- 34) *Mosna*, 138 familii, a lăcuitorilor.
- 35) *Geblești*, 49 familii proprietar lăcuitori.
- 36) *Căciulatu*, 102 familii, a d-ei v. vistiereasii Polihronoaea i a d lor frați Vârbiceni și al altora dintre lăcuitori.
- 37) *Gogoșița*, 81 familii, a sfintei Mitropolii.
- 38) *Gogoșu*, 168 familii, al sfintei Mitropolii.
- 39) *Sopotu*, 107 familii, al d-lui marelui Vornic Barbu Stirbei.
- 40) *Bașcovu*, 46 familii, al d lui Aleco Georoceanu.
- 41) *Sârsca*, 80 familii, a d-lui Clucerului Ioan Grădișteanu.
- 42) *Beloțu*, 69 familii al lăcuitorilor.
- 43) *Predești*, 191 familii, ai d-lui clucerului Ioan Vlădăeanu, tot satu Predești mahalaua proprietatea d-lui Anghel Costandin i a d-lui Costache Pleșoianu.
- 44) *Vârbita*, 70 familii, a d-lor boerilor frați Zătreni și a d-lui maiorului Cenăbroksi.
- 45) *Vârbicioara*, 56 famili, a mănăstirii Sadova.
- 46) *Urdenița* și *Mânăstiricea*, 68 familii, proprietar d. Hristache Pleșoianu și alții dintre lăcuitori.
- 47) *Seaca*, 214 familii, a sfintei mănăstiri Dintr'un lemn.
- Plasa Dumbrăvei, după statistică din 1845, se împărția deci astfel:
1) moșii mănăstirești	16
2) " boierești	19
3) " ale „lăcuitorilor“	3
4) " mănăstirești-boierești	2
5) " boierești ale „lăcuito-
rilor“	<u>7</u>
	47

Plasa Ocolului

- 1) *Cernelele*, 51 familii, ale d-ei răposatei Mandei Viișoreancăi și de jos ale mănăstirii Horezul.
- 2) *Moflea* sau *Bucovățu vechi*, 31 familii, al mănăstirii Bucovățu.
- 3) *Popoveni*, 50 familii, ai statului.
- 4) *Balta Verde*, 78 familii, a mănăstirii Jitiean.
- 5) *Preajba*, 83 familii, a d-lor frați Enache Costandin Teodo.
- 6) *Cârcea i Prisaca*, 121 familii, a d-lor Ilie Chintescu și Gropșeneța.
- 7) *Ghercești*, 102 familii, proprietatea lăcuitarilor i Teișu al d-lui Toma Carapancea și Dimitrie Ceauș Șerban.
- 8) *Pârșani*, 33 familii, ai mănăstirii Brâncoveni.
- 9) *Şemnicu de sus*, 104 familii al lăcuitarilor și parte al d-lui polcov. Ioan Solomon.
- 10) *Romanești*, 23 familii, ai d-lui paharnicu Costache Argetoianu.
- 11) *Albești i Breaza*, 51 familii, ale mănăstirii Obedeanu și parte a d-ei Anastasie Cozma.
- 12) *Troacă*, 68 familii, a d-lui Grigorie Vlădăeanu.
- 13) *Ciulnița*, 84 familii a d-lui clucerului Costandin Zătreanu.
- 14) *Coșoveni de sus*, 101 familii, proprietar lăcitorii.
- 15) *Coșoveni de jos*, 85 familii a lăcuitarilor.
- 16) *Coșoveni de mijloc*, 68 familii, ai d-lui Iancu Gheorghiu Coșoveanu.
- 17) *Ghindeni*, 177 familii, ai d-lui Manache Dimitrie Chinezu.
- 18) *Săculul*, 176 familii, al mănăstirii Bucovățu.
- 19) *Teascu i Glodețu*, 95 familii, a mănăstirii Șegarcea i a d-lui Ioan Cernătescu.
- 20) *Cornetu*, 119 familii, a d-lui Crăciun Ioan și parte a lăcuitarilor.

(Va urma).

OLTENIA FOLKLORISTICA

Poezii populare din Banat

culese de George Cătană.

1.

De-ar fi dorul ca pădurea,
Eu l-aș tăia cu săcurea,
Dar dorul e mare cână
Și nu-l poate tăia nime.

2.

Soră pădure, pădure,
Vara ești plină de mure,
Să nu mă spuni tu la nime
Că m'am iubit mult în tine.
Las să mă spună frunza,
Că ea mi-o ținut umbra.

3.

Crești, pădure, și te 'ndeasă
Și-mi fă mie loc de casă,
Să trăesc cu mândra mea,
În toată viața mea.

4.

Frunză verde de masline,
Te duci, mândro, dela mine.
Tu te duci, îmi pare bine,
Că altă mânduță-mi vine,
Mult mai mândră decât tine.

5.

Frunză verde de pelin,
Hai, mândro, astăzi la fân.

Mâne mergem după lemne,
Mâne plouă, că sănt semne.

6.

Urâtu merge pe săc,
Și strigă „mă 'nec mă 'nec“;
Frumosu merge pe apă .
Și strigă că nu se 'neacă.

7.

Vecinul cu casa mândră
Dumnezeu casa i-aprindă.
Să ardă Dumineca,
Să se mire și lumea
De ce nu-mi dă pe Nina
Ca să mă cunun cu ea,

8.

Codrule, frunziță lată,
Vântul ploaia nu te bată,
Că bine mi-ai prins odată:
La umbra ta mă umbriam,
Cu mândra mă sărutam,
Doamne, bine miș trăiam !

9.

Pentru tine, om frumos,
Lăsai cosătura jos.
Mă uitai la tine 'n față,
Te văzui plin de dulciață;
Pusei chiea mărturie
Și mă lăsai de fetie.

10.

Când aveam numai un dor,
Trăiam în lume ușor;
Azi am două dorurele,
Al meu și al mândrei mele
Și Doamne cătu-s de grele !

Din *Valeadieni*, dela
Ionită Manclu.

11.

Răsări lună de cu seară,
 Cât îi mândra pe afară.
 Dacă mândra s-o culca,
 Ori îi răsări ori ba.

12.

Ziua nor și noaptea nor,
 N'am în lume decât dor.
 Ziua nor și noaptea stele,
 Am în lume numai jele.
 Amar de zilele mele!

13.

Vai de mine, n'am opinci,
 Dar drăguțe am vr'o cinci.
 Vai de mine, cojoc n'am,
 Dar drăguțe șapte am.

14.

Frunză verde ruptă 'n trii,
 Eu cunosc firea mândrii,
 Că cu cine s'ar iubi.
 Și cu mine și cu tine,
 Numai să n'o știe nime;
 Și cu mine și cu altu,
 Numai să n'o știe satu.

15.

Lele, ochi de căprioară,
 Dorul tău mă bagă 'n boală.
 Când te văd, mândro, pe tine,
 Să bate inima 'n mine.
 Ia, mândro, șofeiu 'n mâna
 Și vino pân' la fântână,
 Cu tine să mai vorbesc,
 Dorul să mi-l potolesc.

16.

Toți dușmanii vreau să mor,
 Să-mi rămână mândra lor.

Mândra lor nu le rămâne,
 Că de mor'o iau cu mine.
 Că aşa ne-am vorovit
 Când prinserăm la iubit.

17.

Vai, mândruțo, satu-i plin
 Că amândoi ne iubim.
 Fie plin și fie ras,
 Eu de tine nu mă las.

18.

Vai, mândruță, pentru tine
 Multe dau cu vorbe 'n mine,
 Multe dau și mulți mă 'nfruntă,
 Dar cine drac îi ascultă?!

19.

Pentru mândra Măria
 Mânc de dulce Vinerea
 Și postesc Dumineca;
 Dar de-aș ști că m'ar iubi,
 Nici Mercuria n'aș posti.

20.

Mândra 'n sat mi s'o lăudat
 Că pe mine m'o lăsat.
 Dar satul o știe aşa:
 C'am lăsat-o eu pe ea.

21.

— Să-ți sărut a ta guriță
 Fi-va, mândro, cu putință?
 — De ce nu? eu bucuros,
 Numai să te porți frumos.

22.

Frumosu-i ceriul cu lună
 Cași mândra cu cunună,
 Frumosu-i ceriul cu stele
 Cași mândra cu mărgele!

Din *Valeadieni* dela Tânărul
 Simion Poma.

Fetelor noastre

Albèlele din pătică
Aduc la fete oftică.

I.

Frunză verde din Banat
În Zorlenț la noi în sat
Sânt fete de măritat.
Multe's Doamne, foarte multe,
Dar aproape toate's slute.
Slute ele n'ar prea fi,
Dacă nu s'ar rumeni.
Dar să spală cu albèle
Și-și dau și cu rumenèle.
Fac albèle fiecare
Cu-argint viu și apă tare
Și cu astea 'și dau pe față
În ori-care dimineată.
Așa-s ele de albite
De gândești că's văruite.
De te uiți la ele 'n față
Te prinde milă și greată
Că nu au pic de viață.
Viață așa ar fi
Deacă nu s'ar rumeni,
Dar așa că se albesc
Și față și-o rumenesc,
Înțe, iute se zbârcesc
Și curând îmbătrânesc,
Nimări nu trebuesc.

II.

Fetele cu făloșia
Fac la părinți dătoria.

Voi fetițe din Bănat,
Cine naibă v-o 'nvățat
Grâul la jidan să-l dați,
Aur să vă cumpărați,
Ca să vă coaseți cu el,
Cotrințe și lăibărel ?
Nu vedeți că-i timpul rău,
Nu-i cucuruz și nu-i grâu
Și-i greu traiul de trăit,

Nu e vremea de fălit.
 Nu vă vedeți părinții
 Cum se 'ngroapă 'n dătorii
 Și ajung în rele stări,
 De se vind a lor averi.
 Darea-i grea, nu pot s'o poarte;
 Voi mai vindeți din bucate;
 Le vindeți făr' socoteală,
 Cum jidanul vă înșală;
 Le vindeți pr'un bagatèl,
 După cum voește el.
 Lăsați fala în pustie
 C'ajungeți la sârăcie,
 Că de n'o lăsați, mă tem
 C'ajungeți sapa de lemn!

Din colecțiunea lui Ananie Vuc,
 perceptor în Zorlențul-Mare.

Glume cu descântece

Râs și glume
 Fie multe 'n lume

I.

A fost odată doi însurăței, un om și o muere. Muerea era isteață de nu-i aflai păreche; bărbatul ei însă era cam prostut. De! ce să-i faci? aşa l-o lăsat pe el Dumnezeu și cam aşa-i pe lume, unul bun și altul rău, ca să trăiască și cel rău pe lângă cel bun, că altfel s'ar prăpădi.

Intr'o zi ce-i pică în găud muerii și-i zise:

— Ioane! ia ghicește tu ce-i asta?

Scovârdate late,
 Pe fereastră date,
 De drăguț mâncate.
 Ghicește bărbate! ce-i?

Bărbatul, fălos: Ii luna.

Muerea: Au țucu-ți gura ta, Ioane; dar că bine ghiciști!

II.

Altă dată era muerea cu ibovnicul în sobă (odae); bărbatul fusese dus la moară. Nu știi ce a făcut, că s'a în-

tors înapoi mai iute de cum crezuse muerea. Ibovnicul se ascunse sub pat, că nu avuse vreme să fugă.

Muerea, când îi veni bărbatul, îi zise veselă: — Bine că veniș, Ioane, că am pus asară o cloță, și ca să fie puii moțați o să le descânt, să fie frumoși ca tine! Puse apoi bărbatului o coșniță în cap, și ținându-l de mână începu a-l învârti de trei ori împrejurul mesei. Cu un băț bătea doba în masă și descânta:

Precum bărbatul nu știe,
Așa puii moțați fie.
Precum bărbatul nu vede,
Caută Petre de te șterge!

In acel timp drăguțul o tulii.

III.

Altă dată bărbatul iar fusese dus de acasă, dar într'un târziu veni, și cum veni hop! în pat, că era întunerec. Drăguțul nu avusese vreme să sară din pat. Bărbatul începu se numere picioarele în pat, 1, 2, 3, 4, 5, 6.—Tu, muere! cum de găsesc șase picioare în pat?

Muerea: — Taci bărbate, nu face glumă; dă-te jos și mai numără odată. Acuma află numai patru picioare în pat, vezi bine, că ale lui erau jos. — Tu, bărbate, zise iar muerea, trebuie să-ți descânt de „copăniat“, că altfel nu-i bine cu tine: nărozești, nu altă; chiar acum am să-ți descânt. Culcă-te jos! Bărbatul ascultă. Muerea puse preste el o troacă mare, luă un băt și învârtindu-se de trei ori, da cu bătul în troacă și-i descânta:

Toco, toco-nelele,
Ia-ți Petre izmenele
Si te du cu relele.
Ion al meu să rămână
Curat, luminat,
Ca aurul străcurat,
Cum Dumnezeu l-o lăsăt!

In vremea asta drăguțul s'a cam mai dus, iar bărbatul nu a mai aflat șase picioare în pat, fiind că i-a descântat muierea de copăniat.

Auzite în comuna *Ruginosu*, județul Căraș-Severin, de la Pavel Jurchescu.

George Catană
Invățător

Cântece din Banat

Bade, de dragostea noastră,
Răsărit-au flori pe coastă.

Răsărit-au viorele,
De focul inimii mele.

Răsărit-au ghocei,
Bade, dor din ochii tăi,
Cari să uscă ca o floare,
Odată cu lăcrămioare.

Bade, ce te-ai mâniat?

Ce-ai cerut și nu ți-am dat?

Ai cerut păhar cu flori,

Ți-am dat gură prin stobori.

Ai cerut păhar cu miere,

Ți-am dat buză subțireie.

Vino, bade, că mi-i dor

Dela inimuță: mor!

Așa cântă mândra mea,
Mândra mea, frumoasa mea:

Tu te-ai dus, bade, sărace.

Eu cu dorul tău ce-oi face?

Culeasă din Toracul-Mare,
de Petru Muntean¹⁾

* * *

Cucule, pană albastră,

Nu-mi cânta soro'n fereastră,

Că nu-s fată, nici nevastă,

Ci sunt floare din fereastră.

Eu sunt floarea crinului,

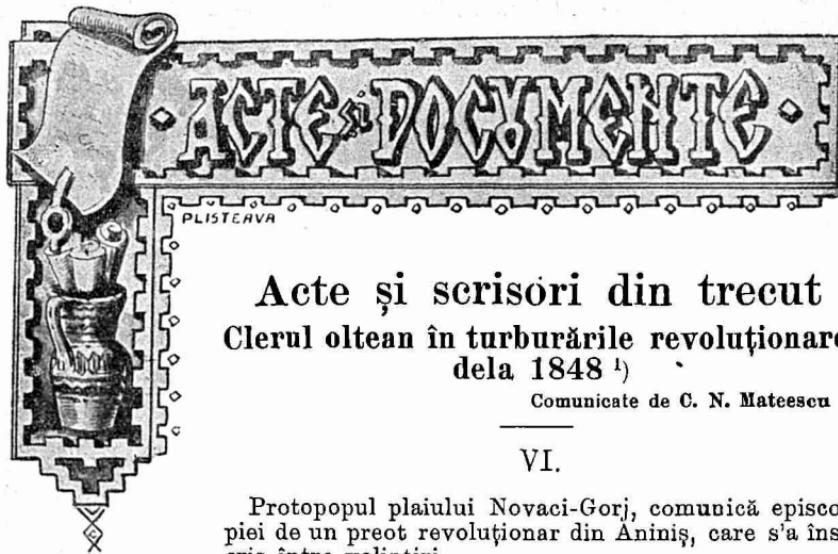
Mândra vecinului,

Eu sănt floare de sub soare,

Cine mă iubește moare.

Auzită de la Irina Banaduc, Petnic (Banat) și comunicată de Lucian Costin.

¹⁾ A fost publicat întâi în ziarul „Primăvara“ din Sannicolau-Mare, în April 1925.

Acte și scrisori din trecut Clerul oltean în turburările revoluționare dela 1848¹⁾

Comunicate de C. N. Mateescu

VI.

Protopopul plaiului Novaci-Gorj, comunică episcopiei de un preot revoluționar din Aniniș, care s'a înscriș între voluntari.

Plecat să supune în cunoștință sf. Episcopiei pentru un preot Constandin dela satul Aninișul din vale, plaiul Novaci, că nefind următor poruncilor st. Episcopiei, ce în toată vremea i s'a făcut cunoscut, precum și povătuirilor celor din parte-mi i s'au propus înainte ca să păzească slujba sf. biserici și să aibă în sineși duhul blândețelor, nici într'un chip putință n'au stat ca să se înduplce la cunoștință, ci dimpotrivă, pe lângă celealte neorândueli urmate de dânsul, acumă s'au înscriș între voluntarii ce din nou se face, încă zicând hulă asupra tahmei preoțești.

Plecat mă rog sf. Episcopiei ca pentru nește asemenea preoți, care nu-și păzesc cinul preoțesc, să se facă punere la cale pentru cele ce va fi de cuviință pentru dânsul.

1848 Sept. 2

VII.

Arhimandritul Nichifor din Craiova comunică lui Nifon locot. Episcopiei Râmnicului arestarea ierodiaconului Atanasie.

Mișcarea urmată într'acest printipat dela Iunie și până la intrarea în capitală București a împărăteștilor oștiri este

1) Vezi începutul în numărul trecut al revistei, pag. 171.

în deobște cunoscut, că nu puțină lume au amăgit. Si fiindcă după întâmplare lucrurile ce țirculă neconenit în toată țara din partea capilor ce luaseră căрма oblăduirii în trecuta lună August au tras spre înselăciune la clubu ce să deschise într'acest oraș Craiova¹⁾ și pă unii din slujbașii casei sf. Episcopiei.

Pentru această imprejurare dar, cinstita administrație de acum au rădicat încă de ieri pă ierodiaconul Atanasie Stoienescu și l-au pus supt arest în cuvânt că ar fi poruncit întru aceasta de către stăpânire.

Si fiindcă poate să se întâmple asemenea arestuire și celorlalți, deși până azi sunt nebăntuiți, de aceea grăbesc cu toată plecăciunea a face cunoscut Prea Sf. Voastre cele de mai sus spre știință și să aduce rugăciune ca prin înțelegere cu cine să va socoti trebuință, să se pue la cale cele cuvenite pentru apărarea numiților.

No. 362 Craiova 1848 Oct. 1

VIII.

Arhimandritul Nichifor comunică Episcopiei Râmnicului arestarea a altor trei clerci.

Pelângă cele ce am înștiințat Pr. Sf. Voastre formal despre arestuirea ierodiaconului Atanasie, nu lipsesc a face și printre aceste cunoscute că supt asemenea arestuire să mai află și preoții Ioan Porumb cu diaconul Vasilie, amândoi dela biserică Sf. Troiță de aici și preotul Gheorghe dela biserică Brândușa, proestosul protopopului orașului²⁾.

²⁾ Aceștia erau din preoții credincioși ai protopopului Constantin Economu (Dincă), prin cari el lucra în taină pentru partida revoluționară.

Pentru care deși am mers însumi la d-l Filișanu administratorul în vreo trei rânduri, de l-am rugat a-i slobozi dela arestul poliției supt chezășia episcopiei, și deunde se vor da la vreme de trebuință; însă n'am fost ascultat; ba încă au adăogat dumnealui, după învățăturile altora, a zice multe cuvinte în chip nepotrivit, și din care văzându-se că sunt aprinși de mânie pă parte bisericească. Mă rog plecat ca să fie stăruință unde se va cuveni a să trimite vreo poruncă îndatoritoare, a înceta asemenea maltratări.

Craiova 1 Oct. 1848

¹⁾ Se numia „Clubul revoluționar al Craiovei”.

IX.

Protopopul Craiovei Constantin raportează Episcopiei de Râmnic în privința arderii Regulamentului, cum și de clericii cari se atlau pe acolo.

Asupra celor cuprinse în porunca Prea Sf. Voastre supt No. 637, răspunzându-se plecat să face cunoscut că adevărată este vestea ce au luat Pr. sf. sa Păr. Mitropolit despre arderea urmată într'acest oraș a Regulamentului organic, săvârșindu-să această faptă Vineri la 10 Septembrie trecut pe locul unde să face tărgul de săptămână. Iar cât despre cei aflați de față, parte bisericească și mireni, nu să poate descrie cu amăruntul cine anume au fost, căci într'acea zi atlându-se adunarea țărănilor cu producte la tărg, fierbea tot *popolul*¹⁾ orășean, boieri și negustori și preoțime, între care se prenumăra și Prea sf. sa părintele Eudoxiados cu părinții arhimandriți Nichifor și Doroftei Jitieanul, fiind zăriți între acestea decătre *popol*. Însă vreo lucrare din partea clerului nu s'au făcut decât iarăși, după indemnul adunării, s'au cetit de către preotul Gheorghe, proestosul orașului, o foaie din cele publicate de către Prea sf. sa Păr. Mitropolit pentru arderea în București a Regulamentului și a arhondologiei. După care apoi s'au întors fiecare pela casele lor.

Craiova 4 Oct. 1848

Cartea de hotărnicie²⁾

a moșiei Clășenești și Bălțatul, făcută de 24 boeri, hotarnicii moșnenilor din aceste sate, care erau supărați de Giurea Jiroveanu, care zicea că are și el parte din acele moșii

. Din anul 1712 (7220) Noemvrie 21.

† Noi 24 de boiari hotarnici, dat-am cartea noastră de judecată Nicolii, i Ianăș, i Vintilă, i Nicolii, i Pătolea, i Dumitrașco, moșneanilor den Clășenești și den Bălțatul pentrucă avură multă pâră și gâlceavă înaintea noastră cu

¹⁾ Așa scrieau mulți cărturari pe atunci; chiar și un ziar al lui Ioan Ionescu, foarte răspândit, se intitula *Popolul suveran*.

²⁾ Aceste patru documente transcrise de D-l prof. N. G. Dinculescu, — ca și documentele din numărul trecut al „A. O.“ la pag. 180 și 182—sunt după originalele puse la dispoziție de proprietarul lor, prin D-l Ion I. Bălu, din com. Negoești-Mehedinți. Ele ne-au fost dăruite pentru colecția Muzeului Soc. „Prietenii Științei“, lucru pentru care aducem donatorului viile noastre mulțumiri.

Giurca Jiroveanul și cu Gheorghe Gostescul și cu cetașii lor cari ziceau că au și ei moșie de moștenire într'acest hotar de mai sus numit și scoasera și o carte domnească vechie de 210 de ani cu care carte căuta să stăpânească. Si mai scoaseră și altă carte a șase boiari hotarnici scriind cum că au hotărît această moșie moșii lor Manolea și au ales și lor parte de moșie. Cu care carte fiind de curând, iar moșneanii de mai sus numiți ei se plânseră de dreptate zicând cum că Jirovenii n'au mai stăpânit într'această moșie, n'au mai stăpânit nici moșii lor, nici strămoșii lor, nici ei până acum și acea carte domnească nu e bună și cartea acelor șase boiari iar iaste făcută în meșteșuguri de Giurca Jiroveanul fiindcă știe carte; iar acel Manolea n'au adus boiari să hotărască nici n'au mai pomenit nime de neamul lor că au moșie într'acestea hotără. Si au adus înaintea noastră mulți oameni bătrâni împrejură cari știu de pe acea vreme ce scrie acea carte de mărturisire înaintea noastră cum că nici s'au cercat acel Manole să hotărască sau să stăpânească într'aceste moșii nici alt nume din Jiroveni până acum. Si spuseră cum că Gherghina Logofătul Jiroveanul, tatăl acestui Giurchi, el au șezut multă vreme în sat în Crainici, care se hotărăște cu aceste moșii, și nicidcum n'au pomenit ca să aibă parte întracește moșii ce încă și dijmă au dat de pe aceale moșii. Deci și noi văzând acea carte domnească foarte veche și acea carte a șase boiari de hotărnicie dovedind că iaste rea și nevăzând semne de hotărnicie de pe obiceai am dat Giurchi cu ceata lui și lui Gheorghe Gostescul legea țării ca să jure cu megieșii dimprejur cum au ei moșie bună și dreaptă într'aceste hotără și cum că au mai stăpânit mai nainte vreme și cum că acele cărți sănt bune și să stăpânească; iar ei nicidcum n'au primit jurământul ci au pus pe acești șase moșneni de au jurat cu 12 megiași cu dânsii în biserică dila Crainici cu mâinile pe sfânta evanghelie cum că n'au mai pomenit ca să stăpânească niminile din neamul Jirovenilor nici s'au hotărît acele moșii de acel Manolea [rupt] i Ivașco și din Brebina i Nicolae [rupt] i Ianoș Gorna, și din Ionești [rupt] i Nicolau și din Cătuni Cozma Găman, i Pătru Bărzica, i Dumitru Bărăceanul, i din Ploștina. Vintilă Tutilă, și din Peșteana Nicolu Pănesculea, și din Olteni Neagoe Purdel, și din Săcelul Pârvul. Si aceste hârtii au fost ispravnic dum[nealui] Stămatie vtori portar fiind de față și Giurca Jircveanu cu ceata lui.

Noembrie 21, 7220 (1712).

(ss) G-ghe Paharnic B[railoiu] (?!)	(ss) I-stratie Iuz. ot Cloșani
(ss) Barbul Cernăianul	(ss) Pătru Lipăreți
(ss) G-ghe sin Pătru Căpit. Arjoca	(ss) Vintilă Grindeanul
(ss) Iovan Iuz. Bălteanul	(ss) Staico Glogoveanu
(ss) Patru Bobeia ot Padeș	(ss) Vintilă Iuz. Zăujanul
(ss) Lupu Miculescu	(ss) Alexandru ot Brebina
(ss) Giurca ot Izbarna	(ss) Vintilă Pervulescu
(ss) Pârvul ot Comanești	(ss) Nicolae Miculescu
(ss) Popa Iupceanu	(ss) Vintilă Mogarul ot Pateș
(ss) Preda Căpitän Cernăianu	(ss) Stanciul Nebunul ot Ciupercenii
(ss) Patrașco Nistoran	
(ss) Ivașco Barbuceanu	

Carte de hotărnicie

**a 6 boeri dată moșnenilor din Cloșenești să stăpânească moșia lor
în pace și nesupărăți de Preda Căpitän Cernăianu,
care căuta să le turbure stăpânirea**

Din anul 1723 (7231) fără lună, ziua 15.

† Noi 6 boieri cari am hotarit moșia Crăștiniștilor din porunca cinstitei Administrație, dat-am cartea noastră tuturor moșnenilor ot Cloșenești ca să aibă pace de către Preda Căpitän Cernăianul și de către toți frații lui și cetașii lor pentru că căzând la mâna lui un hrisov vechi cu care au fost făcut mare supărare acestor oameni zicând că are și el al patrălea pământ în Cloșenești și au fost [rupt ¹]) pentru care făcând cercare și mai găsind oamenii Cloșenești un hrisov au aflat că acel hrisov ce avea Cernăianii n'au fost bun că s'au găsit vândut la alte părți; și după dovedire el tot tăgăduia care judecând aşa au adus să jure Preda Căpitänul Cernăianul cu frate-său Barbul că iaste hrisovul bun și stăpânesc; iar ei au zis să jure 6 însă din moșneni cum că iaste hrisovul rău și ei singuri vor da hrisovul în mâna lor. Si după ce au jurat 6 însă în biserică dela Glogova ei n'au vrut să dea hrisovul ci au fugit fără știrea noastră. Pentru aceia am dat această carte a noastră oamenilor ot Cloșenești ca să-și stăpânească [ocina]. Aceasta am scris.

zile 15 — 7231
1723.

(ss) Barbu Iupceanu	(ss) Popa Iupceanu
(ss) Preda Căpitänul Zăgoianu	(ss) Lazăr Postelnicul ²)
(ss) Iancul Miculescu	(ss) Lupul Miculescul

¹) loc rupt în original. — ²) cuvânt indescifrabil.

Cartea de alegerea și hotărnicia

părților moșnenilor Mănești din moșia Clășenești, făcută
de armașul Grigorie Ciocazan

Din anul 1811 martie 9

† Din cinstita porunca dumnealui biv vel clucer Nicolae Glogoveanu fiind orânduit eu Armașie Grigorie Cioczanu ca să aleg și să hotărasc moșia Clășanești din sud. Mehedinți, după cererea moșnenilor, deci după cinstită poruncă mergând la fața locului unde fiind adunați toți moșnenii cu cărți și zapise ce au avut întâi am ocolit hotărale pă margine, apoi am tras moșia pă trei locuri, atât hotarul Bălțatului, cât și hotarul Clășaneștii în hotarul Greului. Iar hotarul Cornișoru despre răsărit, fiind că n'au avut pricină nu s'au măsurat. Si de cătă sumă de stânjeni s'au găsit în fiecare hotar să numește atât în ocolnica ce s'au făcut cât și în foaia dă împărțeala stânjenilor ce să copteze totei moșii. Deci s'an ales în partea lui Răducan Zăt[treanu], i Mihai sin Staico, i Ion, i Costandin brat ego (fratele lui), Măneștii cu frații și verii lor moșie dă moșie în hotarul Bălțatului în 6 curele în funia dintăi dela vale de fântână.....¹⁾ stânjeni 12, la mijloc stânjeni 11¹/₂, la Apus și în cureaua de al doilea de supt șeanț la răsărit stânjeni 15¹/₂, la mijloc stânjeni 11¹/₂, la apus stânjeni²⁾. Si în cureaua de al treilea prin anini la răsărit stânjeni 16¹/₂, la mijloc stânjeni 15, la apus stânjeni....²⁾; în cureaua de al patrulea dela vale de anini la răsărit stânjeni 12, la mijloc stânjeni 11, la apus stânjeni....²⁾; și în cureaua al cincelea delavale dă valea viții la răsărit stânjeni 25, la mijloc stânjeni 25, la apus stânjeni²⁾; în al șaselea curea de la ciuciur la răsărit stânjeni 5, la mijloc stânjeni 12¹/₂, la apus stânjeni.....²⁾; s'au ales și în hotarul Clășeneștilor, în curealele cu delnițele stânjeni 25; s'au ales și în hotarul Greului, alătura cu Păuneștii la răsărit stânjeni 31, la mijloc stânjeni 32¹/₂, la apus stânjeni.....²⁾. Adunând apoi stânjenii să făcună 144. Deci li s'au dat această carte mai sușilor numiți Mănești ca să aibă a stăpâni după cum să cuprinde pă semnele și pietrile ce s'au pus neclintiți de către ceilalți moșneni fiiindcă s'au dovedit bună și adevarată moșia lor aceasta.

1811. Martie 9.

¹⁾ Loc rupt în original ²⁾ loc alb în original.

Cartea postelnicului Stancu Buduhăleanu

pentru alegerea din moșia Clăjenești a părților lui Ion
Brujan cu feciorii lui și cu frații lui

† Fiind orânduit de d-lor boerii ispravnici ot sud Mehedinti după cererea moșnenilor Clejenești ca să le hotărasc și să le fac eu alegere și împărteală la hotarele lor de moșie Clejenești i Cornișorul, i Băltatu, când au fost la zi și la sorocul ce și-au pus moșnenii cu mine, am mers acolo în fața locului, unde mai întâi aducând pă toti moșnenii față, le-am cerut să-mi arate fiește-care moșnean i cumpărătoare orice scriisoare i zapisă vechi și noi vor fi având pă aceste hotără ca să iau curată pliroforie și înțelegere să știu cum le este a să împărți aceste hotără de moșie și pe căți moși. Răspunsără moșnenii că din vechime căți morți vor fi fost ei nu știu fără decât s'au promenit stăpânit într'acest hotar trei tei mari însă un tei Carandol cu Buculeștii și Mâneștii, alt tei Păuneștii cu Brujani și cu Nicoliceștii, și alt tei (indescif.¹⁾) Grăsuleștii și scoaseră o foae de împărțală a 12 boeri hotarnici din anul 7252 și alte hotârnicii și cărți de judecăți ce s'au văzut la mâinile lor. Deci după aceste ale lor răspunsuri și pliroforia ce am luat din cărțile moșiei s'au dovedit că cu adevarat din vechime au fost numai trei tei mari într'acest hotar. Apoi am făcut stânjenul drept după stânjenul domnesc cu care s'au tras hotărăle mai înainte vreme, de am tras toate hotărăle pe căte trei locuri, după obicei și din suma ce au eșit în fieșcare trăsură a stânjenilor în fieșcare hotar, au ales partea fieșcăruia moșnean i cumpărători, cine ce au avut într'aceste hotără de moștenire și de cumpărătură, după cum în foaia cea mare cu trăsurile și împărțala arată. Alesu-sau și partea lui Ion Brujană cu a feciorilor lui Costanđdin, i Pătru, i Pârvu, i Gheorghe, i Radu, și cu frații lui Matei și Nicola, feciorii lui Costanđdin Brujană brat Gheorghitii, i Gligorie și Gheorghe moșie de moștenire și de cumpărătură în Clăjenești stâjeni unsprezece și-un sfert, și iarăși în Clăjenești stâjeni 19 și un sfert cumpărătură veche dela Călina fata Samfirei, i în Cornișor stâjeni 21; i în Băltatul stâjeni 20 sferturi 3; și în Greul stâjeni 12. Si s'au încheiat toată suma stânjenilor din toate hotărăle partea lor stâjeni 84 sferturi 1; și iarăși s'au mai dat lui Ion Brujană cu feciorii lui, osă-

¹⁾ Indescifrabil.

bit de frați; lui cumpărătoare săliști în două zapise înfundate. Însă un zapis al Pârvului dela leat 1775 mai 10 în care scrie că au vândut lui Ion Brujan stânjeni 8 în lat, și în lung stânjeni 70; și alt zapis al Mării Răcăniții cumanată Pârvului Răcănel din anul 1775 mai 10 în care scrie că au vândut tot lui Ion Brujan iar stânjeni 8 în lat, și în lung stânjeni 70. Și pentru ca să le fie aceasta parte de moșie știută unde să o stăpânească li s'au dat această carte la mâinile lor parte de moșie știută unde să o stăpânească li s'au dat această carte la mâinile lor mai sușilor numiți Brujani ca să aibă a ținea și a stăpâni partea de moșie pă suma stânjenilor ce să arată mai sns în toate hotărăle cu bună pace de către ceialalți moșneni că aşa am găsit cu cale și cu dreptate. Aceasta scriem.

1820 Septembrie 5.

(ss) Stancu Buduhăleanu Postelnic.

Iar săliștele și văile din hotaru Greu unde să cheamă valea Tarinii și valea mare să le țină și să le împartă în curmeziș după suma stânjenilor ce are fiecare cum le-au fost lor împărțala mai nainte vreme.

Cornișorul merge până în paraul rece, după cum scrie arcașu Gligore Ciocazan când au hotărît acest hotar¹⁾.

La hotărnicia ce am făcut acum la douăsute săteni moșneni din satul Clojenești cu porunca cinstitei preșidenții s'au arătat cu această carte Gheorghe Brujeanu cu cetașii săi și ca să-și aibă temeiul său adeverit de mine cum iscălesc.

Nr. 42.

1849 februarie 4.

Hotarnic (ss) D. Stăncescu.

¹⁾ Adaos făcut de Stancu Buduhăleanu, probabil la facerea actului.

NOTE ȘI COMUNICĂRI

Inscriptii din Bisericile Oltene

adunate de T. G. Bulat.

Mănăstirea Mamu-Vâlcea¹⁾)

Din dèla No. 77 anul 1835, Nov. 27, din Arhiva Episcopiei de Râmnic, aflăm:

Catastih dă toate lucrurile sfintei mănăstiri Mamu, mișcătoare și nemîscătoare, ce s'au dat pe seama cuv. Casianî monahiei, ce s'au aşzat stariță îu locul cuv. Gherasimei stariți, după cum în lăuntru să arată. 15 Ghenarie 1808.

Odoarăle bisericești

- 1 stită catifea verde veiche
- 1 sfită de carton
- 1 stihar de carton
- 3 advere de carton
- 1 rând de procovete de atlas veichi
- 1 rând de procovete de mătasă veichi
- 1 masă de mătasă pă sfântul prastol
- 1 antimis nou
- 1 epitaf nou
- 1 poală de carton veiche la proscomidie
- 1 epatrahir de custinie veichi
- 1 pareche recavite de custinie roșii noi
- 1 poală de custinie pă iconostas

Argintărie

- 1 sfânt potir dă argint
- 1 linguriță de argint poleită
- 1 zvezdă dă argint

¹⁾ Vézi No. 18—19 p. 192.

- 1 carstelnită dă argint
 1 candilă dă argint mare
 1 discos dă argint poleit
 1 evanghelie în 2: grecească și rumanească cu față învierii și patru evangeliști, de argint poleit, dosul sfântuierarh Nicolae dă argint poleit
 3 cruci îmbrăcate cu argint și poleite
 2 cruci îmbrăcate cu argint
 1 discos de cositor
 1 sfânt potir de cositor cu toate ale lui
 1 anafornită de argint
 1 cadelnită de¹⁾ alamă veche
 1 căldărușe de aramă pentru aghiasmă

Staria bisericii

Tâmpla de lemn, zugrăvită și poleită, lipsă cinci icoane praznicare din cele 12

- 4 icoane împărătești
 1 icoana cu douăsprezece praznice pă iconostas
 2 icoane împărătești în tindă
 1 epivalniță de două ițe (?)
 1 steag pentru botez
 2 sfesnice mari cu făcliile lor
 2 tetrapoade
 5 sfeșnice mici de vohod
 1 scaun pentru cinci pâini

Cărțile

- 1 minei mare prăznicari
 1 pentecostar
 2 otoice mici
 1 apostol
 2 psaltire
 1 triod
 2 liturghii
 1 molitfelnic

Cele din casa stăriți și cameră

3 icoane una Maica Precesta cu 3 galbeni turcești la gât de tal 5 pl. și alta sfântu Nicolae cu o coroană dă argint

• 1) De observat alternanța lui dă și de.

- 1 scoarță mare nouă aleasă în furculiță (sic)
 1 scoarță mai mică sadea nouă
 1 scoarță sadea veche
 1 scoarță mare nouă în ochiuri
 3 perine de lână galbene, far de lână
 1 fașă de paplămă cu antereul ei de carton nou.....
 2 perine de lână alese în lacre
 1 saltea de lână plină cu lână
 2 perine de pânză pline cu lână
 3 perine ipac mici cu lână
 1 ladă de Brașov veiche stricată
 1 ladă de Brașov nouă
 1 paporlom (?) dă basma veche
 1 cerșaf dă pânză veichi
 1 masă mare de pânză.....
 6 șărvenete de pânză de țară noi
 2 ipace vechi
 7 coturi pânze dea groasă
 1 scateică nouă cu 8 clondire și trei pahare
 1 sinie dă lemn
 1 solniță de cositor
 4 oca cânepă
 1 poctinică pentru hrisoave
 5 talere cositor
 3 perechi **cuțite** cu lingurile lor dă cositor
 1 solniță de lemn
 1 răzătoare

Arămurile

- 1 cazan cu tăvile lui nou
 1 sinie dă arama mare
 4 talere de aramă mare
 1 sinie mică dă aramă
 1 tingire mică veche
 1 tigae veche
 2 căldări de câte 12 oca apă
 1 căldare mică de oca 5 apă
 1 pereche pirostii stricate
 1 vâtrai
 1 pereche hiare ale plugului
 1 sfesnic dă alamă far de scaun cu mucurile lui
 1 lighian de aramă cu ibricu lui

Lemnăriile

8 buți de vin seci
 1 butoi de rachiu vechi
 2 putiniță cu trușine (sic)
 1 putinic cu oțet
 2 butoae de vin seci
 6 putini dă varză însă 2 cu varză
 1 hârdău nou
 5 putini dă brânză însă 1 cu brânză
 2 molde pentru paine
 2 saci de cânepe
 1 sac ipac.
 1 cergă de călți
 4 ciure
 1 căruță de cai neferecată iar roatele legate cu fier și
 alte lauțuri și vătrاء
 1 procov dă păr pă căruță
 1 sanie nouă de car
 1 car dă boi legat cu câte patru cercuri, fieșcare roată
 și leucile
 1 lemn plugului

Vinurile

100 adecă una sută vedre vin
 12 adecă douăsprezece vedre rachiu
 1 vadă de oțet

Zahreaua

7 chile grâu chila de oca 176
 42 chile porumb cu cel dăla moșie Mirila ot Balș
 20 oca ceapă
 14 " usturoi
 20 " fasule
 20 " bob

Vitele

2 telegari vineți pentru căruțe
 1 cal vânăt de călărie
 1 cal negru de călărie
 8 boi de jug ai plugului
 9 vaci mari

3 junci de câte un vițel
7 vițăi

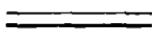
31 adică treizeci și unu
29 oi mari și mici
4 stupi matci
1 capră
2 râmătoare
2 mătci stupi ipac ce sănt la

Moșiiile

1 moșie Mamu pre care iaste zidită mănăstirea
1 moșie Mirila ot Balș { sud Romanați
1 moșie Dranoveți
1 mila vinericiului din trei dealuri prin hrisov gospod
Cocorăști i Carlogani și Colibașu

Viile

1 Cocorăști cu un cerdac
1 viea dă lângă mănăstire cu un cerdac

Ecaterina Toderoiu¹⁾

Mai întâi subliniez numele de familie al Ecaterinei *Toderoiu*—și nu „Teodoroiu”—folosind pentru aceasta prilejul osebiei cinstiri recente ce s'a făcut „Eroinei de la Jiu”.

Se pune o serioasă întrebare asupra alterării unui nume de familie, și încă un nume glorificat de întregul neam.

S'au văzut procese între persoane ale căror nume de familie se asemănau perfect fonetic, deși o singură literă le deosebeau în scris.

Aici cazul se prezintă cu totul deosebit: vine în pretenție Istoria. În viitor se va discuta dacă Ecaterina Teodoroiu este aceiași cu Ecaterina Toderoiu, fica sărmănilor Vasile și Elena Toderoiu din satul Vădeni, județul Gorj, care aşa era trecută în cataloagele claselor primare¹⁾ și aşa semna Eroina, după cum se constată din documentul

¹⁾ A fost publicat în ziarul „Neamul Românesc“.

— carte poștală — pe care d. G. Ranetti îl publică în foiletonul „Universului“ din 9 Iunie cor.

Nu cumva s'a crezut că e prea mojicesc „Toderoiu“, provenit din Toader, cum s'a numit străbunul Ecaterinei? Poporul român — țăranul — zice: „Toader, Tudor“ și foarte rar «Teodor». Ce ar fi să schimbăm numele lui Tudor Vladimirescu în Teodor? Oare s'ar mai înfățișa minței noastre eroul țăran din Vladimir?

Am insistat asupra acestui fapt, pe temeiul conversației ce am avut cu părinții eroinei, cari de multe ori mi s'au plâns, iar de nume că este stâlcit: „Eu — zicea tatăl Ecaterinei — mă numesc Vasile Toderoiu; aşa sunt trecut în rol. Tatăl meu se numea Ion Toderoiu și pe moșul meu îl chama Toader. Iar fata noastră a fost trecută în toate actele Ecaterina Toderoiu și aşa se iscălea“.

Viu la cultivarea eroismului patriotic, de către cei în drept: Tatăl eroinei Ion Toderoiu, un om bland, dar devenit melancolic, prea puțin vorbea. Soția lui Elena însă, o femeie de o energie rară, un sutlet avântabil, o inteligență remarcabilă, însușiri care se transmiteau printr'o privire scânteietoare, vorbea de fiica sa cu o insuflețire ce-i transforma întreaga ființă; însă cu un scepticism neînfrânat față de promițătorii: că le va mângâia și lor bătrânețele cu un lot de pământ de zece pogoane, promis.

Fără îndoială că peste o sută sau două de ani, se va invoca la contestarea adevăratei origine a „Eroinei Neamului“ și faptul că, dacă ea ar cobori din familia Toderoiu, le-ar fi dat și lor un lot de pământ și un act — hrisov — la mâna, cum să dădea odinioară acelor familii ce au dat Patriei eroi.

Imi spunea Elena Toderoiu: „Am crescut opt copii: trei fete și cinci băieți, cu două pogoane de pământ, un car și doi boi. Când a intrat Caterina mea în școală la București mi-a zis:

„Nu mai putem s'o ducem cu sărăcia; mă duc eu unde o da Dumnezeu, ajutați-mă acum. Am vândut boii Ea s'a dus, — și vedem că lumea îi face fel de fel de sărbători. Si la noi aici cine n'o fi venit? Câte făgădueli nu ni s'a dat? Că ni se dau zece pogoane de pământ; că ni se face casă bună, ni se cumpără boi și car. Iacă părinte! Vezi

¹⁾ Mi-a spus aceasta fostul ei învățător Vasile Homescu, acum locotenent în armată.

casa. Boi, ce e drept, ne-a cumpărat în locul celor ce i-am vândut. Pământ? nici glie. Am auzit că s'a dat la unii care s'au îmbogățit din război. Nouă ne-a murit băiatul cel mai mare în război, după care a plecat fata; ne-a murit și fata tot în război și tot cu două pogoane de pământ am rămas. Ba, d-na Călugăreanu a venit și ne-a luat și un costum al fetei, și toate fotografiile ei de când era mică și până a murit. Drept e?“

Ascultând cineva plângerile acestor părinți, rămâne încremenit și adânc îndurat de felul cum se cinstesc eroii și cum se cultivă eroismul la noi.

Ce suflet a avut Ecaterina Toderoiu — se poate înțelege din următorul episod, pe care mi l-a istorisit mama ei:

„Pe valea Jiului ducându-se ca cercetașă după frate-său Nicolae, a găsit-o generalul Dragalina îngrijind de răniți și îmbrăcată subțire, cu picioarele aproape înghețate. De teamă să nu se prăpădească de frig, a îmbrăcat-o cu mantaua dumnealui și a trimis-o ca curier între linia de bătaie și București. Când a venit în casă astfel îmbrăcată, eu cu-prinsă de teamă, am zis: De unde ai luat tu mantaua asta? Să nu pătim ceva! Dar ea a zis: „Ei! mamă d-ța nu-ți dai samă ce preț are această manta. Mi-a pus-o pe umeri generalul Dragalina, un mare erou“.

Acestea mi le-a spus mama eroinei, în ziua de 13 Ianuarie a. c. la Vădeni, în casa eroinei.

„De atunci, părinte — urmează femeea — nu am mai văzut-o. Când a venit a doua oară cu ranița, noi plecase-răm din poruncă pentru retragere“.

Am dat aceasta publicitatea cu un îndoit scop: a) Să se revină în toate actele, la adevăratul nume de familie al eroinei: Toderoiu, nu Teodorciu; aceasta în interesul Istoriei, cel puțin. b) Să se dea părinților pământul făgăduit și să li se facă o bună gospodărie: casă bună și celealte, păstrându-se actuala casă bătrânească ca monument istoric, cu placă de marmoră purtând inscripția cuvenită.

Numai astfel se va cultiva eroismul, cum a dat exemplu așa de frumos marele erou generalul Dragalina, îmbrăcând pe eroină cu mantaua lui, ca și cum ar fi zis: vom fi amândoi pe un loc în lumea eroilor Neamului.

Altfel toată cinstirea își pierde din valoare, dacă nu poate lăsa loc chiar la comentarii neplăcute.

Pr. D. Lungulescu.

Dela frații Comloșeni

Apelul pe care îl publicăm mai jos este un strigăt mai mult pentru dreptate și omenie, un strigăt de acele pe care în fiecare zi aproape le auzim reînoite, stăruitoare și desesperante și de care conștiința noastră se revoltă până în adâncurile ei.

Alătări citem în „Gazeta Maramureșană“ din Sighetul Marmației cum se plâng oamenii, că pașunatul munților s'a dat cu arendă de către ocolul silvic din Poenile, încă din primăvară, unor evrei, și că aceștia plătesc erariului 2 lei de oaie, în vreme ce ei le iau bieților locuitorii câte 140 lei de cap de oaie, plus jumătate din laptele oilor!!!

Ieri „Gorjanul“ din T.-Jiu relatează cum un dezertor de război din armata noastră, știut de toată lumea ca atare, după pâra căruia Nemții pe care i-a slujit sub ocupație au asasinat 11 fruntași români din Gorj și Mehedinti, astăzi se plimbă liber în trăsură prin străzile Tg.-Jiului, având pe capră un soldat activ ca vizituu — soldat trimes „la coasă“ dintr'un regiment din Craiova la moșia aceluia „boer“. Dezertorul, care are un deget rupt de o moară pe când lucra în slujba dușmanilor, e calificat oficial „invalid de război“ și are deci pensie și carnet de călătorie cu taxă redusă de 75 % la căile ferate!!!

Iacă și apelul semnat de Primarul comunei Comloșul-Bănățean și de Protopopul locului, Dr. Stefan Cioroianu:

Frați Craioveni !

Strămoșii noștri au venit din bătrâna și glorioasa Craiova în secolul al 18-lea și s'au așezat în Comloșul-bănățean, aproape de gurile Mureșului. Credem că nu e lipsă să înșirăm cu deamănuțul toate suferințele pe care le-au indurat strămoșii noștri, noi nepoții lor, până ieri alătării în țară străină, fiind aceste suferințe bine cunoscute. Atâta voim să spunem, că zadarnice au fost toate persecuțiile străinilor, pentru că noi ne-am păstrat graiul curat românesc, legea și datinele,

Pământul în care am pus odată fierul plugului s'a făcut frate cu noi și nu l-a mai luat nimeni din mâinile noastre. Lupta noastră pentru neam și pentru lege de aceia a fost încununată cu succes, fiindcă ne-a ajutat Dumnezeu și am purtat în sânge însușirile frumoase ale fraților din Craiova.

Acum după 160 de ani vă cerem cu toată dragostea frățească ajutorul și suntem convinși că glasul nostru de strigare amarnică și jeloasă va fi ascultat de voi. Este vorba de moșia macedo-românului Nacu. Oltenii din Comloșul-băنățean, risipiti până în fabricile încercăvase ale Americei, au pus ban lângă ban și au cumpărat moșia boierului macedo-român Nacu, fostă pe vremuri avereia lui Ioan Corvinul, cu prețul de 20 milioane.

Străinii, aliați cu unii Români de ai noștri, ne-au intentat proces. Ei nu vor să lase pământul, pe care noi l-am muncit ca roboatași și azi l-am plătit cu bani grei, să fie al nostru, ci vor să ne gâtuie, deși zacem în graniță ca grăniceri; ei vor să ne ducă la sapă de lemn acum, când am ajuns în țara noastră românească. De aceia rugăm toată suflarea românească din Craiova să ne vină întru ajutor cu sfatul și cu salfa și să ne ajute în lupta noastră cinstită și românească. Toți acei frați Craioveni, cari mai au simț de frate și vor să ne scape de primejdile, sunt rugați să se intereseze de amănuntele acestei chestiuni la primarul comunei noastre, Ioan Drăguescu.

Comloșul-băнățean la 6 Iulie 1925.

Notițe astronomice

I

In cursul lunei Aprilie, au fost mai multe fenomene cerești cu privire la planete, lună sau stele, din care mai importante au fost observate următoarele:

1) *Conjuncția lui Saturn cu Luna*, în seara zilei de 10 Aprilie, ora 21, fiind lună plină. Planeta nu s'a văzut la intrarea în conjuncție, dar s'a observat bine la eșire din dosul lunei; ambele se găseau la răsărit.

2) *Conjuncția lui Jupiter cu Luna*, în seara zilei de 15 Aprilie, ora 19, luna fiind în ultimul pătrar la eșirea din conjuncție. Planeta era observabilă ca un luceafăr luminos spre răsărit.

II

In luna Maiu au fost observabile următoarele fenomene de aspect ceresc, între planete și lună, mai principale:

1) *Conjuncțune între Saturn și Lună* (ziua 8 Maiu, ora 3 noaptea). Fenomenul a fost observabil numai înainte de intrarea planetei în conjuncție cu luna, de care s'a apropiat; mai în urmă din cauza nourilor care se formase, restul nu a mai fost văzut.

2) *Conjuncțune între Jupiter și Lună* (ziua 13 Maiu, ora 3 noaptea). Fenomenul a fost văzut mai tot timpul, iar planeta a trecut în conjuncție la partea inferioară a discului lunar. Ambele se mișcau dela răsărit la apus.

III

In vara aceasta, planetele observabile sunt:

Jupiter, vizibil în hemisfera cerească australă, aproape toată noaptea; Saturn, observabil până după miezul nopții; și Venera, care se vede seara spre apus.

Cu o lunetă astronomică obișnuită, având obiectivul cu un diametru 0,05—0,08 m. se pot observa aceste planete în spre miaza-zi.

1) *Planeta Jupiter* (Joe) se vede rotundă, strălucitoare, având 4 sateliți vizibili în juru-i, care se schimbă ca poziție la interval de câteva zile. Ei sunt: Io, Europa, Ganymede și Callisto.

Jupiter răsare seara la răsărit, și apune dimineața spre apus.

2) *Planeta Saturn* se vede puțin mai mică, având în juru-i inelul său luminos. Ea apune după miezul nopții.

Ambele aceste planete, cele mai mari, se văd cu ochiul liber, dar fără sateliți sau inel.

3) *Planeta Venera* se vede strălucitoare la apus, după apusul soarelui, vre-o $\frac{1}{2}$ oră, apoi dispare sub linia orizontului.

Fazele lunei în luniile Iulie și August a.c. sunt următoarele :

Iulie : 20—27 lună nouă.

August : 4 August, primul pătrar.

4 August—11 August, lună plină.

11	"	—19	"	ultimul pătrar
----	---	-----	---	----------------

19	"	—27	"	lună nouă.
----	---	-----	---	------------

27	"			primul pătrar.
----	---	--	--	----------------

Din comuna Bengești-Gorj

D-nul Alex. Grigorescu, fost președinte al Băncii populare „Staicu Bengescu“ din Bengești, pe care D-sa a înființat-o în 1907, fiu de preot și coboritor din călașii acestei comune gorjene, a isbutit a face ca Bengeștii să fie declarati ca localitate istorică,—așa cum am înregistrat faptul la Răbojul nostru din numarul trecut, pag. 239 a „Arhivelor Olteniei“.

D-sa, care de multă vreme se ocupă de istoria trecutului Bengeștilor, ne trimite o notiță despre istoricul acestei comune, din care reprodusem următoarele :

In comuna Bengești s'a făurit la începutul veacului al 18-lea mișcarea națională din Oltenia, pentru conservarea neamului. Aci s-au dat luptele la 1716, în câmpia Bengeștilor, între milițiile din Oltenia, conduse de Căpitanul Barbu Bengescu-Obedeanu și Strâmbbeanu (fost secretar al lui Vodă Brâncoveanu), contra ostașilor trimiși de Domnitorul fanariot N. Mavrocordat.

In câmpia Bengeștilor, deasupra Ulmetului, este și o movilă numită „Gorgan“, sub care dorm în pace osemintele vitejilor noștri gorjeni căzuți cu cinste în ciocnirile acestea.

Lângă temelia fostei biserici din 1604 clădită de Amza Bengescu, mare ban, și Mihai Bengescu, fost spătar sub Mihai Vodă cel Viteaz, se află actuala biserică istorică din 1729; aceasta e legată cu curtea veche a palatului boierului, întru fericire adormit, Staicu Bengescu, palat clădit odată cu biserică și mai vechiu decât cunoscutele cule boierești din Curtișoara, Pojogeni și Groșera.

Palatul din Bengești e construit după modelul palatului domnesc din curtea veche a Târgoviștei, cel clădit de Voievodul Petre Cercel. Forma clădirii, fațada, dosul, mărimea încăperilor, a coridoarelor, beciurilor sunt întocmai ca și ale palatului domnesc din Târgoviște. El este singurul monument istoric din județul Gorj, și chiar din Oltenia întreagă, păstrat încă destul de bine în forma lui primativă. Si cum în timpul din urmă nefericitul proprietar, Dr. Grigorie Pociovălișteanu, și-a înstrăinat moșia cu curtea și palatul la alte neamuri, cari vând pe capete din moșie, —tocmai pentruca palatul și curtea să nu fie dărâmate sau stricate după capriciul cine știe cui—Comisiunea Monumentelor Publice din Ministerul Cultelor și Artelor, prin decizunea ei, întărită cu Decretul Regal No. 302 din 1925, a declarat acest palat de monument istoric, în urma interven-

țiunei D-lui Grigorescu, sprijinită de bunăvoița D-nului Prefect al județului.

In 17 Maiu 1923 făcându-se, după cererea mea, desgroparea ctitorilor fondatori din biserică lor, în prezența D-lui Virgil Drăghiceanu, Secretarul Comisiunei Monumentelor Istorice, s'au ridicat din morminte și s'au luat pentru Muzeul Național vestimentele lucrate în stil bizantin, găsite întregi și alte odoare, bine conservate, dela începutul veacului al 18-lea. Aceste odoare sunt, poate, mai prețioase decât cele domnești, găsite la Curtea de Argeș¹⁾.

Si când odată va fi să se înființeze un Muzeu regional al județului Gorj, să sperăm că aceste odoare se vor întoarce la locul lor indicat.

Alex. Grigorescu-Benestii.

¹⁾ D-l Drăghiceanu a binevoit a făgădui pentru revista noastră un articol consemnând rezultatele acestei desgropări, cu observațiile D-sale.

Fântâna Obedeanului din Craiova.

OLTEANIA CULTURALĂ

Mișcarea culturală în Craiova

Cu vara aceasta toridă, orice manifestare culturală a încetat în orașul nostru. Aceasta în aparență cel puțin, întrucât Biblioteca Aman stă deschisă de astădată studenților ce-și prepară examene, iar la Teatrul Național se lucrează cu neobosită râvnă întru pregătirea stagionei viitoare.

Singurul lucru de seamă ce are datoria să înregistreze de această dată rubrica de față — cu regretul doar de a-l face în întârziere — este:

Expoziția de Industrie casnică, organizată de „Liga Națională a Femeilor române“, cu prilejul ținerei congresului anual al acestei societăți la Craiova, în zilele de 30 Mai și 1 Iunie, congres care a avut o deosebită strălucire prin asistența M. S. Reginei Maria a României, președintă de onoare a Ligei.

Expoziția aceasta este datorită doamnelor craiovence care sunt în fruntea acestei societăți, și în primul rând înimoasei și vrednicei de toată lauda Doamnei Eugenia C. Neamțu, — cea care a mai organizat și altă dată asemenea manifestări artistice la Craiova — ajutate fiind și de contribuția de muncă meritorie a secțiunilor Ligei din celealte capitale ale județelor din Oltenia, precum și de D-l inginer A. Vincenz. Ea a fost orânduită în cele șapte saloane de sus ale palatului Băncii Comerțului și a stat deschisă vreme de două săptămâni.

Sala cea mare — a Doljului — cuprindea o colecție a leasă de covoare vechi — unele de peste 100 de ani — olteniști, cu motive florale și uneori cu chipuri de oameni, păsări sau animale. Scoarțele acestea bine bătute, în culori discrete, armonizate, și pe care vremea pusese patina sa, încântau ochii. Câteva dintre ele au servit ca model de imitat și motiv de inspirație Doamnei Vincenz, al cărui atelier e un mic muzeu, și D-relor Vasilescu și Truțescu, maestrele care conduc atelierele ce Liga Femeilor române are instalate în orașul nostru, peste drum de poștă, unde lucrează 20 fete la covoare și 12 la țesături. Covoarele copiate de domniile lor sunt de o perfecțune artistică admirabilă, întrucât isbutesc a imita exact nuanțele perduite și învechite ale scoarțelor rămase din bătrâni. Deopotrivă erau de admirat și caramaniurile ieșite din aceste ateliere, precum și țesături, cusăturile și alesăturile lucrate aci.

Sala Romanașilor cuprinde, pe lângă chilimurile frumoase și finele țesături, o colecție interesantă de fuse, furci, ploști și olărie vecne, apoi cojoace, ii și ouă încondeiate.

Gorjul aducea o notă originală, prin instalarea într'un ungher a unei vete țărănești adevărate, cu cotonoul și corlata ei de lemn înegrită de fum și de ani, cu căldarea de tuciul atârnată deasupra focului, cu scăuneciu, piua de pisat sare, lingura și mestecăul de lemn. Nu lipsea nici blidaru încrestat, cum nici pedelături caracteristice obiecte și mobile de gospodărie bătrânească, lada înflorită de păstrat țoalele și zestrea fetelor, urcioare pânteacoase, apoi prapure, icoane, ghioace năstrușnice și arme de tot felul.

O mențiune specială Doamnei Schileru din Târgu-Jiu, organizatoare a secțiunii respective din această expoziție.

Vâlcea și Mehedinți au expus chilimuri, fote, vâlnice, ii, cămăși, marame, opreguri, zăvelci și alte felurite produse ale artei casnice olteniști.

Ideeia de a fi împărtit produsele acestei arte pe județe, este deosebit de fericită. Ea permitea să se observe mai ușor acele deosebiri de nuanțe, nu de desen, care caracterizează chilimurile și covoarele lucrate în regiunile de munte (cu culori mai tari), față de producțunile șesului oltenesc, mai delicat nuanțate.

Un salonaș era rezervat mai mult artei bisericesti. Aci, pe lângă profanele paftale, vase de flori ori pentru ars mirodenii, era o bogată colecție de icoane, potire, cădelnițe, obiecte de cult sculptate în metal, cărți bisericesti legate ca

pe vremuri și ușile frumos sculptate ale altarului dela schitul Dobrița-Gorj.

Pomenesc ca interesantă și colecțiunea de unelte și obiecte de gospodărie (reduse în mic unele) a D-rului Laugier, cum și păpușile sale; acestea din urmă interesante mai mult ca intenție decât ca realizare, întrucât pentru un muzeu etnografic, cum am visa și noi unul în Craiova noastră, nu se pot concepe decât manechine în mărime naturală, pe care s-ar îmbrăca costumele olteniști. Căci ce se poate reda, în proporții aşa de mici, din frumusețile de desen și culori ale cămăsei, fotei, cojocului ori maramei de pe o asemenea păpușă, or cătă bunăvoieță ar pune cei ce le-au confecționat?

In marginea acestei mostre pur olteniști voi menționa și lucrurile — cămăși, bluzi și mai ales rochii — expuse de D-na Fărcășeanu din București, din al căruia atelier au ieșit adevarate giuvaeruri artistice de gust, isvorite din imitația artei noastre țărănești.

Fortunato.

Din T.-Severin

La Castrul roman din acest oraș, castru așezat la piciorul podului lui Traian, se fac actualmente săpături parțiale și anume în pătrimea nord-vestică.

Acest castru a mai fost săpat de Gr. G. Tocilescu, care i-a descoperit zidurile, porțile și turnurile împrejmuitoare, precum și parte din străzile interioare, din locuințe și alte construcții.

Tocilescu a ajuns la concluzia că se disting la acest castru trei epoci: a lui Traian, a lui Constantin cel Mare și a lui Justinian, aceștia doi din urmă refăcând cetatea pe locul celei anterioare și cu materialul cules din ruinele ei.

Săpăturile actuale se fac în cea mai mare parte pe terenul acoperit de pământul rezultat din săpăturile lui Gr. Tocilescu.

Vom da în numerele viitoare pentru cetitorii „Arhivelor Olteniei“ o descriere amănunțită a însemnatelor ruine ale podului, ale castrului și orașului Drobeta, după descoperirile anterioare și cele recente.

A. B.

Intemeierea unui Muzeu Industrial la Lugoj

Este de obicei cunoscut că principaliii factori, care contribue la desvoltarea unei țări, și care-i fac țaria și bogăția, sunt: Industria, Comerțul și Agricultura.

România, astăzi întregită, a fost hărăzită, prin bogățiile naturale ce posedă, să poate prin mijloacele ei firești să contribue cu prisosință la desvoltarea ei economică, care atrage după sine, pe lângă belșugul tuturor, locul de trunteme trebuie să năzuiască a ocupa în lume orice țară convinsă de menirea ei.

Însă, pentru ca factorii amintiți să-și poată pune în valoare întreaga lor putere, trebuie să fie ajutați de muncă, de cultură, de dragosle de neam.

Toți trebuie să lucrăm, trebuie să ne străduim în toate direcțiile, să contribuim fiecare după mijloacele noastre, să ridicăm, să ajutăm, să clădim neconitenit, să sprijinim acești factori să-și îndeplinească menirea lor prețioasă.

Bazați pe aceste principii, pe acest crez, am crezut de datoria noastră, să luăm inițiativa întemeierii unui *Muzeu Industrial permanent* în Lugoj, care să arate în tot momentul munca și activitatea industrială a acestui frumos județ înzestrat de Dumnezeu cu toate bogățiile.

Acei ce se interesează de primul dintre cei trei factori, anume Industria, vor putea admira în acest Muzeu, frumoasele rezultate la care s'a ajuns în industria ferului, a sticlei, a lemnului, a pielei, etc., și sper că fiecare va fi mândru că în țara lui, în acest colț al frumosului Banat, o prisacă compusă din peste 44 stupi — fabrici — lucrează neîncetat și cu râvnă în toate specialitățile, pentru a fabrica mierea și ceara, atât de necesară, vieței noastre economice.

În acest început de Muzeu, pentru care s'a pus totată stăruință ca să fie cât mai complet, au expus produsele lor, fie aşezate în vitrine, table, tablouri următoarele fabrici:

Uzinele Reșița, Uzinele Nadrag, Fabrica de sticlă Losch-Tomești; Fabrica de articole de lemn „furnir“ Mundus, Balta-Sărătă, Caransebeș; Cariera de marmoră I. Biebel-Rusca; Fabrica de oțet și acid metylic Margina, comuna Margina; Firma Russz fiul, lemnărie, parchete, Lugoj; Fabrica Beumel & Steiner, Co. Lugoj, licheruri; Kovacs & Polgar, Lugoj, fabrică articole ciment; V. P. Popa, filiatoră

de mătase, Lugoj; „Textila“ S. A. Lugoj, fabrică de postav; Industria de Petrol, Orșova; Fabrica de piele Gero & Karman, Bocșa; Fabrica de calapoade S. A. Lugoj; Fabrica de piele Mihuț & Holeț, Caransebeș; Fabrica de calapoade Hecker & Petrovsky, Lugoj; Auspitz-Schluiger, Institut grafic, Lugoj; Dusan Miloševici, Rusca, fabrică de sape și topoare; Fabrica Ing. Măsseu, Rusca, cuțite; „Corcana“ S. A. fabrică de butoae și articole lemn, Caransebeș; I. Habereru, fabrică de sape; Cireșa; I. Sidon, Lugoj, fabrică cutii de tincioiu emalată; Partos & Co. fabrică de țigle, Lugoj; Moara artificială S. A. Lugoj, fabrică de ţesături, pânză tărânească; Prima fabrică de perii și mături, Lugoj; Hütl, Schramm & Co. fabrică de pluguri și sape, Topliță.

Sperăm că în curând toate fabricile să fie reprezentate.

Am crezut că este bine ca odată cu deschiderea acestui Muzeu, ce a avut loc la 5 iulie a. c. în sala mare a Prefecturei, pusă la dispoziție în mod provizoriu, până îl vom muta în localul Camerei de comerț, ce este în curs de înfăptuire, să organizăm și o Expoziție de lucrări manuale ale școlilor profesionale, normale și primare, pentru că suntem convinși că munca practică, pornită din școală, contribue foarte mult, mai târziu, la îndrumarea spre meserii, spre înghiebarea de ateliere care ajută enorm la complectarea producției marii industrii.

Avem credința că inițiativa noastră va fi o bună să-mânță aruncată pe ogorul muncei și prosperării acestui județ și oraș, și acest Muzeu, pe lângă că va arăta tuturor industriile județului nostru, dar va fi și o icoană, un imbold pentru tinerele vlăstare care, cercetându-l, le va răscolii poate la mai adevăratele lor aptitudini și se vor îndruma căți mai mulți spre meserii, spre munca construcțivă, atât de productivă și atât de necesară țărei.

Pentru elevele și elevii și mai cu seamă orfanii de războiu să fie încurajați, stimulați spre meserii, să împărtășească premii în valoare de 12.500 lei, pentru lucrările cele mai bune.

Al. P.

¹⁾ Acest articol ne-a fost trimes, după solicitarea noastră, de D-l Al. Petrit, Directorul Băncii Naționale a României din Lugoj, din căruia vrednică de laudă inițiativă se intemeiază acest Muzeu.

Răbojul nostru

Un act de generozitate. — În vremurile de sălbatic egoism și de materialism murdar, în care ni-i dat să trăim, un gest dătător de noui nădejdi aflăm că s-a petrecut în comuna Hurezani, din județul Gorj: proprietarul Nicu I. Mutulescu—urmaș al unei vechi familii de boeri moșneni din Gorj—a dat în mod absolut gratuit și fără nici un fel de pretențiune, embaticarilor de pe moșia sa, embaticurile ce stăpâneau, întărindu-i ca buni stăpâni ai bucătăii de pământ și a colibei lor.

Din ziarul „Gorjanul“).

* * *

Un profesor a murit de foame. — De necrezut în primul moment, acest fapt este totuși riguros adevărat și aruncă o deprimentă lumină asupra soartei tragicе, pe care o au în zilele noastre unii slujitori ai statului.

Invățătorul se numește Vasile Cosma, și a murit — de foame,—după 36 de ani de serviciu în învățământ.

(Dintr'un ziar bănațean).

* * *

Bulgarii disting un învățăt român. — Institutul arheologic bulgar a ales în unanimitate ca membru corespondent pe d. profesor Stoica Nicolaescu din București, cunoscut ca un vechi cercetător al hrisoavelor noastre și învățăt istoric, specialist în slavistică.

* * *

Preotul Ion Maximilian, din com. Stupini din Ardeal, cu prilejul serbărilor jubiliare ale liceului Andrei Șaguna, din Brașov, a făcut o danie de un milion de lei acelei instituții culturale, care și-a serbat cei 75 de ani dela înființarea sa mai luna trecută. Si această sumă constituie întreaga avere a acestui cuvios cinstitor al culturei.

* * *

Un gest oficial frumos. — Cu ocazia instalării P. S. S. Dr. Grigorie G. Comșa ca episcop, societatea muzicală „Doina“ din Timișoara luând parte efectivă atât la serviciul divin în biserică, cât și la concertul aranjat în onoarea P. S. S. în palatul cultural din Arad, de față fiind și D-l Ministrul al Cultelor Lăpedatu, D-l Ministrul a binevoit a dona acestui cor ca semn de încurajare suma de 10.000 lei

RECHENZII

In rubrica de față se fac sări de seamă asupra cărților și publicațiunilor ce se adresează Redacției, sau cel puțin se menționează apariția fiecareia din ele.

*.Du nouveau sur Constance de Hohenstaufen, impératrice de Nicée** ¹⁾ este comunicarea, deosebit de interesantă, făcută la congresul bizantinologilor de anul trecut, de d. *Const. Marinescu*, profesor la universitatea din Cluj.

Această contribuție face parte din o serie de lucruri extrem de importante, aflate de d-sa în arhiva „Coroanei de Aragon“, din Barcelona. Impresionantă prin vicitudinile vieței sale este această coborâtoare a famoasei familii de Hohenstaufenilor, care prin reprezentantul său Frederic II, se complăcea a trăi în sudul însorit al Italiei. În luptele cu Papalitatea, Frederic II mergea până a mărîta pe această filică a sa, Constanța, cu ereticul bizantin, împăratul Ion Ducas Vatatzès, 1244. Nefericită în această căsătorie, după moartea

timpurie a lui Ion Ducas, ea fu grosier tratată, de urmări impecialului ei, soț, considerată ca un fel de prizonieră, nu eșea din această situație tristă, decât în urma cedării generalului Alexis Strategopoulos, care fusese luat prins de Manfred, fratele Constanței. Din nou la curtea fratelui său, — vestită curte, pe care tatăl lor o împodobise cu toate exotismele vremii — fatalitatea o urmărește. Carol d'Anjou susținutul Papei, distrugea puterea de sud a Hohenstaufenilor, prin luptă de la Benevent (1266). Constanța luă din nou drumul pribegiei; de astă dată în Spania, la nepoata sa Constanța, căsătorită cu infantele Don Pedro. Viața ei se termină în ordinul călugăresc al sf. Narvara. Data sa la măritișul cu Ion Ducas se pare a fi fost deosebit de însămnată. Ea, după documente, îl fusese garantată, și de aceea Constanța o reclamase de mai multe ori Priviligiile sale le lasă la moartea sa

¹⁾ Extras din „Byzantion“, Revue internationale des études byzantines, Tome I. Paris Champion-Liége V. Carmanne 1924.

regelui Iacob II de Aragon, care numai după 9 ani, le cerea Curții imperiale bizantine. Andronic II, basileul din Constantinopole, răspunde că la plecarea împăratului său Mihail Paleologu li dăduse tot. Urmarea acestei discuții nu o cunoaștem. Mărturii ne lipsesc. Autorul nostru crede pe drept cuvânt că, probabil, având în vedere însemnatele relații comerciale între Catalonia și Bizanț, Iacob va fi renunțat să mai insiste. Invățatul nostru aflat în arhiva Barcelonei: 1) un act prin care Mihail Paleologu garanta fondurile fixate odinioară de Ion Ducas Vatatzès soției sale Constanța, când ar reveni din Sicilia, în imperiu bizantin; 2) documentul prin care Constanța ceda drepturile sale regelui Iacob II de Aragon; 3) scrisoarea de recomandă dată trimisului catalan la curtea bizantină, pentru a le reclama și scrisoarea originală, prin care Andronic II Paleologu răspunde. Pe baza acestor documente analizate și înțelese de autor, știrile puține, ce aveam până acum, s-au completat în chip fericit. Și aci este meritul cel mare al d-lui Marinescu, în colaborarea adică cu știri prețioase la istoria universală.

T. G. Bulat.

Clasele sociale în trecutul românesc, de I. C. Filitti, (extras din „Convorbiri Literare“) este un rezumat al studiului, în curs de publicare în „Arhiva p. știință și reformă socială“. — În foarte concentrată expunere a unui subiect vast, D-nul F. pornește dela con-

statarea a trei faze observabile în evoluția claselor sociale românești, cercetând istoria noastră de la început și până la epoca desființării privilegiilor de clasă —, anume: 1) până la apariția Turcilor la hotărâle noastre, 2) faze încercuitei principatelor de către Otomani și 3) a penetrației apusene în țările românești.

In epoca cea mai veche aflăm două clase sociale: proprietarii de pământ și muncitorii așezăți pe pământul celor d'intâi. La început proprietatea aceasta aparține în indiviziune familiilor care coboară din același strămoș. Șefii de familie sunt chemați cneji la Bulgaria încă din sec. IX. În Muntenia, cum reiese din cele mai vechi documente, cneazul era numit „judec“ — cu înțelesul de om liber —, sau „jude“, cu sensul de stăpân al șerbului, la care se zicea „județ“ în Moldova. Câteștirei termeni corespund lui „judex“ latinesc, nume dat funcționarilor Romel în provinciile imperiului, sau administratorului marelui proprietar roman absenteist de prin aceste locuri. Proprietarii sunt numiți „moșneni“, apoi „megiași“ —, adică proprietari indivizași — în vechile documente românești. Proprietarii cultivă singuri, în regie, o parte din moșia lor, cu muncitorii — coloni — cari au fondatoria de a munci cu biațeie, sau clacă; altă parte o dau în dijmă colonilor, împărțind acestora loturi numite „delnițe“ în Muntenia și „jerebil“ în Moldova. Unii din colonii aceștia erau legați de proprietar, șerbi cari nu se puteau emancipa singuri; alții aveau o libertate relativă, întru cât se

puteau desface de proprietarul pământului, dacă abandonau lotul ce-l aveau în muncă cu dijmă. Colonii erau numiți „rumâni“ în vechile acte muntești, termen care traducea pe „vlah“ cu sensul de clasă servilă. „Poslușnici“ se numeau cei intrați în serviciul personal al unui proprietar. Colonii de pe proprietățile domnești, sau a celor de danie domnească, erau într-o situație mai bună ca cei de pe moșiile particulare, neavând îndatoriri decât numai față de Domnitor. Orcum ar fi proprietatea, la noi ea n'a fost de caracter feodal.

Nobilimea proprietarilor de pământ e cea mai veche nobilime a României; titlul de nobleță era negreșit legat la noi de calitatea de proprietar de pământ. El erau îndatorați a servi călări la oaste, fiecare cu câte 2—3 călăreji pe propria-le socoteală, căci pe țărani pedestrași nu-i chemau la luptă decât la mare nevoie.

La formarea principatelor s'au împrumutat dregătorii dela Slavii de pe Dunăre; astfel titlul de „boer“, luat de la Bulgari, apare prin sec. XIII, dându-se și slujbașilor, dar și proprietarilor, dintre cari se recrutowau mai ales dregătorii; dela Sârbi luăm pe „jupan“ sau „pan“ și pe „vlastelin“ pentru sfîntincii domnești. Atunci se formează o aristocrație a sfîntincilor domnești, cu or fără dregătorii determinate. În sec. XIV nu există în Muntenia decât epitetul de boer pentru proprietari ca și pentru dregători. În Moldova există pentru proprietarii ostași și termenul de „viteji“ pe lângă acel de „curtean“.

Din sec. XVI, când haraciu turcesc e împovărat și birurile grele, săracesc mulți boeri și pierd proprietatea. Cei nevoiași ajung să-și vândă până și libertatea individuală, devenind „lobagi“, mărind vechea categorie a rumânilor cari nu avuseseră nici odată pământ. Micii proprietari sunt organizați din sec. XVII în bresle de slujitori—îndatorați a sluji la oştirere—servind Statului o parte a anului, iar restul timpului văzându-și de casele și pământul lor. Prin emanciparea multor iobagi vecchi, se înmulțesc oamenii liberi fără pământ; aceștia învață meșteșuguri, stabilindu-se mulți la orașe și formând breslele de meseriași. În epoca aceasta se formează latifundiile, iar termenii de megiaș, moșnean, răzaș, judec, încep a se aplica mai ales micilor proprietari indiviși. Sfatul domnesc ajunge deci și format din funcționari privilegiați și nu din proprietarii oșteni de altă dată. Vechi familii boerești care să se mențină puternice, bogate, în jurul Domniei, sunt extrem de puține. Dar dacă boeria-funcție nu se moștenea la noi, putem zice că boeria-nobleță era ereditară, chiar dacă strălucirea și privilegiile ei scădeau, cum era bunioară cazul mazănilor foști boeri de neam.

Dregătoriile cele mari sunt monopolizate în pragul sec. XIX de vre-o 20 familii din fiecare principat, ceeace se cheme „protipendada“, o plutocrație restrânsă la număr. Luptele, pe care curentul democratic le-a dus în potrivă-i, au doborât-o cu încetul, ajutate

fiind de influență occidentală consecutivă tratatului de la Carlovăț.

Clasa negustorilor și meseriașilor nu s'a impus în viața politică și socială în țările noastre. Burgezie nu avem în sensul occidental până la 1821.

Clasa noastră cea mai importantă ca număr și potențialitate era, țărăniminea. Raporturile tradiționale dintre proprietar și colon au trebuit să le modifice; contracul între ei tinde a se schimba, fiecare din doi voind a smulge de la celălalt condițiuni mai prosabile.

Clasa intelectualilor era reprezentată la noi în sec. XVIII mai ales prin profesori și medicii greci mai ales, inspirați de ideile filosofiei franceze a secolului; ei propagă principiile marii revoluții în București. Școala lui Lazăr continua propagarea acelorași influențe.

In epoca Regulamentului organic se accentuează pornirea veche spre slujbe și caftane, iar în negoț, meserii și profesiuni libere năvăleau străinii. Adevarata noastră aristocrație e pe cale de dispariție, prin întrusiunea elementelor ce nu sunt de viață.

Dela 1834 se formează grupări de boeri mari și mici și intelectuali cu porniri revoluționare, întrucât țintesc a înlătura stăpâniile străine din țară și a desfința privilegiile; alături de străduințe culturale, vedem aci un curent politic național și democratic.

Revoluția dela 1848 se face la noi pentru proprietari și intelectuali, cu ajutorul negustorimel, cum în Franța s'a făcut în favoarea burgheziei. S'a pierdut atunci oca-

zia de a se creia o mică proprietate prin exproprierea celei mari, ridicând astfel țărăniminea.

Iar în 1857, boerimea aproape într'un glas a admis la însăși desfințarea privilegiilor de clasă și egalitatea înaintea legii. Locul boerimei în conducerea țării l'a luat censitarii (proprietari rurali) și burgezimea noastră (în care intră intelectualii aşa numiți). Ei veneau însă ca oameni noi, dar cu aceleași vechi deprinderi care au discreditat repede și această pretinsă democrație.

Lucrarea valoroasă a D-lui Filitti, care ne-a dat încă multe studii în domeniul istoric național, este aridă, de concisă și de cuprinzătoare ce este. Așteptăm cu bucurie opera D-sale și in-extenso.

Contribuție la vechimea creștinismului în Dacia, de Const. C. Diculescu, extras din „Anuarul Institutului de Istorie Națională” din Cluj pe 1924. Istoria religioasă a Gepizilor — din care acest studiu e un capitol — ne interesează pe noi, întrucât Gepizii au fost singuri elementul politic permanent în cuprinsul Daciei.

Gepizii s-au așezat statonic în Dacia pe la jumătatea secolului al III-lea d. C și au îmbrățișat creștinismul în sec. V. Ei aveau la început aceiași zei ca celealte popoare germanice din Nord, adică cu Ostrogoții și Visigoții. Resturi de paganism vechi-german cu colorit nordic au rămas până azi la Români din Dacia, ca moștenirea delor. Gepizi.

Așa e credința în „Ele”, cu hora elelor, care se chiamă în vechea

daneză : elle dans. Apoi credința în „Ştîme“ a comorilor, a băii, etc., „lașma“ e de aceeași origine geopolitidă.

Gepizii își îngropau morții cu haine de preț, giuvaeruri, unelte, vase, dar fără arme. Mormintele gepide se deosibesc ușor de cele vandale din ținuturile noastre, dar foarte greu de cele gotice. După trecerea la creștinismul arian a Gepizilor, aceștia păstrează încă din paganismul lor multă vreme. În timpul lui Justinian se spune că Gepizii erau creștini arieni. Ceea ce se poate afirma cu siguranță, este creștinarea lor la scurt timp după anul 454, după distrugerea puterii Hunilor. Confesiunea ariană a Gepizilor era identică cu arianismul omoeic, o formă indulcită și moderată a arianismului propriu zis. Această confesiune a fost a cătorășirii seminții gotice, cum și a tuturor Germanilor răsăritenii.

Existența națională a Gepizilor în Dacia se continuă încă trei sute de ani după căderea regatului gepid din 571. Arianismul lor a trebuit să cedeze probabil ortodoxismului în Dacia, în vreme ce frații lor Visigoții și Longobarzii adoptau în Italia și Spania catolicismul.

Urme gepide în terminologia creștină a Românilor nu există.

Istoria Românilor din Dacia Traiană, de A. D. Xenopol, apare în a treia ediție, sub îngrijirea D-lui Prof. I. Vlădescu, asistent la Universitatea din București. Deocamdată au ieșit primele două volume din 14, cuprinzând: I Dacia

ante-romană și Dacia romană, și II Năvălirile barbare.

Monumentala operă a lui Xenopol apare definitivă, aşa cum autorul o lăsase, cu adăogirile și cercetările sale în 1913, întru nemic alterată în planul și concepția sa generală, din respectul datorit acestui mare istoric și filosof al nostru. Căci, cum bine zice D-l Vlădescu, „valoarea operei lui Xenopol costă în primul rând în „În-tregul“ în care el a știut să organizeze faptele expuse“. De aceea D-sa se mulțumește a adăuga la finele fiecărui volum, o listă a lucrărilor ieșite de la 1914 până azi, care ar trata aceeași parte a materiei, dând în esență și ideile emise și rezultatele la care ajung acele cercetări citate, fără a le discuta.

Ambele volume sunt tipărite frumos și îngrijit în editura „Cărții Românești“, care își face prin aceasta o cinste. Să-i fim în deosebi recunosător Domnului profesor Vlădescu pentru tipărirea într-adevăr satisfăcătoare a monumentului nostru național, care este Istoria Romanilor din Dacia Traiană, al răposatului Xenopol.

Probleme bănățene de P. Ne-moianu, Tip. Națională, Lugoj 1925, sunt o seamă de articole ce autorul a publicat mai întâi în „Tara Noastră“. Ele cuprind observații și constatări a unor stări de fapt, cu critica lor și cu propunerile de soluționări a unora din ele. Multe ridică vălul ce ascunde cutare „afacere“ politiciană murdară, infierând — dar fără patimă și violență — pe rău făptuitorii pro-

fitori de răsboiu ca și de timp de pace. Citez astfel articolele : *Societatea Recița, Comunitatea de avere*. Altele sunt note informative interesante, cu observații foarte juste, cum e bunioară în *Tendințele politice ale Șvabilor, Timișoara, Lugojul și celelalte*.

Recomandăm atenției cititorilor noștri această carte.

Elementul slav în dialectul aromân, de Th. Capidan, profesor la Universitatea din Cluj, e o lucrare tipărită de Academia Română, care a premiat-o cu premiul Năsturel-Herăscu pe 1924.— Elementul slav e destul de numeros în dialectul aromân; o parte din el e mai vechiu, căci a pătruns în limbă în epoca în care Aromâni erau în continuitate geografică cu frații lor Români; altă parte e cel care a intrat în vorbirea Aromânilor după ce ei s-au despărțit de trunchiul principal. Se indică apoi după ce anume criterii se poate deosebi dacă ceea ce element slav e din prima sau din a doua perioadă, Capitolele „Schimbări fonetice“ și „Schimbări semantice“, „Influențe gramaticale“, „Caracterul elementului slav și vechimea lui“ aduc noi prețioase contribuții originale în domeniul acesta cam puțin explorat și dovedesc temeinicia serioaselor cunoștințe în slavistică a autorului, cum și spiritul științific în care e concepută opera.

D-l Capidan spune că, potrivit considerațiunilor istorice și lingvistice pe care le enumără, „elementul slav a început să pătrundă în limbă română în perioada stră-

veche, prin urmare înainte de sec. X, fără ca să ne putem suține pe scara veacurilor mai sus de cât sec. VIII“. Influența slavă asupra dialectului aromân este mai mult de origine bulgărească și mai puțin sârbească.

Un lexic la sfârșit înfățișează, spre ilustrarea ideilor susținute de autor, termenii aromâni de proveniență slavă de toate soiurile.

Exposition de l'Art roumain ancien et moderne, Catalogue des œuvres exposées. Paris, Imprimerie Georges Petit, 1925. — O carte-album elegantă în înfățișarea ei, cu un tipar frumos și 24 de planșe bine reproduse, îmbrăcată într-o copertă prezentată simplu și artistic, cu un frontispiciu în roșu și negru ca din vechile noastre tipărituri ale secolului al XVI-lea și slove stilizate.

Expoziția, care a fost deschisă la 25 Mai în Sala muzeului Jeu de Paume din grădina Tuileriilor, e pusă sub înaltul patronajului al suveranilor noștri și al Președintelui Republicei franceze și a fost organizată — cum spune catalogul — de către Departamentul Școalelor străine din Muzeul Național Luxembourg, cu concursul Fondației Prințipele Carol și al Societății „Amicii României“. Ea cuprindea 9 săli. Lucrările expuse — alese mai întâi de comitetul român din București, apoi supuse unei noi selecționări de cel francez din Paris — au fost strânse de la Instituțiunile publice și private, cum și dela un număr de particulari, cari au împrumutat din operaile și colecțiunile lor.

Un cald și pios articol de omagiu pentru Léonce Bénédite, membru al comitetului francez de organizație, care a murit în ajunul deschiderii expoziției, precede articolul D-lui Henri Focillon despre *Arta și Istoria în România*. D-l G. Balș vorbește apoi despre *Arta veche*, iar D-l I. Cantacuzino despre *Pictura modernă* în țara noastră, ambele expuneri din urmă fiind însotite de către un catalog al obiectelor înfățișate publicului. Partea privitoare la arta noastră veche consemnează: frescuri din sec. XIV, XV și XVI, icoane din sec. XVI, XVII și XVIII, sculpturi bisericești în lemn din sec. XV până la mijlocul sec. XVIII, apoi numeroase țesături în raport cu cultul nostru și odăjdii felurite din aceeași vreme, ca și odoarele diverse bisericești, giuvaeruri, obiecte de cult, și minunate legături de cărți ale epocilor vechi. Grupul lucrărilor de artă modernă cuprinde aquarele, desenuri, stampe și picturi, împărțite în două: artiștii morți — ca secțiune retrospectivă — și artiștii în viață. Din cei d'intâi sunt reprezentați Grigorescu, Luchian, Aman și Andreeșu; din contemporani: Cecilia Cuțescu, Iser, Rodica Maniu, Pătrașcu, St. Popescu, Schweitzer, Sirato, Steriadi, Titi Stoinescu, H. Teodoru, Bunescu, St. Dimitrescu, Ghiață, G. Mirea, Mutzner, Paladi, El. Popea, Ressu, Strâmbu, Tonită, Teodorescu-Sion și Verona. Sculptura prezintă pe Boambă, Călinescu, Irina Codreanu, Marg. Cosăceanu, Han, Jalea, Mădrea, D. Mirea, Paciurea, Severin și Storck. O sală deosebită e re-

zervată artei noastre populare, mărginită — din necesități — la scoarțe, țesături, broderie și olărie.

Darul Voevozilor, un act în versuri, de Lt. Ștefan Bălcescu, edit. „Ramuri“ Craiova 1925, este o fantezie în formă teatrală, compusă și jucată la Arad în anul Încoronării M. L. Regele și Regină României.

Lucrarea de față trebuie considerată drept ceea ce însuși, bănuiesc, autorul a gândit să facă: o piesă ocasională, în care forma dialogată și perindarea personajilor istorice din trecutul țărilor noastre, să suplimească acțiunea ce lipsește. În ton firesc retoric, uneori prea declamatoriu chiar, și câteodată nepotrivit de familiar, voevozii și eroii noștri naționali povestesc din visurile și isprăvile lor și pun de topesc coroanele lor domnești, împreună cu sâcurea lui Mihai, spada lui Tudor și pistolul lui Avram Iancu, pentruca din ele să făurească pentru ziua cea mare din 15 Oct. 1922 coroana primului rege al României de azi.

Previu pe cititorul neorientat în destul în literatură noastră contemporană, că nu trebuie să-și închipuie un moment că ușoara versificație din cărticica de față ar da măsura talentului înțărului scriitor craiovean. Cine vrea să descopere pe poet în finețea sensibilităței sale și în nota sa de sănătos tradiționalism, să-i citească poezile pe care le-a risipit până acum prin diferite reviste, și pe care dorim să le vedem cât mai curând strânsă în volum.

Poezii de Grig. Alexandrescu, apar într-o ediție nouă, la „Cartea Românească”, cu o introducere, biografie, note și indice alfabetice, de Prof. Gh. Adamescu. E primul volum din operele complete ale acestui clasic al nostru, pe care harnicul D-l Adamescu își propunea le publica. Ediția de față e trasă după ultima publicată de autor în viață, cea din 1863, de care avem dreptul a presupune că, fiind selecționată, rânduită și corectată la tipăritură de poet, înfățișează pe Alexandrescu aşa cum el vrea să apară înaintea publicului. În adaosul dela urmă, D-l Adamescu a pus și bucățile ce lipsesc din ed. 1863, și care sunt de folos cercetătorului literar, ca și lista cronologică a apariției acelor poezii. Partea a doua a volumului ne dă „Memorialul de călătorie”.

Antologia poetilor de azi, alcătuită de I. Pillat și Perpessicus și tipărită de „Cartea Românească”, prezintă azi primul volum al acestei culegeri, într-o înfățișare simpatică. Ea cuprinde, în chip alfabetic, bucăți de versuri—mai mult sau mai puțin versuri—după o rânduială alfabetică, începând cu D-l Felix Aderca și sfârșind cu D-l Emil Isac.

În ce privește alegerea scriitorilor cari au fost admisi în acest panteon poetic, aş avea de obiectat ceva. Dacă numărul celor înscrise se putea foarte bine reduce prin înlăturarea celor ce nu pot pretinde a fi considerați ca poeți doar fiindcă au tipărit câteva poezii de valoare îndoelnică în vre-o gazetă or revistă de cenușă, —

el s'ar fi putut tot astfel și lărgi, însă nu pentru indulgență în apreciere, ci pentru o dreaptă judecată—cum ar fi cazul pentru poetă din Ardeal Maria Cunțan, spre a nu pomeni decât de o femeie, care e, incontestabil, un poet.

Cât pentru selecționarea bucătilor din această antologie, suntem foarte nedumeriți. Căci dacă e vorba ca să înfățișeze în linia ei generală îndrumarea poeziei românești de astăzi și notele ei caracteristice, socotesc că se face o mare nedreptate acestei literaturi contemporane, care în generalitatea ei e superioară mostrelor aci prezентate, din punct de vedere estetic și etic chiar. Iar dacă trebuie să luăm de bună afișația din prefață a autorilor volumului, că, „ea (antologia aceasta) ne denunță gustul compilatorului”, — noi credem că poeții Pillat și Perpessicus, pe cări îi prețuim, se calomniază. Afară numai dacă cu bună știre au intenționat să „asasineză” pe cătare scriitor, prin chipul cum nici l-au prezentat, adică alegând din versurile sale tocmai ce a fost mai trăsnit! Căci dacă am admite că geniul se atinge căteodată cu nebunia, apoi de sigur că nu trebuie să pregetăm a distinge și a arăta o preferință între manifestările talentului și acele ale scrântelii — fie aceasta din urmă și opoză, sau efect al unui trecător curenț maladiv al modeli de import nemțesc post-bolic.

Pentru a pune în evidență ce s'a putut omite și ce s'a putut admite conform unei greșite selecționări, reproducem aci mai întâi o

poezie pe care Maria Cunțan — bolnavă și nenorocită într'un spital din Capitală — o trimisese nu de mult unei gazete de provincie, apoi începutul unei alteia, pe care o extragem din *Antologia poetilor de azi*.

C A N T E C

Ramură de colilie
Aplecată spre pridvor,
Spune-mi taina ta și mie.
Cum aş vrea și eu să 'nflor!

Sculără-te de ninsoare
Peste mine rămurea,
N'äm fost niciodată 'n floare,
Nici în primăvara mea!

Maria Cunțan.

U V E D E N R O D E

La râpa Uvedenrode,
Ce multe gasteropode!
Supra sexuale,
Supra muzicale.
Gasteropoz,
O, limpezi rapsozi!
Moduri de ode;
Ceruri-esarfă;
Antene în harfă:
Uvedenrode,
Peste mode și timp:
Olimp.

Ion Barbu.

La viitoarea ediție a *Antologiei*, nădăduim că va presida un spirit de mai largă echitate față de poeții cei vechi și recunoscuți, și o selecționare mai judicioasă a celor mai noi, dintre cari mulți n'au isbutit încă a ieși din umbra bisericuței ce i-a văzut născând.

Dumitrachi Varlaam, de George Pascu (Extras din Convorbiri Literare, April 1925), este autorul unei „Istorie a Țării Rumânești dela 1769—1774), publicată de V. A. Urechiă. Despre per-

soana puțin cunoscută a acestui cronicar ne adună știri profesorul dela lași, cum ce anume dregătorii a avut și la ce fapte politice a fost părtaș. Odată a fost delegat de boeri și Mitropolit la 1774 să se ducă la Poartă și să ceară Domn pământean și administrație proprie, împreună cu Costandin Coroșcu; acesta bolnăvindu-se, fu înlocuit cu olteanul Hagi Stan Jianu, biv vel medelnicer (de care se vorbește în articolul D-lui Obedeanu din acest număr). Se pomenesc de voluntirii arnăuți — stupai — cari au prădat la 1770 mahalalele Bucureștilor „întinzându-se și peste Olt la trei județe“.

Cartea cuprinde memorii despre Ocupația rusească din Muntenia dintre 1769—1774.

Limba are multe grecisme, dar și ceva italianisme, întrebunțând câțiva termeni din latinește, ba chiar și expresii din turcește, căci Dumitrachi Varlaam era om învățat, știind latinește, italienește, turcește și grecește.

Meglenoromâni. Istoria și graiul lor, de Th. Capidan, 1925 Ed. Acad. Rom.—Lucrarea de față este cel mai complet studiu ce posedăm până azi asupra dialectului meglenitic, din întreitul punct de vedere linguistic, istoric și etnografic. Ea ar fi primul volum, al doilea cuprinzând: Literatura populară meglenoromână, iar cel de al treilea: Dicționarul etimologic al acestui dialect.

La 'nceput autorul arată așezarea acestor români întărită de la nordul Salonicului. Ei între ci se numesc „Vlași“ și sunt în ma-

joritate trecuți la islamism. Azi locuiesc orășelul Nânta și alte zece comune: Lugunja, Birislav, Huma, Oșani, Liumnița, Cupa, Tânareca, Barovița, Coinsco și Sirminina — în ultimele trei sate locuitorii fiind bulgarizați.

Locuința lor e simplă, adică de piatră și cu mai multe încăperi. Ca hrana sunt oameni sobri Românilor acestia; ei mănâncă pâine de secară, mălai, legume multe și preparatele lăptelui, carne puțină, beuturi spirtoase deloc.

Portul Meglenoromânilor aduce cu cel bulgăresc, iar la Nânteni e la fel cu cel turcesc.

Familia e strânsă, iar obiceiurile patriarhale. Sentimentul lor religios e mai puternic ca la Aromâni. În credințele lor au și împrumuturi dela Bulgari.

Băieții se însoară pe la 15—18 ani, fetele fiind chiar mai mari. Zestrea o aduce în casă bălatul — care o dă socrului — și nu fata.

Ocupația principală a acestor frați pierduți este agricultura în primul rând, apoi păstoritul, cultura gogoșilor de mătasă și îngrijitul albinelor.

În privința originii lor, D-l Capidan crede, contrar D-lui O. Denșușianu, că Megleniții nu sunt o colonie dacoromână trecută peste Dunăre, ci că „ei aparțin grupului de Români din sudul Dunărei, făcând parte odată din acei Români din cari au ieșit și Aromânil“¹. Această concluzie o scoate autorul din cercetarea trăsurilor fundamentale specifice ale dialectului meglénitic, care sunt la fel cu acele

ale dialectului aromân. D-sa însă nu merge până la a considera pe Megleniți chiar de Aromâni. D-l Capidan stabilește prin amănuntele sale cercetări, că graiul meglénitic reprezintă un dialect deosebit de cel dacoromân și de cel aromân, având particularități, dintre care unele îl apropie de unul și altele de celălalt dialect. Tânăr seamă de împrejurările în care s'a născut și s'a dezvoltat poporul românesc, graiul său a trebuit să se despartă în două: „zona de nord, pentru Românilor nordici, din cari au ieșit Dacoromâni, și din aceștia mai târziu s'au desprins Istrioromâni, și alta de sud, pentru Românilor sudici, din cari au ieșit Aromâni și Meglenoromâni“. Aceștia din urmă au rupt contactul cu Dacoromânilor mult mai târziu decât Aromânilor, și au coborât în Meglen tocmai prin sec. XII, dacă nu chiar în al XIII-lea.

Epigrame, de Cincinat Pavelescu, apar în ultimul moment, într-o frumoasă și originală înfățișare artistică, tipărite la «Ramuri». Volumul cuprinde vre-o 100 de epigrame și improvizări pe rime date, moștră incompletă și încă palidă a acestui spiritual epigramist, care și-a risipit cu generozitate pe toate drumurile din verva și din duhul său veșnic treaz și neobosit.

Cel puțin două deszini din epigramele lui Cincinat Pavelescu vor rămâne printre cele mai bune care s-au scris până azi în românește.

C. D. Fort.

Cronica Revistelor

Dreptul Nostru.—O nouă revistă apare dela 1 Ianuarie în Craiova, o revistă de cultură și de profesie a medicilor veterinari. Apare lunar sub direcția D-lor Ștefan Bosie, David Petrescu și Hrist. Buiculescu.

Numele directorilor era fără îndoială o chezăsie de seriozitatea și oportunitatea unei asemenea reviste. Cuprinsul celor șase numere apărute deja ne dovedesc însă că comitetul de direcție a înțeles să facă din această revistă mai mult decât un organ de cultură și profesie. Au dat revistei și un caracter de revistă de popularizare, în special a cunoștințelor zootehnice și veterinare. Ideia este fericită. Animalul n'a fost până acum pentru sătean decât un tovarăș de suferință, un îndemn de întrecere la răbdare și la tragere din greu. Când un țăran își cumpăra o perche de boi, nu se știa bine dacă boii intrau în serviciul omului, sau omul într'al boilor. El n'a putut până acum să se bucure de animal. Azî când, grație revoluției noastre agrare, omul începe să poată, el nu știe ce trebuie să facă spre a se bucura de prețulosul aport al animalelor.

Revista „Dreptul Nostru” va complecta acest gol. I-l dorim din toată inima.

Dr. L.

Revista Arhivelor, I, No. 2, publicată sub îngrijirea D-lui C. Moisil, Directorul Arhivelor Statului. — **Importanța Arhivelor vieneze**

pentru *Istoria Românilor*, de Virg. Zaborovschî, după considerațiuni generale asupra concepției de stat și monarhiei, aşa cum reiese din istoria ei, arată că România nu a procedat destul de bine atunci când delegația sa a negociat cu cea austriacă în privința documentelor privitoare la istoria noastră, aceasta din lipsa unei concepții juridic-politic a chestiunei. S'au făcut greșeli din ignorarea sensului istoriei noastre. Spre a îndrepta ce am stricat, autorul vede o soluție fericită în înființarea unui Institut român de studii pentru arhive, la Viena. — *Un nou sistem de catalogare a arhivelor*, de Dr. Andrei Verres. Ca model de arhivă sistematică și utilizabilă se dă acea a Vaticanului, unde formalitățile de implement sunt aproape nule și obiectul cerut se poate obține imediat. Sistem bun este și acel al rânduirei materialului arhivalic într'o singură serie cronologică, ca la Viena, și mai bun încă la B.-Peșta. Sistemul autorului, mai practic, cel introdus de d-sa în Arhivele Muzeului ardelen din Cluj în 1903, e următorul: a alcătuit mai întâi o colecție principală din toate actele, documentele și scrisorile, fiecare pus într'o coală de hârtie pe care e scris data și locul de emanație al actului (cu traducerea lor în data calendarului de azi) și păstrate în cutii de tinichea în ordine cronologică. S'au catalogat apoi toate aceste hârtii, fiecare cu fișă

el, cu toate indicațiile, alfabetic, reușind a da cercetătorului posibilitatea de a se orienta în chestiunea ce-l interesază. Sistemul practic și expeditiv al D-lui Veress se recomandă oricarei arhive, mai ales celor mici din provincie. — *Arhivele rusești din Cetatea Albă*, de Gr. Avakian, arată vinovata ne-păsare și prostie a autorităților care au vândut pentru 350 lei întreaga arhivă a văii rusești din Cetatea-Albă, deși ea cuprindea informațiuni și acte de mare importanță pentru istoria culturală a Basarabiei noastre. Așa s'a petrecut și în alte orașe. La Craiova, Primăria noastră a scos toată hârtia vechilor sale arhive din veacul trecut și, ducând-o pe maidanul gunoaielor, i-au dat foc. Și nu sunt trei ani de când s'a întâmplat asta! — *O arhivă centrală la Craiova în 1838* a vrut să se înființeze în vremea aceea pentru cele 5 județe oltene de către Departamentul Logofeției Dreptăței din București, după cum arată D-l T. G. Bulat. Autoritatea din capitală cerea Episcopului Neofit al Râmnicului, atunci așezat la Craiova, să-i afle două odăi boltite, spre a înființa acea arhivă. Arhie-reul le află la Bis. Obedeanu și comunică dimensiunile camerelor. Ce va fi fost mai pe urmă, ca urmare a acestui schimb de scrisori, nu știm. — *Despre Neamul Cantemireștilor* aduce noi lumini D-l Sever Zotta, identificând pe un „frate” necunoscut al lui Vodă C. Cantemir, un Iordache. — D-l I. C. Filitti ne informează despre *Schitul Aninoasa-Cislău (Buzău) și Neamul Doamnei Neaga*, so-

ție a lui Mihnea Vodă Turcitu. — *Din trecutul boierimei românești* ne desprinde D-l N. H. Vlădescu pe unul din mădularele neamului său: vel-comisul Șerban Pârvu Vlădescu. — D-l C. Moisil ne dă studiul său despre *Bule de aur sigilare dela Domnii Țării-Românești și ai Moldovei*, cercetare extrem de interesantă asupra unei lături a sigilografiei naționale, cu câteva planșe — Urmează o serie de documente, dintre care cităm două acte în latinește dela Mihai Viteazul (colecția M. Săulescu), iar la urmă interesantele notițe din *Miscellanea*.

L'Europa Orientale, V, 5, Roma, se ocupă în acest număr aproape exclusiv de Ungaria, începând cu un studiu asupra romancierului Mauriciu Jokai, amicul din tinerețe al poetului Petöfi, de Franz Zsigmond; vin apoi traduceri din o sumă de pagini de însemnări lăsate de Jokai și traduceri a cătorva scurte povestiri. — La urmă se vorbește de comerțul Ungariei în 1924.

In numarul 6, A. Palmieri cercetează chestiunea patriarhului rusesc redeschisă dela 1912 și rolul fostului mitropolit al Moscovei Tihon, în confuziunea care domnește și în biserică rusească, după cum și în toată viața acestui popor bătut de Dumnezeu. Se publică și testamentul patriarhului Tihon. — Un lung studiu este rezervat apoi poetului romantic cecoslovac K. H. Macha.

Revista de Segunda Enseñanza III, 16, Madrid, face o an-

chetă asupra chestiunii libertăței învățământului, expunând punctul de vedere și opiniunea redacției în această privință. — Articole de filologie și studii literare, apoi descrieri de excursii școlare, cu fotografii de grupuri de școlari și monumente vizitate.

Convorbiri Literare, an. 57, din Mai, cu scrisori de ale lui Titu Maiorescu și Al. Odobescu, cuprinde deosebit de interesantul articol : *Invaziile Tătărești până la întemeierea Principatelor*, de D-I P. Georgian. Cea din urmă dintre aceste invazii prezintă pentru noi o deosebită însemnatate, fiindcă „ea a făcut posibila întemeierea Principatelor“. Regele Andrei al II-lea al Ungurilor alungă pe Cavalerii Teutoni din țara noastră prin 1225, iar după aceea dă ținutul Loviștei lui Corlardus, comite de Tâlmaciu, pe care danie o confirmă în 1625 și Ștefan V. Probabil, zice D-I P. G., că tot atunci i se va fi dăruit și ținutul Câmpulungului, în scopul apărării trecătorii Branului.

În 1233 Andrei al II ocupa și ținutul Severinului, instituind aci un banat, cu un ban ungur. În 1241 Tătarii pătrund la noi, împingând pe Cumani peste Dunăre în împărăția vlaho-bulgară a Asăneștilor ; ei veneau dinspre miază-noapte, din Ardeal. O ceată din ei trecuă în Muntenia, probabil prin pasul Bran, și bat pe Kara-Ulaghi (Vlahi-Negri) supuși ai voevodului Seneslau ; altă ceată veni prin țara Făgărașului, coborând în țara Ilaut (Oltenia), unde fură bătuji de Beseremban, cum grăiesc cronicile. În

1241 Ungaria și ținuturile românești de ambele laturi ale Carpațiilor erau ocupate de Tătari, cari făcuseră mare prăpad. După trei ani se retrag, lumea se reface încet. Politica de acaparare ungurească reîncepe și ea : Bela IV face danie Cavalerilor Ioanișii țara Severinului, pământ care nu era al lui, cu cele două voevodate — al lui Ioan și al lui Fărcaș. Voievodatul lui Lyton din regiunea Oltului și cel al lui Seneslau din „Cumania“ rămâneau însă voevodii lor. Așa dar în 1247 Vlahia nu mai făcea parte din imperiul româno-bulgar. Posesiunea donației făcută Ioanișilor n'a fost însă efectivă, ci doar pe hârtie. Țara Severinului rămâne cauză de pri-cini între Unguri și Bulgari. Aceștia sub Const. Asan II devasteză banatul Severinului, așa că Ioanișii nu pot veni să-și ia în posesie donația. Sub Sventislav în 1622 altă pustiire a banatului românesc. Sub Ladislau Cumanul, voievodul Lyton cu frații săi ocupă voievodatul lui Seneslau și părți din ale Severinului. În lupta dela Turnu-Roșu cu Ungurii, Lyton cade ucis și frate-său Barbat e prins. În banatul Severinului e numit ban Laurentius La 1301, cu stingerea dinastiei arpadiene începe decăderea regatului unguresc. De slăbiciunea lui profită voevodatele românești, care se întăresc, mai ales acel al Ardealului. Dela Basarab, urmașul lui Lyton, se încuscrește voievodul român cu țarul Bulgarilor și cu craiul Sârbilor, stabilind oalianță contra Ungurilor mai cu seamă. Când Carol Robert

vrea să-și impună cu armele drepturi de vasalitate față de Domnul Țării românești, o sfârșește rău la Posada, de când Basarab Vodă ia titlul de „Domn singur stăpânitor“ și întemeiază Principatul Țării-Românești, fapt pe care năvălirea Tătarilor l'a făcut posibil.

Numărul de Iunie cuprinde între altele cercetarea D-lui Papacostea: *O interpretare a operei lui Eminescu și interesantul articol: Cum se poate face o recenzie*, de D-l I. Vladescu.

Numărul de Iulie-August ne informează, prin pana D-lui Tzigara-Samurcaș, despre *Expoziția românească din Paris*. Considerațiunile generale care se întregesc în acest articol au deosebită importanță, autorul lor fiind între cei d'intâi cari au organizat această expoziție, cum a organizat și pe acea din Roma la 1911. — Despre *Capela Cantacuzinească din Viena*, de lângă Meidling, — Moldauer Kapelle — dă știri D-l Dr. M. Popescu. Acolo se adăpostea până la 1785, crucea de stejar a lui Șerban Cantacuzino, făcută la 1683, când Domnitorul român își așezase tabăra munteană, când cu asediul Vienei de către Turci. — Menționăm și: *Credința în dezvoltarea sufletului omeneșc*, de Marcela Nicolau. — Cronică felură și recenzii multe și judicioase.

Peninsula Balcanică, III, 3-4, care apără vitejește interesele românești din Balcani, pe care diplomația noastră mânușată nu știe or nu vrea să le proteagă, aduce cu fiecare număr al său lista de

crimele făptuite în potriva nemului nostru în bloc, și în parte asupra atâtior mii de nenorociți Români căzuți în robie grecească, sârbească sau bulgărească. Acest organ de publicitate — organ al conștiinții naționale — arată cum pe deasupra acordurilor ipocrite ale ministerelor de externe, pe deasupra vizitelor de politeță între oficialități și chiar pe deasupra încusirilor văstelor mandrei noastre coroane cu familii balcanice, se sacrifică în fiecare zi bucăți din trupul nostru prin asasinatul moral care este răpirea limbei materne, a școalei și a bisericiei naționale, tot așa ca și prin uciderea individuală și bine organizată cu satârul balcanic.

Din ultimele numere s'au introdus și pagini literare în revistă. De la numărul viitor „Peninsula Balcanică“ va deveni și un organ pentru literatura, arta și știința Românilor de pește hotare, în special a Aromânilor.

Buletinul Monumentelor Istorice, No. 41, se deschide cu articoulul D-lui N. Iorga, despre *Mănăstirea din Văleni-de-Munte*, reclădită pentru ultima dată în 1806 și puțin prefăcută la începutul veacului nostru. Frescurile, cum se vede din cele reproduse, sunt remarcabil de frumoase. De asemenea pisania și bucățile de sculptură, ca și ușile, ce s'au păstrat din biserică din sec. XVIII, apoi crucile de lemn și mai vechi, candelabrele, cum și Liturghierul manuscris din veacul al XVI-lea, din care se dau două minunate specimene de pagini cu fruntar în-

florit și inițiale împodobite.—Despre *Mănăstirea Golia din Iași* dă o schiță istorică D-l Sever Zotta, iar D-l arhitect N. Ghika-Budești înșățează un studiu arhitectonic al bisericii.

Tara de jos, II. 6-8, publică articolul plin de miez al D-lui Mih Dragomirescu: *Regionalismul Literar*. D-sa constată că „literatura noastră din centrele mari s'a contaminat de idealurile și metodele politice, de idealurile și interesele comerciale“. De aci judecata lor părtinitoare or pătimășă în aprecierea unei acțiuni sau opere literare, după cum aceasta pornește dela coasociat de partid or gașcă literară, sau dela un adversar. Pentru ceilalți rămâne ignorarea desăvârșită. „Idealul literar, a cărui flacără curată nu poate arde, cum zice D-l M. D. nici la Capșa, nici la Tușli“, nu se mai găsește în cenuaclurile mărilor reviste. Si cu toate acestea marea și curatul ideal există undeva. Realizarea lui însă nu se va înfăptui decât din contopirea într'un singur fascicul al tutelor razelor curate, pe care îl reprezintă azi revistele provinciale“.

Junimea Literară, XIV, 1-3, cuprinde între altele *Pirandellismul*, de Cl. Isopescu.—*Poezia contemporană*, în care D-l Eug. Popantzu notează obiectiv câteva observații, exemplificând aprecierile și interpretările sale cu privire la o seamă de poeți de ai noștri din generația de astăzi. — Câteva pagini despre scriitorul bucovinean *Em. Grigorovitz* semnează D-l

C. Loghin. E bine că se amintește de acest povestitor și înșătilor de schițe și privilești din Bucovina, care ne vorbea prin glasul său în epoca frumoasă a „Semănătorului“. — Foarte interesante sunt cele două manuscrise: *Un Mineiu și Rânduiala Sf. Ilie*, certeate de D-l Dr. Vlad Pașchivschi. Ambele în limba slavonă, par a fi scrise la mănăstirea Sf. Ilie de lângă Suceava în secolul al XVI-lea. Prezintă specială însemnatate filigranele hârtiei acestor manuscrise și anume: marca înfățișând un porc — foarte rară — deci din fabrica din Schweidnitz-Silezia. Considerațiunile cu privire la chesuriile filigranelor vor interesa mult pe specialiști. Studiul lor duce la dovedirea unor raporturi comerciale, directe or indirecte, între Moldova și Silezia pe la începutul sec. XV. Pe de altă parte aceste manuscrise demonstrează că a fost pe vremuri și la mănăstirea Sf. Ilie o activitate culturală nebănuitură încă de noi.—D-l Dr. Nelly Simionovici ne înșățează, însoțit de o gravură, un soi nou de covor: *Covorul-icoană*, din Muzeul industrial din Cernăuți, și care e vechi de aproape un secol.

Infrățirea Românească Cluj, I, din care au apărut până acum 7 numere, poartă ca motto următoarea făgăduială: „Vom lovi deopotrivă în străinul parazitar și în românul necinstit și înstrăinat“. Cățiva profesori universitari și alți naționaliști sprijinesc cu condeiul și cu autoritatea lor morală acțiunea întreprinsă de acest vrednic organ de luptă pentru deșteptarea

conștiinței și stimularea energiei naționale. În paginile „Infrățirei românești” se denunță opiniunei publice românești orce faptă sau tentativă individuală or colectivă a străinilor din afară și din lăuntrul Tării în potriva bunului renume sau a intereselor naționale, cu sau fără — mai totdeauna însă cu — concursul acelor proaspeți cetățeni de formă, dar dușmani de fapt, care formează balastul locuitorilor României de azi. Tot aici se atrage atenția asupra pericolului înstrăinării presei dela noi, pusă în serviciul unor alte idealuri și

interese decât a celor românești.

Ritmul Vremii, revistă literară, critică și socială, apare în București dela Februarie, odată pe lună. Aci s'a strâns un mânunchi de tineri universitari, cari sub îndrumarea bună a profesorului Mih. Dragomirescu, au pornit cu pasul drept. Căci Tânăra lor revistă se impune atențunei prin selecțiunea materialului publicat, cum și prin seriozitatea și obiectivitatea aprecierilor în materie de critică literară și socială.

C. D. F.

Noutăți literare și științifice

Din editura „Cartea Românească” au apărut:

- Schițe și Nuvele*, de Victor Crăescu, 50 lei.
- 44 zile în Bulgaria*, de M. Sadoveanu, 60 lei.
- Poezii și Memorial de călătorie*, de Gr. Alexandrescu, 50 lei.
- Curcanii*, comedie de Th. D. Speranția, 8 lei.
- Pagini alese din Scriitorii români*, à côte 3 lei.
- Biblioteca Cunoștinții folositoare*.
- Biblioteca Agricolă populară*.
- Biblioteca Minerva*.

In editura „Ancora”:

- Pentru România Mare*, de N. Filipescu, 40 lei.
- Pentru Intregirea Neamului*, de N. Iorga, 50 lei.
- Principesa Moruzof*, de V. Eftimiu, 75 lei.
- Minurile Maic和平 Domnului*, de P. Stănescu.

Alte edituri:

- Epigrame*, de Cincinat Pavelescu (Ed. Ramuri).
- Scoala activă* (partea I) trad. după A. Ferrière.
- Vîtorul inteligenței*, trad. din Ch. Maurras.
- Cântări Naționale*, în Bibl. „Semănătorul” Arad.
- Câțiva scriitori*, de Al. T. Stamatiad.
- Aspecte din munții Apuseni*, de Traian Mager.
- Versuri*, de A. Cotruș.
- Spiru Haret*, organizatorul învățăm. național. de Z. Sandu, Sibiu.

Reviste și ziare primite la Redacție

Reviste : *L'Europa Orientale* (Roma), V, 5 și 6.—*Bulletin de la Soc. Gén. d Education* (Paris), LVI, 5, 6.—*L'Art à l'Ecole* (Paris), XVII, 95.—*L'Athénée* (Liège) IX, 9.—*Unione Storia ed Arte* (Roma), XVIII, 106.—*Revista de Segundo Ensenanza* (Madrid), III, 16.—*The A. M. A.* (London), XX, No. 1—5. — *Buletinul Soc. de științe din Cluj*, tom. II, fasc. 3.—*Viața Românească*, XVII, 6, 7.—*Con vorbiri Literare*, LVII, 7—8.—*Buletinul de Informații al Muzeului Botanic din Cluj*, V, 1—2.—*Revista generală a învățământului*, XIII, 5, 6. — *Lamura*, VI, 5—6. — *Democrația*, XIII, 5, 6. — *Gândirea*, V, 1, 2. — *Junimea Literară*, XIV, 1—2. — *Gândul nostru*, IV, 1—4. — *Natura*, XIV, 6, 7. — *Transilvania*, LVI, 7—8. — *Graiul nostru* (Bârlad), I, 1—6. — *Peninsula Balcanică*, III, 3—4. — *Tara Noastră*, VI, 32, 33. — *Tara de jos*, II, 6—8. — *Revista Moldovei*, V, 10. — *Ritmul vremii*, I, 5—6. — *Tudor Pamfile*, III, 5—8. — *Comoara Satelor*, III, 6. — *Căminul* (Focșani), I, 1—4. — *Revista științifică „Adamachi“*, XI, 2. — *Educația*, VIII, 2. — *Cosinzeana*, IX, 14. — *Roma*, V, 5—7. — *Cele trei Crișuri*, VI, 6, 7. — *Societatea de mâine*, II, 32—33.—*Mișcarea literară*, II, 36—37.—*Foaia Tinerimei*, IX, 15—16. — *Tara Voevozilor*, I, 11.—*Omul Libér*, II, 3—5. — *Lumea*, I, 34—35. — *Miorița* (Galați), III, 7—10. — *Freamătuł*. (P.-Neamțu), I, 2—3. — *Revista Noastră* (Cluj), VI, 1—6. — *Prietenul nostru* (C.-Lung), IX, 5—6.—*Gazeta Școlii* (Botoșani), II, 9—10. — *Revista Teologică*, XV, 7.—*Infrântarea Româncască* (Cluj), II, 1—7. — *Clipa*, III, 90—95. — *Ideeа Europeană*, VI, 172. — *Salonul Literar* (Oradea), I, 1.—*Universul Literar*, 32—33.—*Adevărul Literar*, VI, 245. — *Ziarul Științelor și al călătoriilor*, XXIX, 34. — *Gazeta Scoalei active* (Dej), I, 4—5.

Ziare : *Gazeta Maramureșană* (Sighetul-Marmației). — *Telegraful Român* (Sibiu). — *Carpații* (Brașov). — *Primăvara* (Sannicolau-Mare). — *Cultura Poporului* (Cluj). — *Progresul* (Oravița). — *Foaia Dieceană* (Caransebeș). — *Monitorul oficial al orașului Timișoara*. — *Dobrogea Literară* (Constanța), I, 4.—*Tărănimea* (Oravița).—*Curentul Studențesc* (București). — *Vestitorul* (Oradia). — *Junimea* (Oravița), I, 4.—*Santinela* (Periamoș).

Din Oltenia și Banat: *Ramuri-Drum Drept*, XIX, 5—6.—*Năzuința*, IV, 1—2. — *Renașterea*, IV, 6—7. — *Flamura*, III, 6. — *Grafica*, III, 30 — 31. — *Gazeta Scoalei*, V, 5 — 6. — *Dreptul nostru*, I, 1—7.—*Măntuitorul*, I, 10, — *Oltenia Economică*. — *Datina* (Severin), III, 6.—*Revista corpului contabililor* (Caracal), I, 4, 5, 6. — *Cultura* (Caracal), I, 2. — *Cuvântul Parohiei* (Salcia-Dolj), I, 7—8.—*Buciumul* (Brădiceni-Gorj), I, 7—8.

Scrisul Românesc

SCRISUL ROMÂNESC

INSTITUT DE EDITURĂ ȘI ARTE GRAFICE
SOCIETATE ANONIMĂ / CRAIOVA

EDITURA / TIPOGRAFIE / LITO-
GRAFIE / NOTE MUZICALE
LEGATORIE / CARTONAGE

Prețul 40 Lei.